

h

ከላሽነት

(Revisionism)

ግርክሲዝም ለኒኒዝምን ከሁኔታዎች ጋር በግንኙነብ ግሻሻል፣ ግጦናከርና ግዳ በር ይገባል በሚል ሽፋን የወዝአደፋን ሳይን ሳዊ ርዕዮተዓለም በቡርጂዊው ርዕዮተዓለም ለመተካት የሚሞከር ንድፈ ሐሳብ ነው።

ከላሽነት የተከሰተው በ19ኛው ምዕት ዓመት ግብቂያ ላይ ነው። የክስተቱም መነሻ ካፒታሊዝም ወደኢምፐሪያሊዝም እንዲሸጋገር ምክንያት ከሆኑት ከሳይንስና ከፍ ልሰፍና አስተሳሰቦች ጋር ግርክሲዝም መጣ ጣም አለበት የሚለው ቀኝ ዘመም እንቅስቃሴ ነበር። በዚህ ረገድ የተደረገው ሙከራ በእርግጥም ግርክሲዝምን ከዘመኑ ተጨባጭ ሁኔታዎች ጋር በግጣጣም ለግዳበርና ለግ በልጽ ሳይሆን ንድፈ ሐሳባዊ መሠረቱንና አብዮታዊ ትምህርቱን ለዋውጦ በቡርጂዊው የፍልስፍናና የኢኮኖሚ ንድፈ ሐሳብ ለመተካት ነበር።

የከላሽነትን አስተሳሰብ የቀመረውና ያጸበረው የጀርመን ግንበራዊ ዲሞክራሲንና የሁለተኛውን ኢተርናሽናል አድርባይ ክንፍ ይመራ የነበረው በርንስታይን ነው። በርንስታይን የሦስቱን የግርክሲዝም ዘርፎች ግለትም የፍልስፍናን፣ የፖለቲካዊ ኢኮኖሚንና የሳይንሳዊ ኮሚኒዝምን መሠረተ ሐሳቦች ሽር በምትካቸው የቡርጂዊውን አስተሳሰብ አስፋፋ።

በርንስታይን ፍልስፍናን በግስመልክት ቁስአካላዊ አጽምን በመሻር የካንትን አስተሳሰብ አስፋፍቷል። በዚህም የከላሽነት አስተሳሰብ የመደቦችን ትግል በግስመልክት የሰነዘረው ጉልቶ ይታያል። ኢኮኖሚንም በግስመልክት በርንስታይን ካፒታሊዝም ቀስ በቀስ በዕቅድ ወደሚመራው የኢኮኖሚ አደረጃጀት ስለሚያመራ በካፒታሊዝም በሠራተኞች መካከል ያለው መሠረታዊ ቅሪጅ እየተዳከመ መሄዱ ስለማይቀር የመደብ ቅሪጅም እየጠፋ ይሄዳል ብሏል። ከዚህ በመነሣት የወዝአደፋ የበላይነቱን የሚባል ነገር ሲነሣ አይቻልም ወደሚለው መደምደሚያ ያመራል።

እንዲያውም በበርንስታይን አስተሳሰብ ካፒታሊዝምና ሶሻሊዝም የኋላ ኋላ ከመጣጣምና ከመዋሃድ ደረጃ ላይ ይደርሳሉ።

በፖለቲካው መስክም በርንስታይን መንግሥት የአንድ መደብ የመጨቆኛ መሣሪያ ሳይሆን መደብ ግዑዝ አካል ነው። ሠራተኛው ትግሉን አፋፍሞ ሥልጣን ለመያዝ የሚችለው በቡርጂዊው ፓርላማ ውስጥ በሚያደርገው ተሳትፎ የበላይነትን ሲያገኝ ነው ይላል።

በሃያኛው ምዕት ዓመት በካፒታሊስቱ ዓለም ላይ በኢኮኖሚውም ሆነ በፖለቲካው ዘርፍ የደረሰው ቀውስ የከላሽነትን አስተሳሰብ ከሰረጸ በግልጽ አሳይቷል። በተለይም የጥቅምቱ ሶሻሊስት አብዮት ድል አድራጊነት የመደቦች ትግል ውጤት እንደመሆኑ የተነራ መደቦች እርቅ ከቶ ሊኖር እንደማይችል አስከሮ አስገንዝቧል።

በሃያኛው ምዕት ዓመት የተከሰተው ሁኔታ የበርንስታይንን ተከታዮች ከለሳ ፍሬ ቢሰነት በግልጽ አሳይቷል። ነገር ግን ከለሳም አብሮ ጠፋ ግለት አይደለም፤ እንዲያውም በዲስ መልክ እንደገና ተነሥቷል። የዚህ ከለሳ እንቅስቃሴ መሪ ካርል ካውትስኪ ነበር። እነካርል ካውትስኪ በመሠረቱ ግርክሲዝምን የማይክዱ በመምሰል በዘመኑ ግርክሲዝም ግለትም በሌኒኒዝም ላይ ከፍተኛ ቅዋሚ ነበራቸው። በተለይም የመጀመሪያውን የሶሻሊስት መንግሥት ያጽደመውንና የመራውን አዲሱን ዓይነት ሌኒኖዊ ፓርቲ በመቃወም የዚህ ፓርቲ አደረጃጀትና የትግል መርህ ኋላቀር ለነበረችው ለሩሲያ ብቻ አገባብነት ያለው እንጂ ሁለንታዊነት ስለሌለው “መኖኛ ግርክሲዝም” ነው በግለት የሰም ግጥፋት ዘመቻ ጀምረው ነበር። ሆኖም ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት በኋላ የሶሻሊስቱ ጉራ እያበበ፣ የካፒታሊስቱ ጎራ ደግሞ በሦስተኛው ዙር ቀውስ ውስጥ በመግባቱ የነካርል ካውትስኪ ከለሳ ውድቅ ሆኗል። ከዚያም በኋላ ይህ አሳሳቅና አደገኛ አስተሳሰብ በተለያዩ ገጽታዎች የተ

ከሰተ ሲሆን አሁንም ቢሆን ከላሽነት መልኩንና ታኩሲኩን እየለዋወጠ መታየቱ አልቀረም ።

ከባድ ኢንዱስትሪና ቀላል ኢንዱስትሪ

(Heavy Industry & Light Industry)

ከባድ ኢንዱስትሪ ለአንድ ብሔራዊ ኢኮኖሚ ዕድገትና መስፋፋት የቴክኖሎጂ መሠረት የሆኑት የምርት መገልገያዎች የሚመረቱበት የኢንዱስትሪ ክፍል ነው ። ከባድ ኢንዱስትሪ የብረታ ብረትና የኤንጂነሪንግ ኢንዱስትሪን ፣ የኃይል ግመገማ ኢንዱስትሪን ፣ የነጻጅ ዘይት ፣ የጋዝና የክሰል ኢንዱስትሪዎችን ፣ የኮንስትራክሽን ሥራ ዕቃዎች አምራች ድርጅቶችን ፣ የኬሚካልና የፔትሮኬሚካል ኢንዱስትሪዎችን ፣ የወረቀትና ሌሎች መገልገያዎችን የሚያመርቱ ኢንዱስትሪዎችን ያጠቃልላል ።

ቀላል ኢንዱስትሪ በቀጥታ ለፍጆታ የሚሆኑ የምርት ዓይነቶች የሚመረቱበት የኢንዱስትሪ ክፍል ነው ። ቀላል ኢንዱስትሪ ጨርቃጨርቅ ፣ ጫማን ፣ ምግብን ፣ መጠጥንና ሌሎችንም የፍጆታ ዕቃዎች የሚያመርቱ ኢንዱስትሪዎችን ያጠቃልላል ።

ከባድ ኢንዱስትሪና ቀላል ኢንዱስትሪ በመካከላቸውና ከሌሎችም ክፍላተ ኢኮኖሚዎች ጋር የጠበቀና የተወሳሰበ ግንኙነት አላቸው ። ለምሳሌ ከባድ ኢንዱስትሪዎች ለቀላል ኢንዱስትሪዎች የግምረኛ መሣሪያዎችንና ልዩ ልዩ ዕቃዎችን ፣ ለአርሻው ክፍለ ኢኮኖሚ የግምረኛ መሣሪያዎችንና ልዩ ልዩ ኬሚካሎችን ፣ ለትራንስፖርት ክፍለ ኢኮኖሚ ልዩ ልዩ ግንባራዎችን ፣ ለኮንስትራክሽን ክፍለ ኢኮኖሚ የኮንስትራክሽን መሣሪያዎችንና የኮንስትራክሽን ሥራ ዕቃዎችን ያመርታሉ ። ቀላል ኢንዱስትሪዎችም በበኩላቸው በከባድ ኢንዱስትሪዎች ውስጥና በሌሎችም የኢኮኖሚው ልዩ ልዩ ክፍሎች ውስጥ ተቀጥረው ለሚሠሩ ሠራተኞችና በአጠቃላይ ለሕዝቡ ፍጆታ የሚሆኑ ልዩ ልዩ ዕቃዎችን ያመርታሉ ። ቀላል ኢንዱስትሪዎች የፍጆታ ዕቃዎችን ለግምረትም ከከባድ ኢንዱስትሪዎች የምርት መሣሪያዎችንና ልዩ ልዩ ዕቃዎችን ፣ ከአርሻው ክፍለ ኢኮኖሚ

ኖሚ በርካታ ጥሬ ዕቃዎችን ፣ ከሌሎች ክፍላተ ኢኮኖሚም ልዩ ልዩ ዕቃዎችንና አገልግሎቶችን ያገኛሉ ።

በአንድ ብሔራዊ ኢኮኖሚ ውስጥ በከባድ ኢንዱስትሪና በቀላል ኢንዱስትሪ መካከል ያለው ሚዛን ከፍተኛ ትኩረት ይሻል ። ምክንያቱም በምርት ፣ በከምችትና በፍጆታ መካከል ያለውን ሚዛን በመወሰን ረገድ ከፍተኛ ሚና የሚጫወት በመሆኑ በመልማት ላይ ያሉ ሀገሮች በአብዛኛው የኢንዱስትሪ እንቅስቃሴያቸው በቀላል ኢንዱስትሪ ላይ ያተኮረ ነው ። ይህ ሁኔታ በመሠረቱ በቅኝ አገዛዝ ዘመን ሥር የሰደደና አሁንም በአጅ አዙር ቅኝ አገዛዝ ሥርዓት ሥር ከሚደርሰባቸው ተፅዕኖ የሚመነጭ ነው ።

የሶሻሊስትን የዕድገት ፈር የሚከተሉ በመልማት ላይ ያሉ ሀገሮች ለሶሻሊስት ኢኮኖሚ ግንባታ መሠረት ለመጣል ይችሉ ዘንድ ለከባድ ኢንዱስትሪ መስፋፋትና መጠናከር ተገቢውን ትኩረት ለመስጠት ያልተቆጠበ ጥረት በማድረግ ላይ ይገኛሉ ። የጎብረተሰቡን የጎሮ ሁኔታም ደረጃ በደረጃና ተከታታይነት ባለው መንገድ ማሻሻል ያለባቸው መሆኑን ይገነዘባሉ ። ይህንንም ጣምራ ተግባር ለማካሄድ ከኢምፔሪያሊዝም የብዝበዛ ወጥመድ መላቀቅ ፣ ከሶሻሊስቱ ዓለም ጋር ያለውን ግንኙነት ግጠናክርና ያለውን የሰው ኃይልና ቁሳዊ ሀብት ለኢኮኖሚው ግንባታ በአግባቡ ግጥል የሚያስፈልግ መሆኑ እያጠራጥርም ።

ከፊል ቅኝ ግዛት (Semi-Colony)

የአንድ ሀገር ኢኮኖሚ ፣ ፖለቲካና የጦር ኃይል በከፊል በሌላ ሀገር ቁጥጥር ሥር ሲውል ከፊል ቅኝ ግዛት ይባላል ።

ኩላክ (Kulak)

በ1860ዎቹ ዓመታት ውስጥ የሩሲያ ገጠር ጎብረተሰብ በሦስት የተከፈለ ነበር ። እነዚህ ሦስት ክፍሎች ደሀው ገበሬ ፣ መለስተኛው የገጠር ቡርጌዚኒና ከፍተኛው የመሬት

ከበርቴ ነበሩ ። ከእነዚህ ከሦስት ከፍሎች ሁለተኛው ከፍል ግስትም የመሰብሰቡትም የገጠር ከበርቴ አባላት በሩሲያ ቋንቋ “ኩላክ” ተብለው ይጠሩ ነበር ። ኩላኮች የመደብ ጠባይ ይዘው ይህ ስም የተሰጣቸው በ1890 አካባቢ ነው ። ኩላኮች በባህልና በአኗኗር ዘዴ ከደሃው ገበሬ እምብዛም የሚሰዩ አልነበሩም ። ከደሃው ገበሬ የሚሰዩበት ነገር ቢኖር በቡርሻ አመለካከታቸውና መጠነኛ ሀብት የነበራቸው መሆናቸው ነው ።

ኩላኮች አብዛኛው ገበሬ በቅድመ ካፒታሊስት ደረጃ በነበረበት ጊዜ የተሻለ የመሬትም ሆነ የሌላ ንብረት ይዞታ የነበራቸውና በገጠሩ በገበሬው መካከል የካፒታሊስት ጠባቦችን ግንፀባረት የጀመሩ ናቸው ። ኩላኮች የከበሩት አራጣ በግበደር ፣ የእርሻ ሠራተኞችን ቀጥሮ በግሠራትና ሰሌሎችም አሳልፈው በግክራዩት ፣ ሰብሎችን በርካሽ ገዝቶ በግክራዩትና ውድ በሚሆኑበት ጊዜ አውጥቶ በከፍተኛ ትርፍ በመሸጥ ፣ መሬት በግክራዩት ፣ የገጠር ሆቴሎችንና መጠጥቤቶችን በመክፈት ፣ አነስተኛ ኢንዱስትሪዎችን በማቋቋም ፣ የእርሻ ከብቶችንና አነስተኛ የማምረቻ መሣሪያዎችን ስደህ ገበሬዎች በጉልበት ሥራ በሚከፈልዋቸው በግክራዩት በአጠቃላይ ደህ ገበሬዎችን በመበዘበዝ ነበር ።

ኩላኮች በመደብ መልክ የተከሰቱት በ1861 ገደማ ሲሆን በ20ኛው ምዕት ዓመት መጀመሪያ ላይ በሩሲያ ውስጥ ከነበረው የካፒታሊስት መደብ በቁጥር ከፍተኛውን ክፍል ይዘዋል ። በጊዜው በገጠር ይገኝ ከነበረው የእርሻ መሬት ፣ የእርሻ መሣሪያ እንዲሁም የእርሻና የርቢ ከብት አብዛኛው በኩላኮች እጅ ነበር ። ወደ ገበያ ከሚወጣው ጠቅላላ ሰብል 50% ያህል የሚቀርበው በኩላኮች ነበር ። የቋጣሩ መንግሥትም በገጠሩ ተባባሪና ደጋፊ ኃይል እንዲሆኑት ኩላኮችን ለማጠናከር ከፍተኛ ጥረት አድርገዋል ።

ታላቁ የጥቅምት አብዮት በሩሲያ መቀጣጠሉ ጥቅማቸውን ስለነካባቸው ኩላኮች አጥብቀው ተቃውመውታል ። በሌላ በኩል ደግሞ በ1918 የሶቭዬት መንግሥት የመሬት ከበርቴዎችን ብዝበዛ ለማስወገድ ትግል ያደርግ በነበረበት ወቅት ኩላኮች ከሰፊው

ደህ ገበሬ ጋር የቆሙ በመምሰል የመኳንንቱን መሬትና ንብረት በመሸረፍ ሰጥቶቻቸው አውለዋል ። እንዲያውም አንዳንድ ኩላኮች በቀበሌ የሕዝብ ሽንገታዎች ውስጥ እስከመመረጥ ድርሰው ነበር ። ሶሻሊስት አብዮት በገጠርም እየተጠናከረና እየተስፋፋ በመሄዱ ኩላኮች ፀረ አብዮት አቋጥቻቸውን ይፋ በማድረግ በመላ ሀገሪቱ አመፁ ። የገበሬዎችን መደራጀትና የንብረት እርሻዎችን መስፋፋት ከመቃወም አልፈው የፓርቲውን አንቂና አደራጀት ገድለዋል ። ሆኖም በገጠር የተቋቋሙት የደህ ገበሬዎች ኮሚቴዎችና የምግብ አደራጅና አከፋይ ቡድኖች ባደረጉት መሥሪያቤት የተሞላበት ትግል አድጋሪ ዓላማቸውን አክሸፈዋል ። በመጨረሻም የአብዮቱ ድል አድራጊነት ተረጋግጦ የንብረት እርሻ በገጠሩ በመስፋፋቱና በመጠናከሩ የኩላኮች የመደብ አቋም ተደምስሷል ።

ኪርካጋርድ ፡ ሰረን

(Kierkegaard, Sören)

ከ1813 — 1855 የኖረ ክርስቲያኖይ ህልውናትን የመሠረተ ሐላባዊ የዴንማርክ ፈላስፋ ነው ። በደረሰቸው መጻሕፍት (ፊሎዶሪካል ፍራግመንትስ ፣ ኮንክሉዲንግ አንሳይንቴሪክ ፖስትስኮሪፕተም ፣ አይዘር ኦርወዙተ...) ውስጥ የጠራ ህልውና ለመኖር የሚያስፈልገውን አመለካከት በመግለጽ ይህ አመለካከት የክርስቶስን የኑር አርአያነት ለመገንዘብ የሚያስችል መሆኑን ለማሰራጀት ሞክሯል ።

ኪርካጋርድ የተነሣው የሄግልን ፍልስፍና ለማፍረስ ነበር ። ሄግል ህልውናን በሥነ አመክንዮአዊ ሥርዓት ውስጥ በማስገባቱ የተሳሳተ አመለካከት ፈጥሮአል በማለት ህልውና በሥነ አመክንዮ የሚመራ ሳይሆን ዋና መሠረቱ እምነት ነው ሲል ተናግሮአል ።

ኪርካጋርድ ህልውናን ከሳይንሳዊ ዕውቀት ውጭ በማድረግ ብዙ የክርስትና ሃይማኖት ተከታዮችን አፍርቷል ። ለምሳሌ ከሄግል ጋር ያነሣው ክርክር በተዘዋዋሪ መንገድ ግርክሳዊ ፍልስፍናን የሚቃረን በመሆኑ ዲያሌክቲካዊ ቁስአካልነትን ለመዋጋት የሚጠቅም መሣሪያ ስለሆነ ነው ። (ህልውናትን ይመለከታል ።)

ኪነ ጥበብ

(Art)

የግንቦራዊ ንቃተ ገሊና ክፍል የሆነ ፣ እውነታን በምስል የሚያንፀባርቅና ሰዎች ስለ ዓለም ያላቸውን ሥነ ወበታዊ ግንዛቤ የሚገልጽ ነው። ሐሳባውያን ኪነ ጥበብን ምድራዊ ፍች ግለትም እውነታን የግንፀባረቅ ጠባይ የለውም በግለት መንፈሳዊና ልቡናዊ ፍች በመስጠት የግስደሰትና የግንዘናናት ግሩ ብቻ እንዳለው ይናገራሉ።

ሆኖም የጥንታዊ ኅብረተሰብ ሁኔታ በግልጽ እንደሚያሳየው በሰዎች ታሪክ ውስጥ ኪነ ጥበብ ከሥራ ጋር በቅርብ የተያያዘ ነው። የኅብረተሰብ ዕድገት በሥራና በኪነ ጥበብ መካከል ክፍፍል የፈጠረ ቢሆንም ኪነ ጥበብ ከሰዎች ኑሮ ጋር ያለውን ግንኙነት ምንጊዜም አላዳረጠም። የኪነ ጥበብ ብሔራዊ ይዘት ለዚህ ዓይነተኛ ግስረ ረጃ ነው።

ኪነ ጥበብ የግንቦራዊ ንቃተ ገሊና አካል በመሆኑ ከሳይንስ ፣ ከጥበረገብ ፣ ከርዕዮተዓለም ወዘተ... ጋር ተመሳሳይ ጠባቦች አሉት፤ እንደነ ሱም በኅብረተሰቡ የመደብ ሁኔታ የሚወሰን ነው። ከነሱ የሚለየውም እውነታን በተለየ መልክ ግን ፀባረቁ ነው። ኪነ ጥበብ እውነታን የሚያንፀባርቀው በኪነ ጥበባዊ ምስሎች ሲሆን ምስሎቹ የሚገልጹት የሕውሰታንና የሥነ አመክንዮን ፣ የጭብጥንና የረቂቅን ፣ የግላዊንና የሁለንታዊን ወዘተ... ውህደት ነው። ለምሳሌ ፍልስፍና ነገሮችን በጽንሰ ሐሳብና በንድፈ ሐሳብ አግካይነት የሚገልጽ ሲሆን ኪነ ጥበብ የነገሮችን ግን ባቤ ሕውሰታዊ በሆነ መንገድ የሚቀርቦ ነው።

ኪነ ጥበባዊ ምስሎች ለልባዊ በመቅረባቸው ውበትን እውን በግድረግ በሰዎች ዘንድ ደስታን ይፈጥራሉ። አለምርአዊ ዕድገት ከግስከተላቸውም በላይ በኑሮ ውስጥ ውበት እውን እንዲሆን ከፍተኛ ፍላጎት ይቀሰቅሳሉ። በዚህ በሥነ ወበታዊ ተገባሩ ኪነ ጥበብ ግንዛቤን የሚያስፋና ክፍተኛ የሆነ ርዕዮተ ዓለማዊና ትምህርታዊ ግሩ የሚጫወት ነው። ሥነ ጽሑፍ ፣ ሥዕል ፣ ቅርፃቅርጽ ፣ ሙዚቃ ፣ ቴያትርና ሲኒማ ከኪነ ጥበብ ዓይነቶች ዋና ዋናዎቹ ናቸው።

(ሥነ ውበትን ፣ ላዕላይ መጥቅርን ይመለከቱ)

ኬኔ ፣ ፍራንሷ

(Quesnay, François)

1694 - 1774 የኖረ የፈረንሳይ ብሉይ ፖለቲካዊ ኢኮኖሚ መሥራች ነው።

ኪነ በ1718 ሕክምና ለግጥናት የሚያስችለውን ፈተና ካለፈ በኋላ በ1744 በሕክምና የዶክትሬት ዲግሪውን አግኝቶ የሱዊ 15ኛና የንጉሣውያን ቤተሰቦች ሐኪም በመሆን አገልግሏል።

ኪነ አብዛኛውን ጊዜውን የሙያ ሥልጠናው መስክ በሆነው በሕክምና ሥራ ላይ ያሳለፈ ሲሆን የኢኮኖሚ ምርምሮችን ግካሄድ የጀመረው 60 ዓመት ከሞላው በኋላ ነው።

በአጠቃላይ የፊዚዮክራሲያዊ አስተሳሰብ ተከታዮችና በተለይም የኪነ ትልቁ አስተዋፅኦ የሀብት ምንጭ የልውውጡ መስክ ሳይሆን የምርት መስክ ነው ግለታቸው ነው። በኪነ አስተሳሰብ ለከምችት የሚውለው የተጣራ ምርት ምንጭ ከእርሻው ግለትም ከመሬት የሚገኝ የተፈጥሮ ፀጋ ነው። “የተፈጥሮ ሥልጣን” የሚል ትርጉም ያለው ፊዚዮክራሲ የሚለው የግሪክ ቃል ለኢኮኖሚ አስተሳሰብ መጠሪያ የሆነውም ለዚህ ነው። ኪነ ቁሳዊ ምርት ከሚከናወንባቸው መስኮች ሁሉ የእርሻውን ክፍለ ኢኮኖሚ ብቻ የተጣራ ምርት የሚገኝበት አድርጎ ግዮቱ የአስተሳሰቡ መሠረታዊ ድክመት ነው።

በተጨማሪም እንደካርላ ግርከስ አባባል ፊዚዮክራቶችን የዘመናዊ ፖለቲካዊ ኢኮኖሚ መሥራቾች የሚያስኛቸው ሌላው አስተዋፅኦ በቀጥታ “ካፒታል” የሚለውን ቃል ባይጠቀሙም “የዓመት ወጪ” እና “ዳሚ ወጪ” በግለት በቡርሻው ፖለቲካዊ ኢኮኖሚ ክልል ውስጥ ስለካፒታል ትንተና በግድረግ ግምባር ቀደም መሆናቸውም ጭምር ነው።

የኪነ ሌላው ትልቁ አስተዋጽኦ በ1758 ያሳተመው “ታብሎ ኢኮኖሚክ” የተሰኘ መጽሐፍ ነው። በዚህ መጽሐፍ

ውስጥ ኪኒ ከእርሻ የሚገኘው ተረፈ ምርት ወይም የተጣራ ምርት በተለያዩ የጎብረተ ሰቡ መደቦች መካከል እንዴት እንደሚ ሰራጭና ባጠቃላይ የኢኮኖሚ እርባታ ሂደት እንዴት እንደሚከናወን ለመጀመሪያ ጊዜ ለማሳየት ሞክሯል ። በዚህ ጥረትም ውስጥ ለመጀመሪያ ጊዜ ጎብረተሰቡን በሦስት መደቦች ክፍሎ አጥንቷል ። እንደኪኒ የመ ደብ ትገተና የተጣራ ምርት የሚያስገኘው በእርሻ ሥራ የተሰማራው ክፍል በመሆኑ ገበሬውን “አምራች መደብ” ይለዋል ። የእንዱ ስትራው መሰከ የተጣራ ምርት ይገኝበታል ብሎ ስለማያምን የእደጥበብ ባለሙያተኞችን ጨምሮ በዚህ ክፍል ኢኮኖሚ የተ ሰማሩትን “መካን መደብ” ሲላቸው ፣ የተጣራ ምርት ተቀባይ የሆኑ ባለሙራቶችን ፣ ከሀናትገና የመንግሥት ባለሥልጣናትን “ተቀራማች መደብ” ይላቸዋል ።

የኪኒ የኢኮኖሚ አስተሳሰብ በጊዜው ከነበረው ሁኔታ አንጻር ሲታይ ተራማጅ አስተሳሰብ ነው ። በተለይም በኢኮኖሚ ፖሊሲ ረገድ ታክስ መጣል ያለበት የተ ጣራ ምርት ተቀባዮች በሆኑት የተቀ ሬማች መደብ አባሎች ላይ መሆን አለ በት የሚሰው አስተሳሰቡ ኪኒም ሆነ ፈዚ የክራቶች ባጠቃላይ ፀረ ፊውዳል አጃም የነበራቸው መሆኑን የሚያሳይ ነው ።

ከምፓኔላ ፡ ቶማስ
(Campanella, Tommaso)

ከ1568—1639 የኖረ ፣ በኢጣሊያ የነገነት እንቅስቃሴ ውስጥ ገቁ ተሳታፊ የነበረ የተምኔታዊ ሶሻሊዝም አራማጅ ነው ። “ሲቲ ኦፍ ዘ ሳን” (የፀሐይ ከተማ) ብሎ በሰየመው ጎብረተሰብ ውስጥ የግል ጎብረት ባለመኖሩ ሰዎች የካርታል ተገዥ ሳይሆኑ በአኩላነትና በደስታ የሚኖሩበትን ሁኔታ አሳይቷል ። ሁሉም ሰው የሚሠራ ሲሆን የሥራ ጊዜ በቀን 4 ሰዓት ብቻ ይሆናል ። የዕረፍት ጊዜያቸውን ሰዎች ለአእ ምርጫዎና ለአካላዊ ዕድገት ያውሉታል ። የሥራ ፍራዲቸውን በጋራ ማከማቻ ውስጥ ያስቀምጣሉ ፣ የሚፈልጉትንም ከዚያው ይወስዳሉ ። የማገበረሰቡ መሪ ብዙ ልምድና ዕውቀት ያለው ሳይገኙት መሆን አለበት ሲል ተናገሯል ። ይህ አስተሳሰብ የሚገል

ጸው ጎብረተሰብን ግባዊ በሆነ መንገድ ለመምራትና ለመቆጣጠር በሳይንስ መጠቀም የሚቻል መሆኑን መገንዘቡ ነው ። (ተምኔታዊ ሶሻሊዝምን ይመለከታል ።)

ካርቴል
(Cartel)

ካርቴል አንድ ዓይነት ምርት የሚያመርቱ ካርታሊስት ድርጅቶች ገበያን በመካከ ላቸው በመከፋፈል ፣ የዋጋ ተመን በግውጣትና የሚመረተውን ምርት መጠን በመወሰን ረገድ ጎብረት የሚፈጥሩበት አንድ የሞና ፖል ቅርፅ ነው ። በእነዚህ መሰከች ስምምነት ከተደረሰ በኋላ እያንዳንዱ የካርቴል አባል ከሌሎቹ የካርቴል አባሎች ነፃ በመሆን ለብቻው መጠኑ የተወሰነለትን ምርት ያመርታል ። የመረተውንም ምርት በገሉ ስገ በያ ያቀርባል ።

የካርቴል አባል ድርጅቶች በሚያመርቱት ሸቀጥ የመሸጫ ሞናፖል ዋጋ ላይ ከሰምምነት ይደርሳሉ ። ገበያውንም በመካከላቸው ይከፋፈላሉ ። እያንዳንዱ የካርቴል አባል ድርጅት በተወሰነ የጊዜ ገደብ ውስጥ ምን ያህል ማምረት እንደሚገባውና ምንስ ያህል ስገበያ ማቅረብ እንደሚኖርበት በሰም ምነት ይወስናል ። እንዲሁም የካርቴል አባል ድርጅቶች የሥራ ኃይል አቀጣጠርን ፣ አዲስ የአሠራር ዘዴዎችንና ሂደቶችን ፣ የመረጃ ልውውጥን ወዘተ... በሚመለከት ከሰምምነት ላይ ይደርሳሉ ።

አምራች ድርጅቶች ካርቴል የሚመሠርቱት በመካከላቸው ይካሄድ የነበረው ውድድር መቀጠል ፍሪ ቢላ ሆኖ ሲያገኙ ትና ውድድሩን በመቀጠል ከሚገኘው ትርፍ ይልቅ በመካከላቸው እጣይ በተገለጹት መሰከች ጎብረት መመሥረት የበለጠ ትርፍ ስመስ ብሰብ የሚያስችላቸው መሆኑን በመረዳት ነው ።

(ሞናፖልን ፣ ሲንዲኬትን ይመለከታል ።)

ካርቴዥያኒዝም
(Cartesianism)

ዴካርት የተባለው ታላቁ የፈረንሳይ ሐሳባዊ ፈላስፋ የቀመረው ፍልስፍና ነው ።

ይህ ፍልስፍና ከ17ኛው ምዕት ዓመት እን ሥቶ በእውርጋ ውስጥ ከፍተኛ ቦታና ተደ ግጭነት ነበረው ። ፍልስፍናው ሐሳባዊ ቢሆን ም በዘመኑ ተራግጿ የሆነ ግን ተጫው ጽል ።

የካርቲዥያኒዝም መሠረታዊ አስተሳሰብ ሰው ያለው የሐሳብ ችሎታ ትግባራዊ ውጤት እንዲኖረው የሚያስችል የአስተሳሰብ ዘዴ መቀየስ ነው ። ሰው ተፈጥሮን ለመቆጣጠር ሳይንሳዊ የሆነ የአስተሳሰብ ዘዴ እንዲኖረው ያስፈልጋል ። ይህን ሳይንስ ለመመሥረትና ለግሳደግ ፍልስፍና ስለ ሐሳብና ስለ ቁስለካል ልዩነትና ግንኙነት ጥራት ካለውና ግልጽ ከሆነ ገደፈ ሐሳብ ሳይመድ ረስ ይኖርበታል ። ምክንያቱም የሁለቱ ልዩነት በግልጽ የታወቀ ሲሆን ነው የተፈጥሮን ነባራዊ ሕግጋት ለማንገዘብና ለግጥናት የሚቻለው ሳይንስ ሲገነባ የሚችለው ነባራዊ ውና ገሊናዊው በግልጽ የተለየ ሲሆኑ ብቻ ነው ። ለምሳሌ ይህ ውሃ ሙት ነው ስንል በአባባላችን ውስጥ ነባራዊውና ገሊናዊው ተሰይቶ አልተቀመጠም ። ሙት ሕውስታ ነው ። ምክንያቱም ሙትነቱ ውሃው አራሱ የሚሰግው ሳይሆን በኛ ውስጥ የሚፈጠር ሕውስታ ነው ። ነባራዊው ውሃው ውስጥ የሚገኙት ብናዎች ከፍተኛ እንቅስቃሴ ግድረጋቸው ነው ። የነሱ እንቅስቃሴ ነው ለኛ እንደ ሙት የሚሰግን ።

በመሆኑም በውስጡ ምንም ስሜት ሳንጠምር ቁስለካልን ተናክሎታዊ በሆነ አመለካከት ብቻ ግየት ይኖርብናል ። ቁስለካል ስፋት ፣ ጥልቀት ፣ ትርፅ ያለው ፣ በቦታና በጊዜ የሚወሰን ፣ በሕዋሳት የሚገለጽ ፣ አራሱን ግንቀሳቀስ ሳይችልም ከተገፋ የሚንቀሳቀስ ነገር ነው ። ከዚህ ሌላ በቁስለካል ውስጥ ምንም ነገር የለም ። በሌላ በኩል ሐሳብ አለ ። ሐሳብ የሚጠራጠር ፣ የሚመራመር ፣ የሚገባው ፣ የሚመኝ ፣ የሚሰግው ፣ የሚፈልግ ፣ ራሱን የሚመራና እኔ ግለት የሚችል ነገር ነው ። ይህም ግለት ቁሳዊ ተፈጥሮን ከሕውስታና ከሐሳብ አድራጎት ውጭ አድርገን ግጥናት ይኖርብናል ። ቁስለካል የሚለካ እንጂ በሕውስታ መልክ የምንገነዘበው አይደለም ። ስለዚህም ቁስለካልን በግጥናትከስ አመለካከት ብቻ እንዲታይ በግድረጎ ነው ካርቲዥያኒዝም ለተናክሎታዊ

የሕውስታ ሳይንስ መመሥረት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደረገው ።

የካርቲዥያኒዝምን አመጣጥ ስንመለከት የተጫወተውን ተራግጿ ግን እንረዳለን ። ገደፈ ሐሳብ በነበረው አዲስ አመለካከት በእውርጋ የፈውዳላ ሥርዓት ውስጥ ሰፍኖ የነበረውን የተምህርትን ፍልስፍና ገርሰሶ በመጣል እያቆጠቆጠ ለሚገኘው የቡርጂ መደብ ተስግሚ አመለካከት ፈጥሯል ። ካርቲዥያኒዝም ግንኛውም ቁሳዊ ክስተት የተደበቀ ነፍስ የለውም ። ለእንደግንኛውም ሰው ሠራሽ ግሽን ውስጡ ባሉት ዕቃዎች የእርስ በእርስ ገነኪት የምንፈታው ነው ግለቱና ዓለምን እንደ እንድትልትና ውስብስብ ግሽን አድርጎ መልክቱ የሚገልጸው የካርቲታሊስትን የምርት ግንኙነት የግሽን ፍላጎት ነው ። በመሆኑም የሰው ሐሳብ ወደ ግሽን ፈጠራ አንዲያመራ አስፈላጊውን አመለካከት ካርቲዥያኒዝም ለግጥጽ ።

የሐሳብንና የቁስለካልን ልዩነት በጥራት ለግብቀመጥ መጥከሩ የካርቲዥያኒዝም ጠንካራ ጉን ሲሆን ለይቶ ግንኛነት አስመቻሎ ገን ዋና ድክመቱ ነው ። ለሐሳብ ብቸኛና የተለየ እውነታ በመስጠቱና ቁስለካልን በእግዚአብሔር የተፈጠረ ነገር በግድረጎ የነበረው ሳይንሳዊ ዓላማ ተዛብቶበታል ። እያቆጠቆጠ የሚገኘው የካርቲታሊስት ቁሳዊ ጥቅምና የሥልጣን ፍላጎት ካርቲዥያኒዝም ውሱንነትና ዝበት ዋና ምክንያት ነው ። ይህም ግለት በአንድ በኩል የሳይንስ መስፋፋት የሚያስገኘው የቴክኖሎጂ ውጤት ለካርቲታሊስት የምርት ግንኙነት ዕድገት አስፈላጊ ሲሆን በሌላ በኩል የካርቲታሊስቱ መደብ ቀጥታ እምራች ሳይሆን በእእምሮ ሥራ ብቻ የተወሰነ በመሆኑ ለብዝሃነት የሚጠቅመው የምርት መሣሪያዎች ባለቤት መሆኑና ፖለቲካዊ ሥልጣን መፈለጉ ሕጋዊ ወይም ተገቢ ሲሆን ስት የሚችለው በሐሳብ የበላይነት ሲተረጎም ብቻ ነበር ። ይህ ሁኔታ ካርቲዥያኒዝም ተቃራኒ የሆኑትን ሳይንስንና ሐሳባዊነትን ነግሶ ታረጎ ግን እንዲኖረው በግድረጎ ሐሳብንና ቁስለካልን ለይቶ ከግብቀመጥና ቁስለካልን የሐሳብ ተገኝ ከግድረጎ በስተቀር ሌላ ምርጫ የሚሰጠው አልነበረም ። ይህን ትራኒ ተገንዝበው የፍልስፍናው ተከታይ ነን የሚሉት የፈረንሳይ ቁስለካላውያን መከሰትና የካርቲዥያኒዝም ሐሳባዊነት ተሰርዞ ተናክ

አታዊ አመለካከት ብቻ እንዲቀር መደረጉ በእርግጥ የሚያስረዳን ሐሳባዊነትና ሳይንስ አብረው የግይዜዳ መሆናቸውን ነው።

(ሁለታዊነትን፣ ተናክሎታዊ ተለካሳነትን ደካርትን ይመለከታል።)

ካንቪያንዝም (Kantianism)

ካንት በተባለው ታላቅ የጀርመን ፈላስፋ የተመሠረተ ሐሳባዊ ፍልስፍና ነው። ለሐሳባዊ ፍልስፍና አዲስና አመቺ የመከራከሪያ ነጥቦች ያስገኘና ከሞላ ጉደል በይዘቱም ሆነ በቅርፁ ሁሉን ነክ ፍልስፍና በመቅረቡ በጊዜውና በአሁኑም ዘመን ብዙ ተከታዮችን ያፈራ ነው።

ይህን ፍልስፍና ያመነጨው በሳይንስና በእምነት መካከል እየሰፋ የመጣው መሪ ጅና ግጭት መፍትሔ ግግኝት አለበት ከሚለው ሐሳብ ነው። እንደግተግቲከስና እንደ ሬዚክስ የመሳሰሉት ሳይንሶች በጠንካራ መሠረት ላይ በመሆናቸው በየጊዜው እያደጉና ተደግጦት እያገኙ የሂደት ሲሆን ከእያንተ ጋር የቅርብ ግንኙነት ያለው ዲበአካል ተብሎ የሚጠራው የዕውቀት ክፍል ገን የሚመረምራቸው ጉዳዮች የአገዚአብሔርን መኖር አለመኖር፣ የዓለምን መጀመሪያና መጨረሻ፣ የሰውን ልጅ ነፍስ ዘላለማዊነትና የመሳሰሉትን ጥያቄዎች ነው። ሆኖም የሚገኘው ዕውቀት ከሁለታዊ ስምምነት ላይ ሊያደርስ ካለመቻሉም በላይ በእርስ በርስ ንትርክና ቅሪት የተነግረ ሊያደግ አልቻለም። የጭቅጭቱን ግንጭና የዲበአካዊ ዕውቀት አለመሳካት ምክንያት ለግዕጅ በመፈሰት ነው ካንት ስለ ሥነ ዕውቀት፣ ስለ ሥነ ምግባር፣ ስለ ውበት ከዚህም ባገኘው ውጤት ላይ ተመርኩህ ስለታሪክ፣ ስለገብረተሰብ ወዘተ... ምርምር ያደረገው።

ዲበአካዊ ዕውቀትን ለግገኝነት የሚቻል መሆን ያለመሆኑ ጉላይ የሚወሰነው የሰው ልጅ ከሌሎች ውጭ ሊያወቅ ይችላል ለሚለው ጥያቄ መልስ ነው። ምክንያቱም አገዚአብሔርን፣ ነፍስን፣ የዓለምን መጨረሻ ወዘተ... የሚመለከቱ ጥያቄዎች በሕዋላት የግንገራቸውና በሌሎች ላይ ስተውላቸው የግንኙነት ስሜት መልስ ሊያገኙ የሚ

ችሉት የሰው ልጅ ከሌሎች ውጭ ለግዕጅ ችሉታ ያለው እንደሆነ ነው። የካንት እድም የሰው ልጅ ከሌሎች ውጭ ገንዘብ ሊኖረው አይችልም የሚል ሲሆን ለዚህም የሚከተሉትን ምክንያቶችና መረጃዎች እቅርባል።

የዕውቀት መነሻ የሚሆኑን ከኛ ውጭ ያለውን ሁኔታ የሚገልጹ በሕዋላት እግ ካይነት የሚደርሱን መረጃዎች ሲሆኑ እነዚህም መነሻ እንጂ መድረሻ ወይ በቂ ሊሆኑ አይችሉም። እነዚህን መረጃዎች በቦታ፣ በጊዜና በረጅም ለይቶ በሕግ አተነባብር ግለትም ለዕውቀት አዘጋጅቶ የሚያተርብ ኃይል በኛ ውስጥ በቅድሚያ መኖር አለበት። እነዚህ ልምድን የሚያተነባብሩ ዕውቀቶችን ካንት ቅድመ ዕውቀቶች ብሎ ሰይሟቸዋል። የሕውሰታ ቅድመ ዕውቀት ቦታና ጊዜ ሲሆን ገንዘብ ደግሞ 12 ፈርጂቶች አሉት (መገምገሚያ፣ አንድነት፣ ሁለንታዊነት፣ ግንኙነት፣ ገደታ ወዘተ...)

ለምሳሌ ሕውሰታዊ መረጃዎችን ከኛ ውጭ አድርጎ በሰፊት፣ በቅድመትና በጥልቀት ሕግ የሚያስተምጥልን ቦታ ሲሆን እሱም ከሌሎች በረታ በኛ ውስጥ ስለሚገኝ የሕዋላት ነገ ቅርፅ ነው። ይህም ግልጽ ቦታ ገሊናዊነት እንጂ ነባራዊነት የለውም። እንዲሁም ጊዜ ነገሮችን ባለፈው፣ በአሁኑና በመጨረሻ ሕግ ለመደርደር የሚያስችል ነው። በገንዘብ ደረጃ ደግሞ መገምገሚያ በገዕድ ስምሳሌ እንፋሎት የሙቀት ተገብርት ነው ስንል በሕዋላት በእርግጥ የተገለጠው መጀመሪያ ሙቀት፣ ተጥሎ እንፋሎት ሲሆን እነዚህን ከስተቶች በሕግ እያይዘን እንፋ መገምገሚያ ለላው ተገብርት ነው ለግለት የሚያበቃን ቅድመ መገምገሚያ ገንዘብ በኛ ውስጥ በመገኘቱ ነው። በመሆኑም መገምገሚያ የሰው ልጅ የአስተሳሰብ ሕግ እንጂ ነባራዊነት የለውም።

እነዚህ ቅድመ ዕውቀቶች ቅርፅነት እንጂ ይዘትነት ስለሌላቸው የዕውቀት መነሻና መጋቢ ልምድ መሆን ይኖርበታል። እንደ ካንት እባባል ቅድመ ዕውቀቶች ልምድን የግጥር ግኝ ብቻ ስላላቸው ከሌሎች ውጭ ለንጠቀምባቸው እንችላለን። በእርግጥም ዲበአካዊ እነዚህን ዕውቀቶች ከሌሎች ውጭ ለመጠቀም በመጥከሩ ነው ጭቅጭትና ቅሪት ውስጥ ደጋግሞ የሚወድቀው። ለምሳሌ መገምገሚያ በገዕድ ንግግ

መንግሥት አለው ወይም የለውም የሚለው ጥያቄ ከልምድ ውጭ የሚወስደን በመሆኑ መንግሥት የሚለው ፈርጅ ሁለት ተቃራኒ መልሶች ይሰጠዋል ። አንዱ ዓለም መንግሥት አለው ሲል ሌላው የለውም በማለት ክርክር ቢገጥሙም የሁለቱም አቋም በልምድ ሊረጋገጥ ስለማይችል ጥያቄው ሳይንሳዊ መልስ የለውም ። ካንት በእነዚህ ፈርጆች ከልምድ ውጭ የመጠቀም ሁኔታ የሚያስከትለውን ቅራኔና ጭቅጭቅ የቃሉን የጥንታዊ የግሪክ ፍች በመከተል ፣ ዲያሌክቲክስ ብሎ ሰይሞታል ።

ካንት በሥነ ምግባር ሆነ በውበት ጥያቄ ሳይ ይህንን ተመሳሳይ አቋም ማለትም ጎሊናዊ ሐሳባዊነትን እንፀባርቋል ። ሆኖም የዲበአካል ዕውቀት ከሰው ልጅ ችሎታ በላይ ነው ቢልም በሥነ ምግባር በኩል ለአዎንት ንድፈ ሐሳባዊ ድጋፍ ለመስጠት ሞክሯል ። ይህም ማንኛውም ነጻ ሥነ ምግባራዊ ድርጊት በስሜት ወይም በግዴታ ተገኛል ተን የማይደርገው በመሆኑ የሰውን ፍላጎት ነገነት የሚገልጽ ነው ። ለምሳሌ አንድ ድህ የወደቀ ገንዘብ አግኝቶ ለመውሰድ ቢጓጓም ከፍርሀት ሳይሆን ገንዘቡን ባይነካ ድርጊቱ ነጻ የሕግ ማክበርን ፍላጎት ስለሚያሳይ ፍጹም ነጻ የሆነ ነው ። ጥሩ እንደገናው የሚያዘን አራሳችን ውስጥ ያለ ሕግ ደግሞ ፍች የሚኖረው ሁሌም የመሻሻልና ዘለዓለማዊ ኑሮን የማግኘት ተስፋ ሲጨመርበት ነው ። ዘሰ ዓለማዊ ኑሮ በበኩሉ የእግዚአብሔርን መኖር ይጠይቃል ፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ከሌላ ሥነ ምግባር በሙሉ ፍች የሌለው የቂል ሥራ ስለሚሆን ነው ። ሆኖም በካንት አመለካከት ፀሥነ ምግባር በኩል የምንደርስባቸው ግንዛቤዎች ሳይንሳዊ አይደሉም ለሥነ ምግባር አሰፈላጊ የሆኑ እምነታዊ መነሻዎች እንጂ ።

የካንት ፍልስፍና በአጠቃላይ መልኩ ሲታይ ፣ እራሱም ካንት እንደገለጠው ዋና ፍላጎቱ ፣ ዕውቀትን በመወሰን ለእምነት ቦታ መስጠት ነው ። ዕውቀት በአጠቃላይ የሚገኘው በኛ ውስጥ በሚገኙ ቅድመ ዕውቀቶች በመሆኑና ታዋቂውን የምናዘጋጀው እኛው በመሆናችን የምናውቀው የነገሮችን ክስተቶች እንጂ እራሳቸውን ነገሮችን አይደለም በማለት ለእምነት ቦታ ይሰጣል ። ዕውቀትን ጎሊናዊና በሰው ልጅ ደረጃ ብቻ ትክክለኛነት እንዳለው በማድረግ ነው ካንት

የቁስአካልነትን ፍልስፍና የመቃወሚያ ስልት የቀረፀው ። በካንት አባባል ቁስአካላዊ ፍልስፍና መንፈሳዊ ጉዳዮችን አስመልክቶ የሚሰነዘራቸው አፍራሽ አስተሳሰቦች ሁሉ ከልምድና ክክሰተት ስለሚያስወጡትና ሳይንሳዊነት ስለሌላቸው የቁስአካላውያንም አስተሳሰብ እንደ ሐሳባውያን በእምነት ላይ የተመሠረተ ነው ። ስለዚህም መንፈሳዊ እምነቶች ለሥነ ምግባር አሰፈላጊ በመሆናቸው በይበልጥ ሊታመንባቸው ይገባል ።

ካንት ሰው ዲበአካላዊ ዕውቀት ላይ አይደርስም ማለቱ በአንድ በኩል ዲበአካላውያንን ያስደነገጠ ቢመስልም በሌላ በኩል ግን እምነታቸውን ካለመንካቱም በላይ ሳይንስ እንዳይደርስበት ዋስትና ሰጥቷቸዋል ። ሆኖም ሐሳባውያን በተለይም ሄግል መንፈሳዊ ጉዳዮች ከላይንስ ውጭ ተደርገው ለእምነት ብቻ መተዋቸውን ሊቀበሉ አልፈ ለጉም ። ይህ በመሆኑ ነው ሄግል በመጀመሪያ ደረጃ በፍልስፍና ውስጥ የሚታወቀው ቅራኔና ጭቅጭቅ ራስ በራስ መሻሻር አለመሆኑን ለማሰረዳት የተነሣው ። ዲያሌክቲክስን ጭቅጭቅ ሳይሆን ዕድገት አድርጎ በመልክቱ ነው ሄግል የቅራኔው ሕግ የሰውን ልጅ በመጨረሻ ከፍጹማዊ ዕውቀት ላይ ያደርስዋል ብሎ የተናገረው ። ይህ ማለት የካንት ጎሊናዊ ሐሳባዊነት መከሰት ለሄግል ሐሳባዊ ነባራዊ ዲያሌክቲክስ መወለድ አንዱ ምክንያት ሆኗል ።

በመሠረቱም በፍልስፍናው አጠቃላይ መንፈስ ካንት የገለጠው የቡርኻውን ዓለም ሁኔታ ነበር ። የፈረንሳይ ቡርኻ አብዮት መፈንዳት እጅግ ያስደሰተው መሆኑን ካንት ተናግሯል ። የፈረንሳይ አብዮት ስለ ሰው ልጅ መብትና ክብር የደነገጋቸው ሕጎች ሰው የራሱን ሕግ አውጧል እንጂ ተገዥ እንዳልሆነ የሚገልጽ ነው በማለት ካንት ነገሩን አስፍቶ በማየት የተፈጥሮንና የዕውቀትን ሕጎች ከሰው እንደሚመነጨ ለማሰገን ዘብ ሞክሯል ። ሰው የተፈጥሮ ተማሪ ሳይሆን ዳኛ ነው ብሎ እራሱ ካንት እንደጻፈው የፍልስፍናው መንፈስ የሚገልጠው ተራማጅ የነበረውን የቡርኻ ጥቅም ፣ እንቅስቃሴ ፣ ሥልጣን ድርጅታዊ መርህ ነው ። ማለትም የገዥው መደብ ሐሳቦች ኅብረተሰቡን የሚያደራጁ ናቸውና ነው ።

ነገር ግን በቡርኻዚው የተደራጀው የሕዝብ ኃይል ተፈጥሮን ለመቆጣጠር የሚያ

ፈሰሰው ጉልበት ለአምራቹ ተመላሽ ያለመ ሆኑ ሁኔታ ለካንት ግልጽ ሊሆንለት አልቻለም ። ሰው እራሱ ያወጣቸው ሕግጋት መልሶ እራሱን የሚገዙ መሆናቸው ተመልክቶ ሳለ ሰው ተፈጥሮን ለመቆጣጠር የሚችለው በመጀመሪያ ደረጃ ኅብረተሰቡን መቆጣጠር ሲችል መሆኑን ባለመረዳቱ ሰው የሥራው ፍሬ ተጠቃሚ ሊሆን የሚችለው ከተፈጥሮ ውጭ ነው በማለት ነገሩን ለአምነት ለመተው ተገዷል ። ዓለምን ከውስጥ ልናውቅ እንችልም ብሎ መናገሩ የቡርኪው ዓለም ሁኔታ ምሥጢራዊ ስለሆነበት ነው ። በአንድ በኩል ቡርኪዚው ስለሰው መብትና ክብር የደነገጋቸው ሕግጋት ተግባራዊ ውጤት እንደሚጠብቀው ባለመሆኑ ካንት እምነትን እንዲጣጠን አድርጎታል ። የቡርኪዚው ቅራኔ ትክክለኛ ታሪካዊ ፍች ስላልታየው ዲያሌክቲክስን የቅራኔና የጭቅጭቅ ምንጭ ብቻ በማድረግና የፅውቀትን ድንበር በመወሰን ባላጋራዎችን ወይም ተቃራኒዎችን ለማስታረቅ ሞክሯል ። ቅራኔው በራሱ ሕግ ዐድጎ የራሱን መፍትሔ የሚወልድ ሆኖ ስላልታየው ጭቅጭቁ የትም አያደርስም በማለት ነገሮችን ከቅራኔ አግልለን እንድናያቸው የመጣሩ ሁኔታ የሚገልጠው የቡርኪዚውን ውስጣዊ ቅራኔ ነው ። በተለይ የቡርኪው መንግሥት በምርት ግንኙነት ቅራኔ አስገዳጅነት የአስማሚና የአስታራቂ ሚና እንዲጫወት የመደረጉን ሁኔታ ስንመለከት ካንት በዲያሌክቲክስ ላይ የወሰደው አቋም የአስታራቂነትን መንፈስ የሚያገፅበርቅ መሆኑን ልንረዳ እንችላለን ።

(ካንትን ይመለከቷል ።)

ካንት ፣ አማኑኤል

(Kant, Immanuel)

ከ1724—1804 የኖረ ፣ በጀርመን ብሉይ ፍልስፍና ውስጥ ጉልህ ስፍራ የነበረው ፣ ታላቅ ጀርመናዊ ሐሳባዊ ፈላስፋ ነበር ። ካንት በወጣትነት ዘመኑ ላፕላስ ክተባለው ሳይንቲስት ጋር ሰለምድርና በፀሐይ ዙሪያ ስለሚሸከረኩሩ ሌሎች ፕላኔቶች አመጣጥ ሳይንሳዊ መላምት የተለመደ ሳይንቲስት ነው ። በኋለኛ ዘመኑም ዛሬ ካንሺያኒዝም በመባል የሚታወቀውን ሐሳባዊ ፍልስፍና ቀምሯል ። ከጻፋቸው ዋና ዋና መጻሕፍት መካከል “ክሪቲክ ሎጅ ፒዩር ሪዝን” ፣ “ክሪቲክ

ሎጅ ፕራክቲካል ሪዝን” ፣ “ክሪቲክ ሎጅ ጃጅሚንት” ይገኙበታል ።

(ካንሺያኒዝምን ይመለከቷል ።)

ካዴት

(Cadet)

በጥቅምት 1905 የተመሠረተው የዘውድ ደጋፊ የሆኑት የለዘብተኛ ቡርኪዚዎች ፓርቲ ሕገ መንግሥታዊ ዲሞክራቲክ ፓርቲ አባል ለሆኑ ሕገ መንግሥታዊ ዲሞክራቶች የተጠሰ መጠሪያ ነው ። ካዴቶች ሕገ መንግሥታዊ የዘውድ አገዛዝን የጠየቁና የወዝአደሩን የበላይ ገዥነት እስከመጨረሻው የተዋጉ ፀረ አብዮት ኃይሎች ናቸው ።

በ1905 የሩሲያ ቡርኪዲ ዲሞክራቲክ አብዮት ወቅት ካዴቶች ክቄሳሩ መንግሥት ጋር አብረው አብዮቱን ለመቀልበስ የደሎቱ ናቸው ። በሕዝቡ ፊት ራሳቸውን “የሕዝባዊ ነጻነት” ቡድን በሚል ስያሜ እያቀረቡ ቆይተው በኋላ ግን በቄሳሩ መንግሥት በተቋቋመው ዱማ (ሸንጎ) ውስጥ ከተቃዋሚ ፓርቲዎች አንዱ ቢሆኑም ለሥልጣን በመቋመጥ በዋና ዋና የውስጥና የውጭ ጉዳዮች ላይ ከአድጋሪው መንግሥትና ከፊውዳሎች ጋር ተመሳሳይ አቋም ወስደዋል ። የገበሬውን የመሬት ጥያቄ በሚመለከት መሬት በግል ይዞታነት እንዲቆይ ለማድረግ ገበሬውን ከጫዳኝ ፊውዳል ባለመሬቶች ጋር የሚያስታርቅና የባለመሬቶችን ጥቅም የሚያስከብር ሕግ ለሸንጎው አቅርበዋል ።

በመጀመሪያው የዓለም አምፕሪያሲስት ጦርነት ጊዜ የካዴት መሪዎች የቄሳሩን መንግሥት የውጭ ወረራ ፖሊሲ ደግፈዋል ። ከየካቲት 1917 እስከ ጥቅምት 1917 በነበረው የቡርኪዲ ዲሞክራሲያዊ አብዮት ወቅትም ካዴቶች የጊዜያዊው ቡርኪዲ መንግሥት ቀንደኛ አባላት በመሆን የወዝአደሩንና የአርሶ አደሩን አብዮታዊ ትግል ተቋውመዋል ። ሰፊውዳሎችና ለዋናፖሊስቶች ጥቅም በመቆምም ሩሲያ የአምፕሪያሊስቲን ጦርነት እንድትቀጥል በመገፋፋት ከፍተኛ ፀረ ሕዝብና ፀረ አብዮት ተግባር ፈጽመዋል ። ከጥቅምቱ ሶሻሊስት አብዮት ድል በኋላ ደግሞ የአዲሱ የሶቭዬት ሥልጣን ጠንቀኛ ጠላት በመሆን የውስጥና የውጭ ወረ

ሪዎች ባንሡት የፀረ አብዮት የትጥቅ ትግል ውስጥ በመካፈል አብዮቱን ወግተዋል ።

ተፈትነው ከሚወጡት መካከልም አዳዲስ መሪዎች ያገኛል ።

ካድሬ (Cadre)

በአጠቃላይ ትርጉሙ ካድሬ በአንድ መንግሥታዊ ተቋም ፣ በፓርቲ ፣ በሙያ ማኅበራትና በሕዝባዊ ድርጅቶች ውስጥ በተወሰነ የሥራ መስክ የተመደበ ፣ ለተመደበበትም ሥራ የሠለጠነና ብቁ የሆነ ሠራተኛ ነው ። አንደዚህም በአንድ ሀገር ጦር ኃይሎች ውስጥ በቋሚ ሥራ ላይ የሚገኙት መኩንኖችና የበታች ሹማምንትም ካድሬዎች ተብለው ይጠራሉ ።

የሶሻሊስት ኅብረተሰብ በመገንባት ሂደት የሚያጋጥሙት ዋናዎቹ ፖለቲካዊ ፣ ኢኮኖሚያዊና ማኅበራዊ ችግሮች መፍትሔ ሊያገኙ የሚችሉት ካድሬዎችን በትክክል ስታዎች በመመደብና ችሎታቸውን በጥቅም ላይ በማዋል ነው ። ይህ ሲሆን እያንዳንዱ ሠርተ አደር ትምህርቱ ፣ የሥራ ልምዱና ግላዊ ችሎታው በሚፈቅድለት መሠረት ለሶሻሊስት ግንባታው ከፍተኛ ድርሻ ሊያበረከት ይችላል ። ሌኒን እንዳስገነዘበው ማንኛውም ፖሊሲ በተግባር ሊገለጽ የሚችለው የፓርቲ ኃይሎችን በትክክል በማሰግራትና በመመደብ ነው ። ዋናዎቹ የፓርቲ ኃይሎች ደግሞ ካድሬዎች ናቸው ። ካድሬዎች የሚገመገሙትና የሚያለደሉትም ጭሰቲካዊና በተግባራዊ ችሎታቸው እንዲሁም በጥሩ ሥነ ምግባራዊ አቋማቸው መሠረት ነው ።

አንድ የኮሚኒስት ፓርቲ ካድሬ ከፍተኛ ብቃትና አርአያነት ይጠበቅበታል ። የኮሚኒስት ፓርቲውን አቋም የሚያጠናክር ፣ ሌሎችን በማስተማርና በመምራት ንቃተ ግሊናቸውን ከፍ የሚያደርግ ፣ በሥራም ኃላፊነት ከፍ ያለ ድርሻ የሚወስድ ፣ የፓርቲውን የርዕዮተዓለም ጥራት የሚጠበቅ ፣ የፓርቲውን አባሎች በርዕዮተዓለም የሚያጠናክር ፣ ፓርቲው በዲሞክራሲያዊ ማዕከላዊነት እንዲደራጅ ትክክለኛውን የአመራር መሥመር የሚያላይ ነው ። አንድ ኮሚኒስት ፓርቲ ይህንን በመስሉ ብቁ ካድሬዎች አማካይነት ያድጋል ፣ ይደረጃል ፣ ይጠባብራል ። በትግል

ካፒታሊስታዊ የመሬት ኪራይ (Capitalist Ground Rent)

በካፒታሊስቲ ሥርዓት ውስጥ ባለመሬቶች የእርሻ ወዝአደር ከፈጠረው ተረፈ እሴት የሚወስዱት ድርሻ ካፒታሊስታዊ የመሬት ኪራይ ይባላል ። በእዚህ ሥርዓት ውስጥ በእርሻው መስክ ያሉ የምርት ግንኙነቶች በፈውዳሉ ሥርዓት ውስጥ ከሚገኙት የተለዩ ናቸው ። በፈውዳሉ ሥርዓት ውስጥ የሚገኙት መሠረታዊ የሆኑት የምርት ግንኙነቶች በፈውዳል ባለመሬቶችና በገባሮች መካከል ያሉት ሲሆኑ በካፒታሊስቲ ሥርዓት ውስጥ ግን እርሻ ትላልቅ ባለመሬቶችን ፣ ከባለመሬቶች ላይ መሬት የሚከራዩ ካፒታሊስቶችንና የእርሻ ወዝአደሮችን ያጠቃልላል ።

በካፒታሊስቲ ሥርዓት ውስጥ ባለመሬቱ አራሱ በአብዛኛው በእርሻ ተግባር ላይ አይሰግራም ። በእርሻ ተግባር ላይ ገንዘቡን ሰማዋል ለፈለገ ካፒታሊስት መሬቱን ያከራየዋል ። ካፒታሊስቲ የእርሻ ወዝአደሮች ቀጥሮ በማሠራት ተረፈ እሴት እንዲፈጠር ያደርጋል ። በዚህ አኳኝ የተፈጠረውን ተረፈ እሴት ካፒታሊስቲ ከሁለት ይከፍላዋል ። አንደኛውን ከፍል ለራሱ አስቀርቶ ሌላውን ከፍል በመሬት ኪራይ ስም ለባለመሬቱ ይሰጣል ። ካፒታሊስቲ የመሬት ባለቤት ከሆነም የመሬት ኪራይ መክፈል ስለሚቀርስት የተፈጠረውን ተረፈ እሴት በአጠቃላይ ለራሱ ይወስዳል ።

ካፒታሊስታዊ የሸቀጥ ምርት (Capitalist Commodity Production)

ካፒታሊስታዊ የሸቀጥ ምርት እንደ ቀላል የሸቀጥ ምርት በምርት መገልገያዎች የግል ባለቤትነት ላይ የተመሠረተ ከመሆኑም በላይ ከፍተኛው የሸቀጥ ምርት ዓይነት ነው ።

ካፒታሊስታዊ የሸቀጥ ምርት በግል ይዘታ ላይ የተመሠረተ በመሆኑም ዕድገቱ ግብታዊ ነው ። ቀላል የሸቀጥ ምርትንና ካፒታሊስታዊ የሸቀጥ ምርትን የሚያመሰግን

ላቸው ጠባይ የመኖሩን ያህል የሚያለያዩቸውም ዓይነተኛ የሆነ ጠባይ አለ ። በቀላል የሸቀጥ ምርት ወቅት አምራቹ በራሱ ጉል በትና በራሱ የማምረቻ መሣሪያዎች ምርትን ሲያከናውን ፣ በካፒታሊስታዊ የሸቀጥ ምርት ወቅት ግን ምርት የሚከናወነው በቅጥር የሥራ ኃይል ብዝሃነት ላይ ተመርኩዞ ነው ። እንደ ቀላል የሸቀጥ ምርት ሳይሆን በካፒታሊስታዊ የሸቀጥ ምርት ወቅት አምራቹ ከምርት መገልገያ መሣሪያዎች ባለቤትነት የተገለሰ ነው ። አምራቹና የምርት መገልገያ መሣሪያዎች ሊቀናጁ የሚችሉት በሽያጭና በግዥ በገበያ ውስጥ በካፒታሊስቱ አማካይነት ነው ። በካፒታሊስታዊ የሸቀጥ ምርት ወቅት ወደ ሸቀጥነት የሚለወጠው የወዝአደሩ የሥራ ውጤት ብቻ ሳይሆን እራሱ የወዝአደሩ የሥራ ኃይል ጭምር ነው ። ስለሆነም ካፒታሊስታዊ የሸቀጥ ምርት የሰውን የሥራ ኃይል እንደማናቸውም ሸቀጥ በገበያ ውስጥ የሚሸጥና የሚለውጥ የአመራረት ዘይቤ ነው ።

በባሪያ አሳዳሪውና በፊውዳሉ ሥርዓት የገበሬውና የእደ ጥበብ ሠራተኛው ምርት (የሸቀጥ ምርት) ከአጅ ወደ አፍ የነበረው ኢኮኖሚ ጥገኛና በሁለተኛ ደረጃ የሚታይ ሲሆን በካፒታሊስት ሥርዓት ግን የሸቀጥ ምርት የቁሳዊ ሀብት ምርት ሁለንታዊ መልክ ነው ።

የካፒታሊስታዊ የሸቀጥ ምርት መሠረታዊ ዓላማ ትርፍን ማካበት ሲሆን ፣ የአምራቹም የሥራ ውጤት እንደ አነስተኛ የሸቀጥ ምርት ለአምራቹ ወገን ግልጋሎት የሚውል ሳይሆን ለካፒታሊስቱ መደብ ጥቅም የሚውል ነው ። በሶሻሊስት አብዮት አማካይነት ማናቸውም የምርት መገልገያዎች ወደ መንግሥትና ወደ ኅብረት ይዞታዎች ሲሸጋገሩ የሰው የሥራ ኃይል እንደማናቸውም ሸቀጥ መሸጥና መለወጥ ሲያቆም ካፒታሊስታዊ የሸቀጥ ምርት በታውን ለሶሻሊስታዊ የሸቀጥ ምርት ይለቃል ።

(ቀላል የሸቀጥ ምርትን ፣ ሶሻሊስታዊ የሸቀጥ ምርትን ይመለከታል ።)

ካፒታሊስታዊ ዱቤ
(Capitalist Credit)

የብድር ካፒታልን እንቅስቃሴና የኢንዱስትሪ ካፒታሊስቶችና የንግድ ካፒታሊስቶች

ስቶች በመካከላቸው የሚያካሂዱትን የዱቤ ንግድ ያጠቃልላል ። የዱቤ ንግድ በመተማመኛ ሰነድ አማካይነት የሚከናወን ነው ። በዚህም ሰነድ ላይ ገዥው ለሻጩ የተወሰነ ገንዘብ በተወሰነ የጊዜ ገደብ እንደሚከፍል ውል የገባ መሆኑን ይገልጻል ።

በካፒታሊስት ኢኮኖሚ ውስጥ በባንኮች አማካይነት የብድር ካፒታል ለካፒታሊስቶች ከመቅረቡ የተነሣ በምርት ዘርፍ የተሰማሩት ካፒታሊስቶች እርባታውን በተስፋፋ ሁኔታ ያስማድረጥ ለማከናወን ያስችላቸዋል ። የንግድ ካፒታሊስቶችም ሸቀጠቹን ባፋጣኝ እንዲያዟዙሩ ያግዛቸዋል ። በአጠቃላይም የካፒታሊስት ባንኮች በባንክ የተቀመጠውን የቁጠባ ገንዘብ በብድር ካፒታል መልክ በማንቀሳቀስ የካፒታል ክምችታቸውን ያሳድጋሉ ።

በሞኖፖል ካፒታሊዝም ወቅት ሞኖፖል ካፒታሊስቶች የሚፈልጉት የብድር ካፒታል መጠን እጅግ ከፍተኛ ነው ፣ ምክንያቱም በዚህ ደረጃ ቋሚ ንብረቶችን የማስፋፋቱ ተግባር ከፍተኛ የብድር ካፒታል ስለሚጠይቅ ነው ። ይህንንም የብድር ካፒታል የሚያቀርቡት ከፍተኛ የሞኖፖል ባንኮች ናቸው ።

(የብድር ካፒታልን ይመለከታል ።)

ካፒታሊስት ሞኖፖሎች
(Capitalist Monopolies)

በግለሰቦች ፣ በቡድኖች ወይንም በባለአክሲዮኖች በባለቤትነት የተያዙ ትላልቅ የኢኮኖሚ ኅብረቶች ካፒታሊስት ሞኖፖሎች ይባላሉ ። እነዚህም የሞኖፖል ዋጋ የመመሥረትና የሞኖፖል ትርፍ የማግኘት ዓላማን ተግባራዊ ለማድረግ ኢንዱስትሪዎችን ፣ ገበያዎችንና ከዚያም አልፎ ብሔራዊ ኢኮኖሚን በጠቅላላ በቁጥጥራቸው ሥር ያውላሉ ።

የሞኖፖሎች ታሪካዊ አመጣጥ ከነፃ ውድድር ካፒታሊዝም ወደ ሞኖፖል ካፒታሊዝም ከተደረገ ሽግግር ጋር የተያያዘ ነው ። በትናንሽ ካፒታሊስቶች መካከል የተካሄደ ውድድር ካፒታልና ምርት በጥቂት ካፒታሊስቶች ባለቤትነት ሥር እንዲሰባሰብ አደረገ ። በ19ኛው ምዕት ዓመት ሁለተኛ አጋማሽና በ20ኛው ምዕት ዓመት መጀመሪያ

ሳይ የተከናወኑ ሳይንሳዊና ቴክኒካዊ ግኝቶችና ፈጠራዎች ይህንን የምርት መስበሰብ ሂደት ለማፋጠን ረድተዋል ። ይህ ሁኔታም ካፒታሊስት አምራች ድርጅቶችን በከፍተኛ ደረጃ ማደራጀትን አስከተለ ። በዚያን ጊዜ በተደረሰበት የቴክኖሎጂ ዕድገት ደረጃ አንድን አምራች ድርጅት ለማቋቋምና ለማካሄድ የሚያስፈልገው ዝቅተኛ የካፒታል መጠን አደገ ። ይህም የካፒታል መጠን ትላልቅ ካፒታሊስቶች በግል ካጠራቀሙት ካፒታል የበለጠ ሆኖ ተገኘ ። ይህን ችግር ለመወጣት ካፒታሊስቶች ካፒታላቸውን ማስበሰብ ወይንም የሌሎችን ግለሰቦች ካፒታል መበደር ነበረባቸው ። ይህም የጋራ አክሲዮን ኩባንያዎች በአፋጣኝ አንዲዳብሩ ረዳ ። የጋራ አክሲዮን ኩባንያዎች ከዚያን በፊት የነበሩ ቢሆንም በሰፊው በሥራ ላይ የዋሉትና ከፍተኛ ሚና መጫወት የጀመሩት የምርት ኃይሎች ከፍተኛ ዕድገት ማሳየት ከጀመሩ በኋላ ነው ። ይህም የካፒታልና የምርት መስበሰብ ጥቂት ትላልቅ ካፒታሊስት ድርጅቶች በዳቦራ ካፒታሊስት ህገሮች ውስጥ ቁልፍ ቦታ አንዲይዙ አድርጓል ።

ሞኖፖሎች በመካከላቸው በአለው የውህደት ደረጃ ልዩ ልዩ ቅርፆች አሏቸው ። ዋና ዋናዎቹም ካርቲል ፣ ሲንዲኬት ፣ ትረስትና ኮንሰርን በመባል ይታወቃሉ ።

የአንድን የኢኮኖሚ ድርጅት የሞኖፖል ነት ደረጃ ከሚወስኑ ዋና ዋና ጉዳዮች መካከል ጥቂቶቹ የሚከተሉት ናቸው ፡ ድርጅቱ ከአጠቃላይ የኢንዱስትሪው ውጤት ከፍተኛ ክፍሉን የሚያመርት መሆኑ ፣ ቁጥራቸው ከፍተኛ የሆነ ሠራተኞች ቀጥሮ ማሠራቱና ከፍተኛ መጠን ባላቸው የምርት መሣሪያዎችና ኃይል መጠቀሙ ናቸው ። በ20ኛው ምዕት ዓመት መጀመሪያ ላይ የነበሩ ሞኖፖሎች በተወሰኑ ኢንዱስትሪዎች ብቻ በአንዳንድ ካፒታሊስት ህገሮች ውስጥ ቁልፍ ቦታዎችን ይዘው ነበር ። አሁን ግን ግንኛውም የካፒታሊስቱን ዓለም ክፍለ ኢኮኖሚ በቁጥጥራቸው ሥር አንዲውል አድርገዋል ። በዚያው ልክ የሞኖፖሎች መጠን እያደገ መጥቷል ። በ20ኛው ምዕት ዓመት መጀመሪያ ላይ በጀርመንና በአሜሪካ አንድ ድርጅት 50 ሠራተኞች ካሉት ትልቅ ይባል ነበር ። አሁን ግን ትልቅ ድርጅት የሚባለው ከ10,000 ሰዎች በላይ ቀጥሮ

የሚያሠራ ሆኗል ። ካፒታላቸው በቢሊዮን የሚቆጠር ሞኖፖሎች ቁጥራቸው እያደገ ሄደል ። በያዝነው ምዕት ዓመት መጀመሪያ ላይ የዚህን ያህል ካፒታል የነበረው የሞኖፖል ድርጅት ዩናይትድ ስቴትስ ስቴል ብቻ ነበር ። በ1950ዎቹ የመጀመሪያ ዓመታት ይህ ቁጥር ወደ አራት ከፍ አለ ። እነዚህም የአሜሪካው ስታንዳርድ አይል (ኤክሰን) ፣ ጄኔራል ሞተርስ ፣ ዩናይትድ ስቴትስ ስቴል እና ሼል ነበሩ ። በ1963 ይህ ቁጥር ወደ 57 ከፍ ሲል በ1974 ደግሞ ወደ 344 ሊያድግ ችሏል ። እነዚህ 344ቱ ሞኖፖሎችም የካፒታሊስት ኩባንያዎች በአጠቃላይ ከሚቀጥሯቸው ሠራተኞች ውስጥ ከሦስት ሁለቱን እጅ የሚይዙና ካፒታላቸውና ትርፋቸውም ከመቶ ሰባ ያህል የሚሆን ነው ።

ሞኖፖሎች የሚቆጣጠሩአቸው የኢኮኖሚ መስኮችም እየበዙ ሄደዋል ። ሞኖፖሎች ከከባድ ኢንዱስትሪ አልፈው ወደ ቀላል ኢንዱስትሪ ፣ ወደ መጓጓዣ ፣ ወደ እርሻና ወደ ንግድ መስኮች ተዛምተዋል ። ለምሳሌ ትላልቅ የገበያ አዳራሾችና ሌሎች የንግድ ድርጅቶች በአሜሪካ ፣ በጃፓንና በብዙ የምዕራብ አውሮፓ ህገሮች በህገር ውስጥ ንግድ ከፍተኛውን ድርሻ ይዘው ይገኛሉ ።

በካፒታሊስቱ ሥርዓት የሞኖፖሎች መዳበር በአንድ በኩል እነዚህ ትላልቅ ሞኖፖሎች በአላቸው በዕቅድ የመሥራት አዝማሚያ ፣ በሌላ በኩል በካፒታሊስት ኢኮኖሚ ውስጥ በአጠቃላይ በሚታየው ሥርዓት አልባ አመራረት መካከል ያለው ቅራኔ እንዲከር ያደርገዋል ። ይህም ቅራኔ በካፒታሊስቱ ሥርዓት ውስጥ ሊፈታ አይችልም ። የሞኖፖሎች መደብር ከካፒታሊዝም ወደ ሶሻሊዝም ለሚደረግ ሽግግር ቁሳዊ መሠረት መጣል ብቻ ሳይሆን ሽግግሩን የሚረዱ የአሠራር ዘዴዎችንና መዋቅሮችንም ያስገኛል ።

ካፒታሊዝም
(Capitalism)

ካፒታሊዝም ፊውዳሊዝምን ሽር የመጣና ባፊውዳሊዝምና የኮሚኒስቱ ሥርዓት ማኅበር የመጀመሪያ ደረጃ በሆነው በሶሻሊዝም መካከል የሚገኝ ሥርዓት ማኅበር ነው ።

የካፒታሊዝም ዋና መለያ በኢኮኖሚ ውስጥ የሸቀጥና የገንዘብ ግንኙነት የበላይ መሆን፣ የምርት መገልገያዎች በግል ባለቤትነት መያዝ፣ የማኅበራዊ ሥራ ክፍፍል መዳበር፣ የምርት ማኅበራዊነት ማደግ፣ ሁለንተኛው በሆነ መንገድ የሥራ ኃይል ወደ ሸቀጥነት መሰወጥና በምንዳ ሥራ ላይ በተመሠረተ ግንኙነት የወዝአደሩ መደብ በካፒታሊስቲ መደብ መበዘበዝ ናቸው። የካፒታሊስት ምርት ዋናኛ ዓላማም የወዝአደሩን የሥራ ኃይል በመበዘበዝ ተረፈ አሴት ማሰገንት ነው።

ካፒታሊዝም ሦስት የዕድገት ደረጃዎችን አልፎአል። እነዚህም ቀላል የካፒታሊስት የኅብረት አሠራር፣ የመጀመሪያ ደረጃ የፍብረካ ሥራና የኢንዱስትሪ ወይም የማሽን ምርት ደረጃዎች ናቸው። ቀላል የካፒታሊስት የኅብረት አሠራር የተባለው በአውሮፓ ውስጥ በተለይም በሆላንድና በእንግሊዝ ከአሥራ ስድስተኛው ምዕት ዓመት ጀምሮ መከናወን የጀመረ ሲሆን በአንድ ካፒታሊስት ቁጥጥር ሥር በተለያዩ ቦታዎች በዛያሉ ሰዎች የተለያዩ የምርት ሥራዎችን የሚያከናውኑበት ሂደት ነው። ይህ ዓይነት የአመራረት ዘዴ የካፒታሊስት አመራረት “ሀ” ብሎ የመረበት ነው። ለመጀመሪያዎቹ ካፒታሊስቶች የርካሽ ጉልበት ምንጭ ሆኗቸው የነበረው ይህ ሂደት በንብረት ይዞታው ላይ ባሰከተለው ለውጥ ብዛት ያላቸው የእደ ጥበብ አምራቾችና ገበሬዎች እየከሰሩ ሄዱ።

የምርት ኃይሎች ዕድገት በተለይም በ16ኛው ምዕት ዓመት አጋማሽ ላይ የታየው ዕድገት ቀላል የካፒታሊስት የኅብረት ሥራ ወደ ፍብረካ ደረጃ እንዲሸጋገር ረዳ። በዚህ ደረጃ ቀደም ሲል በተለያዩ ስፍራ ተነጣጥለው የነበሩት ሸቀጥ አምራቾች በአንድ ቦታ ተሰባስበው እንዲያመርቱ በመደረጉ የሸቀጥ ምርትም እየተስፋፋ ሄደ። ይሁንና በ18ኛው ምዕት ዓመት አጋማሽ ላይ የአንዳንድ የአውሮፓ ሀገሮች የካፒታሊዝም የዕድገት ደረጃ በወቅቱ ከነበረው የካፒታሊዝም የፍብረካ ዕድገት ደረጃና እያደገ ከመጣውም ቴክኒካዊ መሠረት ጋር ሊጣጣም አልቻለም። ስለዚህም የካፒታሊስት የሸቀጥ ምርት ፍብረካ ደረጃ ወደ ማሽን አመራረት ማደግ አስፈላጊ ሆነ። ይህም ሽግግር በ18ኛው

ምዕት ዓመት አጋማሽ ላይ በተጀመረው በኢንዱስትሪ አብዮት አማካይነት ተከናወነ።

የፍብረካ ወይም የማሽን የአመራረት ዘዴ መከሰት ለካፒታሊዝም ቁሳዊና ቴክኒካዊ መሠረት በመጣል የካፒታሊዝም ስልተምርት የበላይነት እንዲኮናወፍ አስቻለው። የማሽን አመራረት ከተስፋፋበት ደረጃ ላይ ከመደረሱ በፊትና ወደዚህም ደረጃ ለመድረስ ካፒታሊዝም የመጀመሪያ ደረጃ የካፒታሊስት ከምችትን ማከናወን ነበረበት። የመጀመሪያ ደረጃ የካፒታሊስት ከምችት በይዘቱ እነስተኛ አምራቾች በብዛት ከምርት መገልገያ ባለቤትነታቸው የተነጠሉበትና የሥራ ኃይላቸውን ለካፒታሊስቶች ለመሸጥ የተገደዱበት ፣ በሌላ በኩል ሀብት በጥቂቶች እጅ የተከማቸበት ሂደት ነው። በተጨማሪም ቅኝ ግዛቶችን በመበዘበዝ ለካፒታሊዝም መነሻ ሀብት የተካበተበትም የካፒታሊስት ብዝበዛ የዚሁ ሂደት አካል ነው። ይኸው ሂደት የሥራ ኃይል ወደ ሸቀጥነት፣ የምርት መገልገያዎች ከሥራ ኃይል ጋር ተቀናጅተው ወደ ካፒታሊስት መሰወጣቸውንና የካፒታሊስት የሸቀጥ ምርት እነስተኛ የሸቀጥ ምርት መተካቱን ያሳያል።

ካፒታሊዝም በዳበረባቸው ሀገሮች ሁሉ መሠረታዊ የሆኑ የካፒታሊዝም የዕድገት ሕግጋት ተመሳሳዮች ሲሆኑ፣ በእያንዳንዱ ሀገር የካፒታሊስት ስልተምርት አጀማመር ግን እንደ ሀገሩ ታሪካዊና ተጨባጭ ሁኔታ የተለያየ ነው። ማለትም ቀደም ሲል የተጠቀሱት ሦስቱ የካፒታሊስት ዕድገት ደረጃዎች የታዩት በእንግሊዝና በሆላንድ ሲሆን በሌሎች የካፒታሊስት ሀገሮች ግን የካፒታሊዝም ዕድገት የተለያዩ ገጽታዎች ነበሩት።

ካፒታሊዝም በሁለት ወቅቶች የተከፈለ ነው። አንደኛው ዝቅተኛው የነፃ ውድድር ወቅት ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ የሞኖፖል ካፒታሊዝም (የኢምፔሪያሊዝም) ወቅት ነው። የመጀመሪያው ወቅት ከ16ኛው ምዕት ዓመት እስከ 19ኛው ምዕት ዓመት፣ ሁለተኛው ከ19ኛው ምዕት ዓመት መጨረሻ ጀምሮ እስከ አሁን ድረስ ያለው ነው። በነፃ ውድድር ወቅት በካፒታሊስቶች መካከል ያለው ውድድር ሳይንሰና ቴክኖሎጂ እንዲያድግና ካፒታሊስት በተወሰኑ ማዕከሎች እንዲሰባሰብ በማድረጉ ሞኖፖሎች እንዲጠሩ ሁኔታዎችን አመቻቹ። በዚህ መሠረት

የደረጃው ሞኖፖል ካፒታሊዝም የገንዘብ ካፒታልና የዚህ ባለቤት የሆኑት የፋይናንስ መሳፍንት የበላይነት የሰፈነበት ወቅት ነው።

ኢምፔሪያሊዝም እሁን በደረሰበት ደረጃ የመንግሥታዊ ሞኖፖል ካፒታሊዝምን ቅርፅ እየያዘ መጥቷል። መንግሥታዊ ሞኖፖል ካፒታሊዝም ከፋይናንስ ቡርጌዚው መንግሥታዊ ቢድክራሲ ከፍተኛው ክፍል ጋር በጥብቅ የሚተሳሰርበትና የሚሞላበት ሁኔታ የተፈጠረበት ነው።

ካፒታሊዝም በተለያዩ ወቅቶች በነፃ ውድድርና በሞኖፖል ካፒታሊዝም የተከፈለ ቢሆንም እነዚህ ሁሉ የካፒታሊስቲ ሥርዓተ ማኅበር የዕድገት ደረጃዎች እንጂ ከካፒታሊስት ሥርዓት ውጭ ያሉ ወቅቶች አይደሉም። በነዚህ በካፒታሊዝም የተለያዩ የዕድገት ወቅቶች የአመራረቱ ሁኔታና እቋም፣ ተረፈ እሴት የማጋበሱ ዘዴ ቢለያይም የካፒታሊስቲ ሥርዓት መሠረታዊና ዓይነተኛ ባሕርያት የሆኑት የሸቀጥ ምርት፣ የምርት መገልገያዎች በግል ባለቤትነት መያዝ፣ የሥራ ኃይል በካፒታል መበዝበዝ አይቀየሩም።

ካፒታሊዝም ፊውዳሊዝምን በመገርስስ የተከሰተ ሥርዓተ ማኅበር እንደመሆኑ በወቅቱ የተራማጅነት ሚና ተጫውቶ ነበር። ቅድመ ካፒታሊስት የኢኮኖሚ ግንኙነቶችን በመበጣጠስ በምትኩ የገንዘብ ግንኙነት እንዲስፋፋ፣ ትላልቅና ዘመናዊ ከተሞች እንዲቆረቆሩ፣ የፊውዳል የግዛት መስፋፈል በማዕከላዊ አስተዳደር እንዲተካና ብሔራዊ መንግሥታት እንዲቋቋሙ፣ ከዚያ ቀደም ታይቶ በማይታወቅ ሁኔታ የምርት ኃይሎች በከፍተኛ ደረጃ እንዲያድጉና የምርት ከንቀኔም ማኅበራዊ እንዲሆን አድርጓል።

ይሁን እንጂ ካፒታሊዝም በውስጡ መሠረታዊ የሆኑ ቅራኔዎችን የያዘ ሥርዓተ ማኅበር ነው። የሥርዓቱም መሠረታዊ ቅራኔ ማኅበራዊ በሆነ የአመራረት ስልት የሚመረተውንና የሠራተኛው መደብ የሥራ ውጤት የሆነውን ሀብት በግል ከማጋበስ የተነሳ የሚመነጭ ቅራኔ ነው። ይህም ሁኔታ የምርት ሥርዓት አልባነትን፣ ሥራ እጥነትንና የኢኮኖሚ ቅራኔን ያስከትላል። ስለሆነም የካፒታሊዝም መሠረታዊ ቅራኔዎች በየጊዜው እየከረሩ መምጣታቸው የካፒታሊዝምን መዳከምና ሚችነት እንዲሁም ታሪካዊ ውሱንነቱንና በሶሻሊዝም መተካቱ የግይቀር መሆኑን ያስሰራል።

ካፒታሊዝም የአልተመጣጠነ ዕድገት ሕግ (የ—)

(Law of Uneven Development of Capitalism)

በካፒታሊስት ድርጅቶች፣ በኢንዱስትሪዎችና በካፒታሊስት ሀገሮች መካከል የታየውና የሚታየው ያልተመጣጠነ የኢኮኖሚ ዕድገት ነው። ያልተመጣጠነ የኢኮኖሚ ዕድገት በቅድመ ሞኖፖል ጊዜም ቢሆን የነበረ ነው። ሆኖም ካፒታሊዝም ከኢምፔሪያሊዝም የዕድገት ደረጃ ላይ ሲደርስ እመርታዊ የዓይነት ለውጥ አሳየ። የተለያዩ ካፒታሊስት ሀገሮች ባልተጠበቀ ፍጥነት ማደግ ጀመሩ። ዘመናዊ ቴክኖሎጂ ባስገኘው ውጤት በመጠቀም አንዳንድ ዘግይተው የካፒታሊስት ዕድገት የተከተሉ ሀገሮች ተወዳዳሪዎቻቸውን ልቀው እንዲገኙ አስቻላቸው። በዚህ የካፒታሊስት ዕድገት የመሪነቱን ሚና የያዙ ሀገሮች የተቻላቸውን የጥሬ ሀብት ምንጮች፣ ገበያዎችና ካፒታላቸውን የሚያውሉበት ክልል ለመያዝ ይሯሯጡ ጀመሩ። ሆኖም ቀደም ያሉት ካፒታሊስት ሀገሮች ዓለምን ተከፋፍለው ስለነበረ ይህ ሁኔታ በቀላሉ ሊሳካቸው አልቻለም። ዓለምን እንደገና መከፋፈል የሚቻለው በወታደራዊ ኃይል ብቻ ነበር። ስለዚህም በየሀገሩ የታየው ያልተመጣጠነ የኢኮኖሚ ዕድገት የኢምፔሪያሊስት ጦርነቶችንና ዓለምን እንደገና የመከፋፈልን ሁኔታ አስከተለ።

የተፅዕኖ ክልል፣ የጥሬ ሀብት ምንጮችና የካፒታል ልክት ይዞታ ከአዲሱ የኃይል ሚዛን ጋር አለመጣጣም በየጊዜው በኢምፔሪያሊስት ሀገሮች መካከል ያለውን የኃይል ሚዛን መለዋወጥን አስከትሏል።

ሞኖፖል ካፒታሊዝም በሰፊነት ወቅት በካፒታሊስት ሀገሮች መካከል ያልተመጣጠነ ዕድገት መታየት የኢምፔሪያሊዝም የግንኙነት ስንሰለት በላላበት አካባቢ ግንኙነቱ እንዲበጠስና የሶሻሊስት አብዮት መጀመሪያ በጥቂት ሀገሮች ወይንም በአንድ ሀገር ድል እንዲገኙና የሚያደርግ ተጨባጭ መሠረት ነው።

ያልተመጣጠነ የፖለቲካ ዕድገት ማለት ደግሞ በሁሉም የካፒታሊስት ሀገሮች ውስጥ

የመደብ ቅራኔዎች በአንድ ዓይነት ደረጃ አለመገኘት፣ የወዘአደሩ ፖለቲካዊ ንቃተ ጎሊና በሁሉም ሀገሮች በተመሳሳይ መንገድ ዳብሮ አለመገኘት፣ የወዘአደሩ አብዮታዊ ቅራጥነት፣ ወዘአደሩ ሰፊውን ሠርቶ አደር ሕዝብ በዙሪያው አስባስቦ የመምራትና፣ በአብዮታዊ እንቅስቃሴ ወቅት አብዮቱን የሚመራ ማርክሳዊ ሴኒናዊ ፓርቲ የግንባር ቀደም መራ ነቱን ሚና የመጫወት በሁሉም ሀገሮች በአንድ ጊዜ ነባራዊና ጎሊናዊ ሁኔታዎች በአንድ ጊዜ ተሟልቱው አለመገኘት ነው።

የቅራኔዎች መካሪር ማለትም የወዘአደሩ አብዮታዊ እንቅስቃሴ መጎልበት በካፒታሊስት ዕድገት ላይ ብቻ የተመረከዘ አይደለም። በካፒታሊስት ዕድገት ወደፊት ባልገፉ ሀገሮች ውስጥ የመደብ ትግሉ ይበልጥ የዳበረ ሊሆን ይችላል። በሩሲያና በሌሎች ሶሻሊስት አብዮት ድል በተጎናፀፈባቸው ሀገሮች የታየው ሁኔታ ይኸው ነው።

ይሁንና ምንም ያህል የካፒታሊዝም የኢኮኖሚ ቅራኔዎች ቢካረፉና ይህ ቅራኔ ወዲያውኑ የሥርዓት ለውጥ ባያስከትልም ካፒታሊዝም ከመውደቅ የማይቀር መሆኑን ያመለክታል። ካፒታሊዝም እንዲወድቅ በተለያዩ ሀገሮች በተለያዩ ጊዜያት መሟላት ያለባቸው አብዮታዊ ሁኔታዎች አሉ። ነባራዊና ጎሊናዊ ሁኔታዎች ሊሟሉ የአምፔሪያሊዝም የግንኙነት ሰንሰለት በላላበት በኩል አብዮቱ ይፈነዳል።

ካፒታሊዝም የኢኮኖሚ ቀውስ (የ—) (Economic Crisis of Capitalism)

በካፒታሊስታዊ የግምረት ሥርዓት “በላጥ” ምርት በመመረቱና ሰዚሁ ምርት ተመጣጣኝ የሆነ የመግዛት ኃይል ባለመገኘቱ የሚፈጠረው የኢኮኖሚ ሁኔታ የኢኮኖሚ ቀውስ ይባላል።

በካፒታሊስቱ ሥርዓት ውስጥ ሊታረቁ የማይችሉ ቅራኔዎች ይገኛሉ። የሌሎች ቅራኔዎችና የኢኮኖሚ ቀውስ መሠረት የሆነው ቅራኔም በግምረት ተግባር ማጎበራዊነትና በምርት ከፍፍል ግላዊነት መካከል ያለው ቅራኔ ነው።

ካፒታሊዝም እየዳበረና የምርት ኃይሎች አያደጉ ሲሄዱ የግምረት ተግባር ይበልጥ

ማጎበራዊ እየሆነ ይሄዳል። የትላልቅ አምራች ድርጅቶች መፈጠር የጎብረተሰቡ የምርት ኃይሎች በጥቂቶቹ አጅ እንዲከማቹ ያደርጋል። የማጎበራዊ የሥራ ከፍፍል እየዳበረ መሄድ በአምራች ድርጅቶች መካከል ያለውን ግንኙነት ያስፋፋል፤ ያጠናከራል። የተበጣጠሱ የኢኮኖሚ ክፍሎችም ወደአንድ ማጎበራዊ የግምረት ሂደት ይጠቃለላሉ። ካፒታሊዝም እየዳበረ ሲሄድ ምርት ይበልጠን የሚመረተው ለገበያ ይሆናል። በአንጻር ደግሞ የግልን ፍላጎት በቀጥታ ለማርክት የሚመረት ምርት እየጠፋ፣ የሀገር ውስጥና የውጭ ንግድ እያደገ ይሄዳል። የዓለም ገበያ ይስፋፋል። ሆኖም የካፒታሊስቱ ሥርዓት አስከፊ ድረስ የግል ካፒታሊስቶች ምርትን የራሳቸው ንብረት ማድረጋቸውን ይቀጥላሉ። በካፒታሊስቱ ሥርዓት ለሚፈጠረው ቅራኔ መሠረቱ ይኸው ነው።

ይህ በካፒታሊስት ሥርዓት ውስጥ የሚገኝ መሠረታዊ ቅራኔ ለኢኮኖሚ ቀውስ መሠረታዊ ምክንያት ከመሆኑም በላይ ቀውሱን የሚያባብሱ የሌሎች ቅራኔዎች መንገድ እም ነው። መሠረታዊ ቅራኔው ከሚያስከትላቸው ሌሎች ዋና ዋና ቅራኔዎች መካከል በእያንዳንዱ አምራች ድርጅት የምርት አደረጃጀትና በአጠቃላይ በጎብረተሰቡ ውስጥ ባለው ሥርዓት አልባ የሆነ የግምረት ተግባር መካከል ያለው ቅራኔ ይገኛል። ካፒታሊስቱ እያንዳንዱን አምራች ድርጅት የሚያደራጀውና የሚያካሂደው ላንድ ሰተወሰነ ዓላማ ማለትም ሰትርፍ ነው። በዚህ መሠረት ካፒታሊስቱ በአንድ አምራች ድርጅት ውስጥ ያሉ ክፍሎችን እስከተወሰነ ደረጃ ድረስ አስተባብሮ ያካሂዳል። በካፒታሊስቱ ጎብረተሰብ ደረጃ ግን ምንም ዓይነት በዕቅድ የሚመራ የምርት አደረጃጀት የለም፤ ሊኖርም አይችልም። በዚህ ምክንያት የኢኮኖሚው እንቅስቃሴ በአጠቃላይ ሥርዓት አልባ ይሆንና የሚመረተው ሸቀጥ ዓይነትና መጠን ከጎብረተሰቡ ፍላጎት ጋር የማይጣጣም ይሆናል። በአንዳንድ የኢኮኖሚ ክፍሎች ሸግጎች ከሚፈልጉት በላይ ሲመረት በሌሎች የኢኮኖሚ ክፍሎች ደግሞ ሸግጎች የሚፈልጉትን ያህል አይመረትም። ይህ አለመጣጣም በተለይ በሚበባስበት ጊዜ የሚመረቱት ሸቀጣ ሸቀጠች በወቅቱ ተሸጠው የግምረቱ ተግባር በተፈለገው ደረጃ እንዳይቀጥል ዕንቅፋት በመሆን የኢኮኖሚ ቀውስ ያስከትላል።

በካፒታሊስቲ ሥርዓት የኢኮኖሚ ቀውስ ከግሪክስትሎ የና የና ቅሬታዎች መካከል ያለው ልላ ቅሬታ በምርትና በፍጆታ መካከል ያለው ነው። ካፒታሊስቲ ትርፍ የግብርን ፍላጎትን ለግርካት ቴክኖሎጂን ያሻሽላል፤ ለዳይሲና ዘመናዊ የግምገማታዊ መግቢያዎችን ለሥራ ላይ ያውላል፤ ተጨማሪ ሠራተኞችን ይተግራል፤ ምርትንም ያሳድጋል። ነገር ግን የካፒታሊስቲ ግላግ ትርፍ ግዛብ ተጠቅሞ የግብርን ምንጭ ለገንዘብ ያደርጋል። የግብርን መግቢያ የሠራተኞች መደባደብ የገብረተሰቡ ሸቀጥን የመጣት ኃይል ይቀንሳል። ካፒታሊስቲም ምርትን ለመሸጥ የበለጠ ችግር ለገጠመው ይሄል። ይህም “በግጥ” ምርት የኢኮኖሚ ቀውስን ያስከትላል።

በኢኮኖሚ ቀውስ ምክንያት በተለይ ትናንሽ አምራች ድርጅቶች ለየተለያዩ ለየተዘጉ ይሄላሉ። በአገገሩ ደግሞ ተቂት ካፒታሊስቶች ለየተጠናከሩና የገብረተሰቡን ኢኮኖሚ ይበልጥ በቁጥጥራቸው ሥር ለያደረጉ ይመጣሉ። በኢኮኖሚ ቀውስ ምክንያት የግምገማታዊ መግቢያዎች ከሥራ ወጭ ይሆናሉ። ምርት ከገብረተሰቡ የግምገማታዊ ችሎታ ለጅግ ባህሰ መጠን ይመረታል። ሥራ አጥነት ይበሰታል፤ የሰራው ሕዝብ የጎር ደረጃም ያሻቀላቀላል።

በካፒታሊስቲ ግልጽ በተለይ በልዩ ልዩ ለገንዘብ ተጠቃሚዎች በግሪክ ግምገማታዊ ክትትል ይዘ ይሆን የኢኮኖሚ ቀውሶች በየጊዜው ሲፈጠሩ ቆይተዋል። በተለይ በ1847፣ በ1920—21፣ በ1929—33፣ በ1937—38፣ በ1957—58 እና በ1974—75 ደርሰው የነበሩት የኢኮኖሚ ቀውሶች በግልጽ ለተናደደደ ከፍተኛ ጥፋት በግብርን ለገር የግጥሞች ምርት። በካፒታሊስቲ ገብረተሰቡ ውስጥ ከሞላገደል በየአሥራ ግምት አንድ ጊዜ የኢኮኖሚ ቀውስ ለገንዘብ ግምገማታዊ ስጦታ ተደርጎታል። ይህ የቀውሶች መደጋገም ካፒታሊስቲ የግምገማታዊ ተገባርን ወደታዊ ኢድርገታል። ይህ የካፒታሊስቲ ኢኮኖሚ ኢአንድ ቀውስ ወደግብርን ቀውስ የግምገማታዊ አንገስታል የኢንፍላሽን ወደታዊ መግቢያ ይታወቃል። አንድ የኢንፍላሽን ወደታዊ ለራት ተከታታይ ደርጃዎች ወይም

ምሳሌዎች አሉት። ለእርሱም ቀውስ፣ ህቅጠት፣ ግንግ እና ድረት በመግቢያ ይታወቃል።

ምንም እንኳን በርካ ኢኮኖሚያዊ ካፒታሊስቲ የኢኮኖሚ ቀውሶችን ከካፒታሊስቲ ገብረተሰቡ ለግብርን ይቻላል ባለው ቢለፍተም ሐቲ ግን ካፒታሊዝም የኢኮኖሚ ቀውስ የተጠናወተው መሆኑን መተግበሩ ነው። የካፒታሊስቲ ሥርዓት መሠረታዊ ቅሬታዎች ለመፍታት፣ በየጊዜው የግጥሞች የኢኮኖሚ ቀውሶችን ለገንዘብ ለግብርን የገብረተሰቡን የምርት ኃይሎች ያሳድሳል። በግብር የሕዝቡን ፍላጎት በአስተግግኝ ለግርካት የግምገማታዊ ጭነት የግጥሞች ለራት ሥርዓት በመሥረት መሆኑ ገልጽ ነው።

(ቀውስ፣ ግንግ፣ ህቅጠት፣ ድረት፣ ይጠቅሳል።)

ካፒታል
(Capital)

የተከበተ ወይም የተጨማሪ ተረፈ ገንዘብ ወይም ኢሳትን የግጥሞች ገንዘብ ነው። በልላም አገላለጽ ካፒታል ካፒታሊስቶች በትግር የሥራ ኃይል ላይ የግምገማታዊ ሕዝቡን የግጥሞች የኢኮኖሚ ፈርጅ ነው።

ካርላ ግርካስ ካፒታል ቀዳሚ ነገር ላይም ይልቁን ባንድ በተወሰነ የገብረተሰቡ ታሪክ ወትት የግጥሞች የተወሰነ ግብረግጥ የምርት ግንኙነት ሲሆን ይህም ግንኙነት የተለየ ግጥሞች ላይ የግጥሞች ቀዳሚ መልክ የግጥሞች መሆኑን አሰራርቷል።

በካፒታሊስቲ ሥርዓት ውስጥ ካፒታል የግጥሞች ቀዳሚ ገንዘብ ትግር የሥራ ኃይል፣ የምርት መግቢያዎችና ገንዘብ ምርት። እነዚህ ሁሉ በአንድ ወትት በአንድ ላይ ተሰባስበው ኢኮኖሚያዊ ድርሰት የሰርጂ ፖለቲካዊ ኢኮኖሚ ለገንዘብ የተወሰነው ወትት ስለሆነ ለገሉ ለይተውም። እነዚህ ባንድነት ተተናጅ

ተው ሲንቀሳቀሱ ሸቀጥ ይመረታል ። በዚህ ሂደት ውስጥ የወዝአደሩ የሥራ ኃይል ተረፈ እሴትን ይፈጥራል ።

ካፒታል ህልውና ያገኘው የሸቀጥ ምርት ከፍተኛ የዕድገት ደረጃ ላይ በደረሰ በትና የሥራ ኃይል ሸቀጥ በሆነበት ወቅት ነው ። ለካፒታል መከሰት ሁለት መሠረታዊ ነገሮች በቅድሚያ መግለጻት ነበረባቸው ። እነሱም 1ኛ/ የምርት መገልገያዎች ተስበቀሰ በጥቂቶቹ እጅ መከማቸት ፣ 2ኛ/ በዚህም ምክንያት የምርት መገልገያ ባለቤትነታቸውን ያጡ ሰዎች ለመኖር ሲሉ የሥራ ኃይላቸውን ለመሸጥ መገደባቸው ነበር ። ይህም የሆነው የመጀመሪያ ደረጃ የካፒታል ከምችት እየተባሰ በሚታወቀው ታሪካዊ ወቅት ነበር ።

በካፒታሊስት ሂደት ምርት ካፒታሊስቱ በገበያ ውስጥ የገዛቸውን የሥራ ኃይልና የምርት መገልገያዎች እቀናጅቶ ምርት እንዲመረት ያደርጋል ። የተመረተውንም እዲስ ሸቀጥ በገበያ ውስጥ ከሸጠ በኋላ ካፒታሊስቱ ሸቀጡን ለግሰመረት ካወጣው ሙሉ ገንዘብ በላይ ተጨማሪ ገንዘብ በእሴት መልክ ያገኛል ። ይህን በእጠቃላይ የካፒታል ቀመር ግርክስ 1—ሸ—ገ' ብሎታል ። ካፒታሊስቱ መጨረሻ ላይ ያገኘው ገንዘብ ምርቱን ለግሰመረት ካወጣው ገንዘብ ከፍ ያለ ነው ። ይህ ካፒታሊስቱ ሸቀጡን ለግሰመረት ካወጣው ወጪ በላይ ሸቀጡን ሲሸጥ የሚያገኘው ገንዘብ ተረፈ እሴት በመባል የሚታወቅ ሲሆን ይህም በምርት ሂደት ውስጥ ወዝአደሩ የሥራ ኃይሉን እሴት ከሸፈነ በኋላ ባልተከፈለው የሥራ ጊዜ የሚያስገኘው ነው ። ካፒታሊስቱ ወዝአደሩ የፈጠረውን ተረፈ እሴት ይመዘብራል ። ለፍጆታው የሚያስፈልገውን ካነጣ በኋላ የተረውን በገንዘብ መልክ ያገኘውን ተረፈ እሴት ተጨማሪ የምርት መገልገያዎችን በመገዛትና ተጨማሪ የሥራ ኃይል በመቅጠር ወይም የተሻሻሉ ግሽኖችን ሥራ ላይ በማዋል ወደ ካፒታል ይለውጠዋል ። በመሆኑም ካፒታል የሚያደገውና የሚዳብረው የወዝአደሩ የሥራ ኃይል የሚፈጠረውን ተረፈ እሴት በግካብነት ነው ።

ያለወዝአደሩ የሥራ ኃይል ብዝሃነት ካፒታል የሚባል ነገር ሊከሰት አይችልም ።

ካፒታል የትጥር ሥራ መኖርን እንደሚጠይቅ ሁሉ ፣ ትጥር ሥራም የካፒታልን መኖር ይጠይቃል ። ትጥር የሥራ ኃይል ደገፍ በሥርዓተ ግንባራት የዕድገት ታሪክ ሁለንታዊ በሆነ መንገድ ሊሰፍን የቻለው በካፒታሊስት ሥርዓተ ግንባር ውስጥ ብቻ ነው ።

ተረፈ እሴትን ግሰመረትና በገልግጋ በስ የካፒታሊስት ምርት ዋጋን ግላግ ሲሆን በኢምፔሪያሊዝም የዕድገት ደረጃ ደገፍ የሞኖፖል ትርፍን ግንባር የካፒታሊስት ምርት ዋጋን እንተላቃሽ ኃይል ነው ።

ካፒታሊስቶች ሁሉም ከፍተኛ ትርፍ ለማግኘት ባላቸው ፍላጎት የተወሰነውን የተረፈ እሴት ከፍል ለከምችት ለግዋል ስለሚገደቡ ይህ ሁኔታ ወደ ካፒታል መሰባሰብና መግከል ግለትም ወደ ካፒታሊስት ሞኖፖሎች መፈጠር ያመራል ። በዚህም ሂደት የነፃ ውድድር ካፒታሊዝም ወደ ሞኖፖል ካፒታሊዝም ያደጋል ።

ግርክስ በካፒታሊስት በተረፈ እሴት ላይ ያደረገው ትንተና የግርክሳዊ ለኒኖዊ ካፒታሊስት ፖለቲካዊ ኢኮኖሚ መሠረት ነው ። ለኒን ግርክሳዊ ፖለቲካዊ ኢኮኖሚን በግዳበርና በኢምፔሪያሊዝም ወቅት የካፒታልን እንቅስቃሴ በግጥም ፋይናንስ ካፒታል የተባለውን ታዋቂ የሆነውን የፖለቲካዊ ኢኮኖሚ ፈርጅ ለመጀመሪያ ጊዜ እስተዋውቋል ።

በሶሻሊስት ገብረተሰብ ውስጥ የምርት መገልገያዎች የሕዝብ ሀብት ስለሆኑ የግምረኛ መግሪያዎች ፣ ገንዘብም ሆነ የሥራ ኃይል ወደ ካፒታሊስት ሊለወጡ አይችሉም ።

(ተረፈ እሴትን ፣ ጻጫ ካፒታልን ፣ ተለዋዋጭ ካፒታልን ፣ ነባር ካፒታልን ፣ ተዘዋዋሪ ካፒታልን ይመለከታል ።)

ካፒታል መግከል (የ—) (Centralization of Capital)

ቀደም ሲል የነበረውን የገለሰቦች ካፒታል በጥቂት ካፒታሊስቶች እጅ የግካብነት ሂደት ነው ። ይህ ሂደት በሁለት መንገዶች

ይከናወናል ። እንደኛው በካፒታሊስቶች መካከል በሚደረግ ውድድር ሳቢያ የአነስተኛ ካፒታሊስቶች መከሰርና የካፒታል በጥቂት ጠንካራ ካፒታሊስቶች እጅ መካበት ሲሆን ፤ ሁለተኛው ደግሞ ቡርጂዚዎች በጋራ እክሲዮን ግንባር ወይም ኮርፖሬሽን አግካይነት ካፒታሊቶች ግጥሚያቸው ነው ።

የካፒታል መግከል ቀደም ሲል በርካት ባሉ ቡርጂዚዎች እጅ የነበረው ካፒታል በጥቂቶች እጅ መካበት ስለሆነ ድርጊቱ ወዲያ ውኑ የግንባራዊ ካፒታል ዕድገት አያሰጥኝም ። ይሁንና የካፒታል መግከል የምርት መሰባሰብን ስለሚያስከትልና ይህም ልዩ ልዩ ጥቅሞችን ስለሚያስገኝ የተረፈ እሴትን መጣኔ ከፍ በግድረግ ለካፒታል ከምችት አመች ሁኔታዎችን ይፈጥራል ። በመሆኑም የካፒታል መግከልና የካፒታል መሰባሰብ ሂደቶች በቅርብ የተያያዙና የተደጋገፉ ሲሆኑ በመካከላቸው ያለው ልዩነት የካፒታል መግከል ካፒታል በጥቂቶች እጅ በመካበት የሚፈጠር ሲሆን የካፒታል መሰባሰብ ገን በተረፈ እሴት ከምችት የሚመጣ መሆኑ ነው ።

የካፒታል መግከል ሂደት የምርት መሰባሰብን የሚያስከትል በመሆኑ የግምረት ተግባር በጥቂት ትላልቅ ተቋሞች ውስጥ እየተሰባሰበ ይሄዳል ። የካፒታሊዝም ከፍተኛው የዕድገት ደረጃ የሆነው የኢምፔሪያሊዝም አንዱ የኢኮኖሚ ባሕርይም በካፒታል መሰባሰብና መግከል ሳቢያ ጥቂት ሞናፖሎች በምርቱም ሆነ በዝውውሩ መሰከር የበላይነት ያገኙ መሆናቸው ነው ። የካፒታል መግከል ሂደቱ እኛን የግይዎሉ ትላልቅ ሞናፖሊስቶች በመላው ወዝአደር ላይ የሚያካሂዱትን ብዝሃነት እያጠናከሩ እንዲሄዱ ስለሚያደርግ በካፒታሊዝም ውስጥ በቡርጂዎችና በወዝአደሩ መደቦች መካከል ያለው ቅርጽ እንዲባሰብና የመደብ ትግሉም እየተካሄደ እንዲሄድ ያደርጋል ።

(የካፒታል መሰባሰብን ይመለከታል ።)

ካፒታል መሰባሰብ (ዩ—) (Concentration of Capital)

ግለሰብ ካፒታሊስቶች የበዘበዙትን ተረፈ እሴት በግክግኝት ካፒታሊቶች የሚያጠናክሩበት ሂደት የካፒታል መሰባሰብ ይባላል ። በካፒታል መሰባሰብ ሳቢያ የግለሰቦች ካፒታል እያደገ መሄድ ጠቅላላው ግንባራዊ ካፒታል እንዲያደግ ያደርጋል ።

ትላልቅ የግምረቻ ድርጅቶች ከትናን ሾቹ ጋር ሲነፃፀሩ እመች ሁኔታ ስላላቸው የካፒታል መሰባሰብ የካፒታል ከምችትን ሂደት ያፋጥናል ። የካፒታል መሰባሰብ ፍጥነት መጨመር ደግሞ የትናንሽ የግምረቻ ድርጅት ባለቤቶችን ክስረትና በሌላ መዋጥ እያባባሰው ስለሚሄድ የካፒታል መግከልን ያስከትላል ። እንዲሁም የካፒታል መግከል የካፒታል ከምችት ሂደትን በግፋጠን የካፒታል መሰባሰብን ያስከትላል ። በመሆኑም የካፒታል መሰባሰብና መግከል ሂደቶች እርስ በርሳቸው የተያያዙና የተደጋገፉ ናቸው ።

የካፒታል መሰባሰብ ሂደት በሚከተሉት ሦስት ሁኔታዎች ላይ የተመሠረተ ነው ። እነርሱም ፡

1. ባንድ በተወሰነ ወቅት ያለው የቴክኖሎጂ ደረጃና የተረፈ እሴት መጣኔ እንደተጠበቀ ሆኖ የሚገኘው ጠቅላላ ተረፈ እሴት መጠን የሚወስነው በካፒታሉ መጠን ላይ መሆኑ ፤
2. በቴክኖሎጂ ዕድገት ሳቢያ የተወሰነ የካፒታሊስት የግምረቻ ተቋምን ለግካሄድ የሚያስፈልገው ዝቅተኛ የካፒታል መጠን እያደገ መምጣቱ ፤
3. በቡርጂዚዎች መካከል ያለው ውድድር እየተባባሰ መሄዱና የትርፍ መጣኔ የግሽቆልቆል ዝንባሌ ስላለው ይህንን ሁኔታ ለግካካስ የካፒታል ከምችትን ግሳደግ ግስፈሰጉ ናቸው ።

የካፒታል መሰባሰብ ሂደት ከምርት መሰባሰብ ጋር በቅርብ የተቆራኘ ነው ። የካፒታል መሰባሰብ በተደረገ መጠን የግምረት ተግባር በጥቂት ትላልቅ የግምረቻ

ተጽዕኖ ውስጥ እርግጠኛነት ይሄልል ። የካፒታል ስፋት ከፍተኛው የዕድገት ደረጃ የሆነው የኢኮኖሚያዊ እንደኛው የኢኮኖሚ ባለ ርዕይ ለካፒታል መሰብሰብና መግዛል ለሲያ ጥቂት የኖፖሎች ስምርቱም ሆነ ለዝውውሩ መስክ የሰላይነት ያገኙ መሆናቸው ነው ።

የካፒታል መሰብሰብ ሂደት እፍኝ የግ ይሞሉ ትላልቅ የኖፖሊሰቶች ለመላው ወዘለደር ላይ የሚያካሂዱትን ብዙሰዓ እያጠና ከሩ እንዲሄዱ ስለሚያደርግ ለካፒታሊዝም ውስጥ ለሰርገህው መደብና ለወዘለደሩ መደብ መካከል ያለው ቅሬታ እንዲባባስና የመደብ ትግሉም እየተካሄደ እንዲሄድ ያደርጋል ።

(የካፒታል መግዛት ፣ የተሰፋ ለርባታን ይመለከታል ።)

ካፒታል መገለጻ (የ—)
(Turn-Over of Capital)

ሥራ ላይ የዋለው ካፒታል ዝውውር እንደ ለንድ ነጠላ ከገጥሜ ላይሆን እንደ ተክታታይ የሊደረግና የደግግሞኝ ሂደት ሲታይ የካፒታል መገለጻ ይባላል ። ለእርባታ ሂደት ካፒታል ስምርትና በዝውውር መስኮች ውስጥ ያላተላ ። በዚህ እንቅስቃሴው ውስጥ የተለያዩ መልኮች ይኖሩታል ።

በዚህ መደባት ለቅድሚያ ከገንዘብ ካፒታልነት ወደ ምርት ካፒታልነት፣ ስምርት ካፒታልነት ወደ ሸቀጥ ካፒታልነት፣ ለመወረድ ሻም ወደ ቀድሞ መልኩ ወደ ገንዘብ ካፒታልነት ይለወጣል ። ካፒታል መጀመሪያ ሥራ ላይ ከዋለበት የገንዘብ መልኩ ተነሥተ የተለያዩ መልኮችን ይዞ በጊዳ እንደገና ወደ ገንዘብ መልኩ ለመመለስ የሚወስድበት ጊዜ የካፒታል መገለጻ ጊዜ ይባላል ።

የምርትና የዝውውር ሁኔታዎች ክምርት ምርት ስለሚለያዩ የካፒታል መገለጻ በጣም ጊዜ እንደዚሁ የተለያየ ነው ። ለምሳሌ እንደ ኦሊምፒክ ሪድ ማመገጫ ያሉ ትላልቅ ፕሮጀክቶችን ሠርተ ካፒታልን ለአንድ የመገለጻ ሂደት ውስጥ ለግላላና በግመታት ሊቆጠር የሚችል ረጅም ጊዜ

የሚወለድ ሲሆን አንጻንድ ተላላፍ ትናንሽ እንዲሰጥራዎችን ለሚመለከት ገንዘብ ካፒታል መገለጻ ጊዜ ስጥቂት ሳያገኝታት ወይንም ወራት የሚላካ ይሆናል ።

ለደ ለደ የካፒታል ክፍሎችን በመግለጻ ጊዜ አንጻር ለግዕዳደር የአንድ ግመት ጊዜ ወስዶ መጠቀም የተለመደ ነው ። ለምሳሌ አንድ የካፒታል ክፍል አንድን የመገለጻ ጊዜ በምስት ወራት ሲያጠናቅቅ በአንድ ግመት ውስጥ አራት የመገለጻ ጊዜያትን ያጠናቅቃል ። ሌላ የካፒታል ክፍል ደግሞ አንድን የመገለጻ ጊዜ በ24 ወራት ሲያጠናቅቅ በአንድ ግመት ግጥሽ የመግለጻ ጊዜን ያጠናቅቃል ። በዚህ አኳኋን የመጀመሪያው የካፒታል ክፍል ከውለተኛው የካፒታል ክፍል ጋር ሲነጻጸር ስለሆነ ገት እጅ ለሚበልጥ ናጥነት ይገለጻል ።

ለካፒታል መገለጻ ሂደት ውስጥ ውስጥ የምርት ካፒታል ክፍሎች ተመሳሳይ የመገለጻ ናጥነት የላቸውም ። ለመሆኑም የተለያዩ የካፒታል ክፍሎች ስተረፈ አሊት ምርት ውስጥ ባላቸው ሚና ሳይሆን በካፒታል መገለጻ ሂደት ውስጥ ለሚኖሩት የተለያዩ ባለርዕይ ነጻርና ተዘግቦ ካፒታል ተለለው ለውለት ይከረሳሉ ። በዚህ መደባት በነጻር ካፒታል ውስጥ እንደ ሕገ ፣ እንደ ግጥራዎች የመሳሰሉት አሊታቸውን በገድ ጊዜ ሳይሆን ተስ ለቀስ አዲስ ወደ ተመራጭት ሸቀጦች እንዲሚያስተላልፉ ማንው ሊጠቃለሉ ፣ ስተዘግቦ ካፒታል ሥር ደግሞ እንደ ኃይል ፣ እንደ ጥሬ ዕቃ የወሳኝነት ባንድ ጊዜ ምርት አሊታቸውን ሙሉ ለሙሉ አዲስ ወደተመረቱ ሸቀጦች የሚያስተላለፉት ይገኙበታል ።

ካፒታል ክምችት (የ—)
(Accumulation of Capital)

በተሰፋ የካፒታሊስት ለርባታ ወቅት የተረፈ አሊት ወደ ካፒታል መልዕኮ የካፒታል ክምችት ይባላል ። የካፒታል ክምችት ቁጥጥ ምርትና ካፒታሊስታዊ የምርት ገንኘትን ባንድ ላይ የሚራቡበት ሂደት ነው ። ከፍተኛ ትርፍ ለግጥሽት ካፒታሊስቶች ያላቸው ባላግና ለመካከላቸው የሚ

ካሄደው ውድድር ለካፒታል ክምችት ሙሉ ረቀቅ ናቸው ።

በካፒታሊስት ሥርዓት ከተመረተው ተረፈ እሴት ውስጥ የተወሰነው ክፍል ለካፒታሊስቱ ሊኖርታዊ ፍጆታ ሲውል የተቀረው ክፍል ደግሞ በመከግቻት የተሰፋፋ እርባታ ይካሄድበታል ። ተረፈ እሴት እንዲከግቹ ወይንም ወደ ካፒታል እንዲተየር የካፒታሊስቱ የግክግቻት ፍላጎት መኖር ብቻውን በቂ አይሆንም ። ክምችቱ እውን እንዲሆን በተመረተው ተረፈ ኖርት ውስጥ አዲስ የተከግቻውን ካፒታል ሊያስተናግድ የሚችል ኖርት ማለገያዎች ኖርትና ለተወግሪ ሠራተኞች አስፈላጊ የሆኑ የፍጆታ ዘተጠቆ ሊኖሩ ይገባል ።

የቡርጂኪክ ሊኮኖሚስቶች የካፒታሊስቱን ትርፍ ከብዝሃነት እንዳልመነጨና ተገቢም እንደሆነ አድርገው ለግቅረብ ሊያሉ ገድፈ ሐሳቦችን ሰንዘረዋል ። ከነዚህ ገድፈ ሐሳቦች ውስጥ ግንኙው ግልብ ፖለቲካዊ ሊኮኖሚስቶች የሚያስተጋቡት፣ ካፒታሊስቱ ከፍጆታው ቀንሶ ወይንም ራሱን ከተንደላቀቀ ኑር በመቆጠብ ለግንበራዊና ለኢኮኖሚያዊ ዕድገት ሊውል የሚችል ሀብት በግክግቻቱ ለጠቅላላው ጎብረተሰብ ባለውላታ ነው የሚለው ነው ። ሐቁ ግን ካፒታሊስቱ እንዲያከግቹ የሚገባ ፋው ወይንም የሚያስገድደው ሰገብረተሰቡ መልካም ኑር ወይንም ዕድገት መመኘቱ ላይሆን መሠረታዊ የካፒታሊስት ሊኮኖሚያዊ ሕግ የሆነውን ትርፍ የግግኘት ግላግ ነው ። ካፒታሊስቱ ካፒታልን በግክግቻት የሚያገኘውን ትርፍ ከፍ በግድረግ በበለጠ ለግክግቻትና የበለጠ የተንደላቀቀ ኑር ለመኖር ይችላል ። ይልቅንም የክምችቱ መጠን ዕድገት የሚወስነው በቡርጂኪው መደብ ፍጆታ መቀነስ ላይሆን የቀነሰ የሥራ ሰዓት በግራዘምና አስፈላጊ የሥራ ጊዜን በመቀነስ የብዝሃነትን ደረጃ ከፍ በግድረግ ነው ።

የካፒታል ክምችት ካፒታሊስታዊ የኖርት ግንኙነትን የሚያፈባ ከመሆኑም በላይ ብዝሃነት ከፍ እንዲልና በወዝላደሩና በቡርጂኪው መደቦች መካከል ያለው የኑር ልዩነት እንዲሰፋ ያደርጋል ። ይሁንና የካፒታል ክምችት በእንደ በኩል የኖርት ኃይሎችን ዕድገት በግስብተል ብዝሃ ለሌለበት

ሥርዓት ምሥረታ ተሳታፊ ቅድመ ሁኔታ ይፈጥራል ።

የካፒታል ክምችት ሁለት ገጽታዎች አሉት ። አንደኛው የካፒታል መሰባሰብ ሲሆን ሌላው ደግሞ የካፒታል መግኘታ ነው ። የካፒታል መሰባሰብም ሆነ መግኘታ ለሥራ ኖርታግነት ዕድገት ለስተዋጽኦ የሚያደርግ የአመራረት ሁኔታን ይፈጥራል ። ይህ ሂደት በእንደ በተወሰነ ደረጃ ለሞኖፖሎች መፈጠር ያከንያት ይሆናል ።

የካፒታልን ክምችት ከሚያፋጥኑት ያከንያቶች መካከል እንደ የሳይንስና የቴክኖሎጂ ዕድገት ነው ። በዚህ ዕድገት ሳቢያ ከፍተኛ ክምችት የሚጠይቁ አዳዲስ የኢኮኖሚ መስኮች መከፈትና የኖርት ግዴታዎች መበራከት ተወግሮ የክምችት መስክ ይፈጥራል ።

በካፒታሊዝም ውስጥ የካፒታል ክምችት የሚከናወነው ሥርዓት አልባ በሆነና ባልተመጣጠነ መንገድ በመሆኑ የኖርት ዕድገትና የገበያ ስፋት እኩል ሊራመዱ ስለማይችሉ የካፒታሊስት ሂደተ ኖርት በቀውስ የተወጠረ ይሆናል ።

የካፒታሊስት ክምችት ሂደት በካፒታሊዝም ውስጥ ያለውን መሠረታዊ ቅሪት ግላትም በግንበራዊ አመራረትና ካፒታሊስቱ ኖርቱን የግል በግድረግ መካከል ያለውን ቅሪት እንዲባባስ ያደርጋል ። ያከንያቱም የካፒታል ክምችት ሂደት በቀጠለ መጠን ባንድ በኩል ከፍተኛ ሀብት በቡርጂኪው መደብ እጅ እንዲከግቹ በሌላ በኩል የወዝላደሩ መደብ ድርሻ እያቀሰቀሰ እንዲሄድ ስለሚያደርግ የኑር ደረጃ ልዩነት እየሰፋ ይሄዳል ። ይህም በወዝላደሩና በቡርጂኪው መደቦች መካከል ያለው ቅሪት እንዲባባስና ብዝሃ የሰፈነበትን የካፒታሊስት ሥርዓት ግስግሰድ የሚያስቅሉ ነባራዊና ገሊናዊ ቅድመ ሁኔታዎች እንዲፈጠሩና እንዲጠናከሩ ያደርጋል ። “ካፒታሊዝም ዘላለማዊ ሥርዓት ነው” በማለት የብሉይ ፖለቲካዊ ሊኮኖሚ ምሁራን ያስተጋቡትን ገድፈ ሐሳብ ፍሬቢስት ካርል ግርክስ ሊያሳይ የቻለውም በዚህ የካፒታሊስት ክምችት ሂደት ታሪካዊ ዝንባሌ ላይ በመመርኮዝ ነው ።

ካፒታል ዙረት (የ—)
(Circuit of Capital)

ካፒታል ተከታታይነት ባለው መንገድ ከአንድ ቅርፅ ወደሌላ ቅርፅ በመቀየር በመነሻው ይዘት የነበረውን ቅርፅ እንደገና የሚይዝ በትግበራውና በዝውውር መስክ የሚያደርገው እንቅስቃሴ ነው። በዚህ እንቅስቃሴ ካፒታል የገንዘብ ካፒታልን፣ ቀጥሎም የምርታዊ ካፒታልንና የሸቀጥ ካፒታልን ቅርፅ ይይዛል።

የኢንዱስትሪ ካፒታል እንቅስቃሴ የመጀመሪያ ደረጃ የገንዘብ ካፒታል ወደ ምርታዊ ካፒታልነት መለወጥ ነው። ይህም የሚሆነው ካፒታሊስቲ በገንዘቡ የሥራ ኃይል ገና (ወዘለደር በመቅጠሩ) ሌሎች ለምርቱ ተግባር የሚያስፈልጉትን እንደ ማምረቻ መሣሪያዎችና እንደ ጥሬ ዕቃዎች የመሳሰሉትን ሲገዛ ነው። ይህም የኢንዱስትሪ ካፒታል እንቅስቃሴ የመጀመሪያ ደረጃ በሚከተለው ቀመር ሊገለጽ ይችላል።

1-ሸ { የምርት መገልገያዎች
 የሥራ ኃይል

በዚህ ደረጃ ከተገዙት ሸቀጦች ውስጥ አንዱ የሆነው የሥራ ኃይል ተረፈ እሴት ወደሚፈጥር እሴት የመለወጥ ወይንም ቀደም ሲል የነበረውን እሴት በተረፈ እሴት የማሳደግ ልዩ ሚና ይጫወታል። በመሆኑም የሥራ ኃይል ግዥ ከምርት መገልገያዎች ባለቤትነት በመገለጥ የሥራ ኃይሉን ሽጦ እንዲኖር በተገደደው የወዝ አደር መደብና የምርት መገልገያዎች ባለቤት በሆነው በቡርኳው መደብ መካከል ያለውን ግንኙነት ያሳያል።

የኢንዱስትሪ ካፒታል እንቅስቃሴ ሁለተኛው ደረጃ የምርታዊ ካፒታል በሂደተ ምርት ለማካይነት ወደ ሸቀጥ ካፒታልነት መለወጥ ነው። ቀደም ሲል የነበረው የእሴት መጠን የሚያደገው በዚህ ደረጃ ነው። ይህን ሁለተኛ የኢንዱስትሪ ካፒታል እንቅስቃሴ ደረጃ በሚከተለው ቀመር መገለጽ ይቻላል።

...ም...ሸ

በምርቱ ሂደት ሠራተኛው የምርት መገልገያውን እሴት አዲስ ወደ ተመረተው እሴት ማዛወር ብቻ ሳይሆን አዲስ እሴትም ይፈጥራል። ይህ አዲስ እሴት ለሥራ ኃይል እርባታ የሚሆነውንና ተረፈ እሴትን የሚያጠቃልል ነው። ስለዚህ አዲስ የተመረተው ሸቀጥ እሴት ቀደም ሲል በካፒታሊስቲ ከተገዙት ሸቀጦች እሴት አዲስ በተፈጠረው ተረፈ እሴት መጠን ይበልጣል። ስለዚህ ነው ከዚህ በላይ በተገለጸው ቀመር ውስጥ በሸ ምትክ ሸ' የሰፈረው።

ሦስተኛው ደረጃ የሚከተለው የሸቀጥ ካፒታልን በዝውውር መስክ ወደ ገንዘብ ካፒታልነት መለወጥ ነው። በዚህ ደረጃ የሸቀጥ ካፒታሉ እሴት መጠን በሁለተኛው ደረጃ ተረፈ እሴት የተፈጠረ በመሆኑ በአንደኛው የካፒታል እንቅስቃሴ ደረጃ ከነበረው የገንዘብ መጠን የበለጠ ነው። ሦስተኛው የእንቅስቃሴ ደረጃ እንደሚከተለው በቀመር ይገለጻል።

ሸ' —ገ'

ሦስት ገቢራዊ መልኮችን በመውሰድ ካፒታል በሦስት ደረጃዎች ውስጥ የሚያደርገውን እንቅስቃሴ ወይንም ባጭሩ የካፒታልን ዙረት በተጠቃለለ መንገድ በሚከተለው ቀመር መገለጽ ይቻላል።

1-ሸ { የምርት መገልገያዎች
 ...ም... ሸ' —ገ'
 የሥራ ኃይል

የካፒታል ዙረት በአንድ ዑደት የሚያቆም ሳይሆን በተከታታይ የሚታደስና የሚደጋገም ሂደት ነው። ይህ የካፒታል ዙረት ተከታታይ እድሳትና የድግግሞሽ ሂደት የካፒታል መገለጫ ይባላል። የድግግሞሽ ሂደቱ መኖርም ለማያቋርጥ የተረፈ እሴት መፈጠር አስፈላጊ ነው።

የኢንዱስትሪን ካፒታል እንቅስቃሴ ደረጃ ባለው ጥምረት አኳያ ለመጀመሪያ ጊዜ የተነተነው ካርላ ማርክስ ሲሆን ይህም ትንታኔው ለካፒታሊዝም ቀውስ ምክንያት የሆኑ ሁኔታዎችን በግልጽ ለማብራራት አስችሎታል። እነዚህም ሁኔታዎች የኢንዱስትሪ ካፒታል በእንቅስቃሴው ሂደት ውስጥ የሚያልፍባቸው ሦስት ደረጃ

ዎችና የሚወስዳቸው የተለያዩ ቅርፆች የተለያዩ ተግባራትን የሚያከናውኑ ከመሆናቸው በላይ የእነዚህ ደረጃዎች መነጣጠልና ለየብቻ መከናወን ሂደቱን እንዲወሳ ሰብና ቅራኔውም እንዲባባስ ያደርጉታል ።

ኬይንስ ፣ ጆን ሚይናርድ (Keynes, John Maynard)

ኬይንስ ከ1883 እስከ 1946 የኖረ፣ “ኬይንሲዝም” የተሰኘውን የቡርሻ ኢኮኖሚ አስተሳሰብ የመሠረተ እንግሊዛዊ የኢኮኖሚክስ ሊቅ ነው ።

ኬይንስ በካምብሪድ ዩኒቨርሲቲ የሒሳብና የኢኮኖሚክስ ትምህርት ከተከታተለ በኋላ በዚያው ዩኒቨርሲቲ ውስጥ በፕሮፌሰርነት እንዲሁም ከ1915 እስከ 1919 ድረስ በእንግሊዝ መንግሥት ጠቅላይ ግምጃ ቤት ውስጥ በከፍተኛ የኃላፊነት ቦታ የሠራና ከአንደኛው ዓለም ጦርነት በኋላ በፓሪስ ውስጥ በተደረገው የሰላም ጉባኤ ላይ በዚህ ሥራው የእንግሊዝን መንግሥት ወክሎ የተሳተፈ ነው ። በፓሪስ የተደረገውን የሰላም ጉባኤ ተሳትፎ ከተመለሰ በኋላ በጸረው “ዘ ኢኮኖሚክ ኮንሲኩንሽን አቭዘፕሽን” በተሰኘው መጽሐፍ በጦርነቱ አሸናፊ የሆኑ ወገኖች የተከተሉትን የኢኮኖሚ ፖሊሲ በጦርነቱ ከደረሰው ጉዳት የማገገሙን ሂደት የሚያጨናገፍ ለሌላ ጦርነት መቀስቀስ ሁኔታዎችን የሚያመቻች ነው በማለት መንቀፍ በዓለም ደረጃ ታዋቂነትን እንዲያገኝ ካስቻሉት ሥራዎቹ መካከል አንዱ ነው ። ኬይንስ በ1944 በብሪቶን ውድስ፣ በአሜሪካ በተካሄደው ዓለም አቀፍ የገንዘብና የፋይናንስ ጉባኤ ላይ የተካፈሉት የእንግሊዝ ልዑካን መሪ በመሆን ዓለም አቀፍ የገንዘብ ድርጅትና የዓለም ባንክ አሁን ያላቸውን ጠባይ ይዘው እንዲመሠረቱ ከፍተኛ አስተዋጽኦ አድርጓል ። በተጨማሪም ከ1912 እስከ ዕለተሞቱ ድረስ “ኢኮኖሚክ ጆርናል” የተሰኘው መጽሔት አዘጋጅ በመሆን ሠርቷል ።

ኬይንስ ከጦርነቱ በኋላ በአውሮፓ የካፒታሊዝምን ዕድሜ ግራዘም የሚቻለው በአጠቃላይ የካፒታሊስት ሀገሮችን ኢኮኖሚ ግራጋጋት ሲቻል ብቻ ነው የሚል አምነት ስለ

ነበረው በዚህ ጭብጥ ሐላብ ላይ የተመሠረቱ አያሌ ጽሑፎችን በተከታታይ አቅርቧል ። ይሁንና ኬይንስን በዓለም ደረጃ ታዋቂ ያደረገው ዋና ሥራው “ዘ ጅነራል ቲዩሪ አቭ ኢምፕሎይሜንት ኢንተሪስት ኤንድ ሚን” በሚል ርዕስ በ1936 ያወጣው መጽሐፍ ነው ።

“ኬይንሲዝም” የተሰኘው ዘመናዊ የቡርሻ ኢኮኖሚ አስተሳሰብ መሠረታዊ መርሆችም የተነደፉት በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ነው ። በ1930 ስለዓለም የኢኮኖሚ ቀውስ መነሻ በጸፈው በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ኬይንስ የካፒታሊስት መንግሥታት ኢኮኖሚያዊ ተሳትፎ ለካፒታሊዝም ዕድሜ መራዘም እጅግ አስፈላጊ መሆኑን አስተጋብቷል ። አጠቃላይ የካፒታሊስት ኢኮኖሚን እርባታ ሂደት ቀደም ካሉ ቡርሻ ኢኮኖሚስቶች በተለየ መንገድ በጥቅሉ ለማየት ከመሞከሩም በላይ ቀውስን ለማስወገድ ያስችላሉ ብሎ በሚያምንባቸው አጠቃላይ ፖሊሲዎች ላይ ያተኮረ ጥናት ኬይንስ “አቅርቦት የራሱን ፍላጎት ይፈጥራል”፣ “ጤናማ” ያልሆነ የኢኮኖሚ ሁኔታ በራሱ “ይስተካከላል” የሚለውን የብሎይ ፖለቲካ ኢኮኖሚ መሠረተ ሐላብ በመቃወም ቀውስ በካፒታሊስት ኢኮኖሚ ውስጥ የሚፈጠር ከስተት መሆኑን ገልጿል ። በኬይንስ አባባል ቀውስ የሚፈጠረው በጠቅላላ ፍላጎትና በጠቅላላ አቅርቦት መካከል በሚፈጠር አለመጣጣም ሲሆን ይህም ሁኔታ በአብዛኛው ከሰዎች ሥነ ልቡናዊ ዝንባሌ ይመነጫል ።

ኬይንስ ሲሥራአጥነት መፈጠርም ይህ ነን ሥነ ልቡናዊ ምክንያት ይሰጣል ። በአርሱ አስተሳሰብ ሥራ እየተፈጠረ ሲሄድ ብሔራዊ ገቢ እየጨመረ ይሄዳል ። ይህም የሰዎችን ፍጆታ ይጨምራል ። ይሁንና የፍጆታው ዕድገት ከገቢው ዕድገት ጋር እኩል ስለማይራመድ ተመጣጣኝ የፍላጎት ዕድገት አይኖርም ። ይህ ደግሞ በተራው የምርት መቀነስን ስለሚያስከትል የምርት መቀነስ በተራው ሥራ አጥነት እንዲባባስ ያደርጋል ብሏል ።

እንደኬይንስ አስተሳሰብ የፍጆታ ዕቃዎችንና የምርት መገልገያዎችን አጠቃላይ ፍላጎት በማሳደግ ከአቅርቦት ጋር እንዲመጣጠንና ሥራ አጥነት ተባብሶ የካፒታሊስቱ ሥርዓት አስጊ ደረጃ ላይ አንዳ

ክላሎታዊነት

ይደርስ ለማድረግ መንግሥት በኢኮኖሚው ውስጥ በቀጥታ ጣልቃ በመገባት ለልዩ ልዩ የሥራ መስኮች ወጪ በመመደብ ግንቀሳ ቀስና ስግል ሙክላ ንጥይ መስፋፋት አመቺ ሁኔታዎችን መፍጠር ይኖርበታል ። ለዚህም በተለይ የመንግሥት በጀትንና የወለድ መጣኔን መንግሥት በመግሪያነት እንዲገሰገል ባቸው ኬይንስ አሳስቧል ።

በአጠቃላይ የኬይንስ ፀረ ቀውስ ኢኮኖሚያዊ ፖሊሲዎች በአንድ ወቅት የካፒታሊስት ኢኮኖሚ ያጋጠመውን ችግር ስግታ ለል ያስቻሉ ቢመስሉም በነባራዊ የካፒታሊስት ኢኮኖሚ ሐሰቶች ትክክለኛ ግንዛቤ ላይ ያልተመራሩ በመሆናቸው የቡርጂኒ ኢኮኖሚስቶች እንደገመቱት የካፒታሊስት ኢኮኖሚን ለዘለቄታው ከቀውስ ሊያድነው አልቻለም ። ከዚህም የተነሣ ዛሬ የኬይንስ የኢኮኖሚ አስተሳሰብ በካፒታሊስቲክም ግለም ተቀባይነት ከጊዜ ወደጊዜ እየቀነሰ በመሄድ ላይ ይገኛል ።

ክላሎታዊነት

(Protectionism)

ከለለ=ከለከለ፣ ጋረደ፣ አጠረ፣ ከበቡ ግለት ነው።

የነፃ ንግድ ፖሊሲን የሚቃወም ፣ በአንድ ሀገር የኢኮኖሚ ሕይወት ውስጥ የመንግሥትን ጠንካራ ቁጥጥር ግድረግ የሚደግፍና የሚያበረታታ የኢኮኖሚ ፖሊሲ ክላሎታዊነት ይባላል ። ይህ የኢኮኖሚ ንድፈ ሐሳብ የጠበቀ የውጭ ንግድ ቁጥጥርን የሚደግፍና መንግሥት ለካፒታሊስት ኢንዱስትሪ ግደግ አስፈላጊውን ሁሉ ግድረግ ያለበት መሆኑን የሚገልጽ ነው ።

ክላሎታዊ የኢኮኖሚ ፖሊሲን ይከተሉ በነበሩ ሀገሮች ውስጥ ክላሎታዊነት ብሔራዊ ቡርጂኒዊ ከውጭ የሚገጥመውን ውድድር በመከላከል ሰብሔራዊ ካፒታሊዝም መዳበር ረድቷል ። በተለይም በ19ኛው ምዕት ዓመት መገባደጃ ላይ ክላሎታዊነት በአብዛኛዎቹ የአውሮፓ ሀገሮችና በአሜሪካ ውስጥ በተግባር ላይ ውሎ ነበር ።

ከካፒታሊዝም መባቻ ጀምሮ አስከአሁን ድረስ ባልተመጣጠነ ዕድገት ላቢያ በካፒ

ታሊስት ሀገሮች መካከል ውድድር ሲካሄድ ቆይቷል ። ይህ ውድድር እያንዳንዱ ካፒታሊስት ሀገር ለካፒታሊስቲክ መደብ አመቺ ሆኖ ሲያገኘው በተለይ ወደ ሀገር ውስጥ በሚያስገባቸው የውጭ ዕቃዎች ላይ ከፍተኛ የቀረጥና የታሪፍ ደንብ በማውጣት በብሔር አቀፍ ደረጃ ለካፒታሊዝም መስፋፋት አመቺ ሁኔታ ፈጥሮ ነበር። ካርላ ግርክስ ክላሎታዊ ነት ባስፋብሪካዎችን ሰው ሠራሽ በሆነ መንገድ የሚፈጥር ፣ ከመካከለኛው (ሬውዳል) ወደ ዘመናዊ ካፒታሊስት ስልተ ምርት ያለውን ሽግግር በኃይል የሚያፋጥን ነው ብሎ ነበር ።

ክላሎታዊነት ታሪካዊ አመጣጥ ከላይ የተጠቀሰውን ቢመስልም ዛሬም ቢሆን ግልጽ ጋሎቲያ ቆይቶ የኢኮኖሚ መመሪያ አይደለም ። በተለያዩ ካፒታሊስት ሀገሮችና ካፒታሊስት ቡድኖች መካከል ስምስሌ በአውሮፓ የኢኮኖሚ ግንባር ፣ በጃፓንና በአሜሪካ መካከል በሚካሄደው ውድድር የንግድ ሚዛን አስመመጣጠን በሚኖርበት ጊዜ አንዱ ሀገር ወይም ቡድን በሌላው ላይ የንግድ ቁጥጥርን ያጠብቃል ።

ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት በኋላ የአሜሪካ የኢኮኖሚ ኃይል ከአውሮፓ ካፒታሊስት ሀገሮችና ከጃፓን ጋር ሲነፃፀር በጣም ከፍተኛ በነበረበት ወቅት በነፃ ንግድ ፖሊሲ ከፍተኛ ጥቅም ያገኝ ስለነበር ሌሎቹ በጦርነት ምክንያት ተዳክመው የነበሩት የካፒታሊስት ሀገሮች የነፃ ንግድ ፖሊሲን እንዲከተሉ በተለያዩ ተፅዕኖ አግካይነት ያስገድድ ነበር ።

በአሁኑ ጊዜ ግን የጃፓን የኢኮኖሚ ዕድገት ከአሜሪካና ከአውሮፓ የጋራ ገበያ ሀገሮች የኢኮኖሚ ዕድገት ጋር ሲነፃፀር ከፍተኛ መሆኑንና በአጠቃላይ በኢምፔሪያሊስት ሀገሮች መካከል ያለው የኢኮኖሚ ዕድገት አለመመጣጠን የክላሎታዊነትን ፖሊሲ እንዲስፋፋ እያደረገው ነው ።

በሌላ በኩል በአሁኑ ወቅት በዳበሩ ካፒታሊስት ሀገሮችና በኋላቀር ሀገሮች መካከል ያለው ግንኙነት ሲገመገም ኢምፔሪያሊስት ሀገሮች ባላቸው የፋይናንስና የቴክኖሎጂ የበላይነት በመጠቀም የኢንዱስትሪ ውጤቶቻቸውን በገፍ ወደ ኋላቀር ሀገሮች ሲያስገቡ የኋላቀር ሀገሮች የኢንዱስትሪ

ውጤቶች ወደ ኢምፔሪያሊስት ሀገሮች ገበያ እንዳይገቡ የተለያዩ ገደብ ሲጣልባቸው ይታያል ። ኢምፔሪያሊስቶች ጓላቀር ሀገሮች ኢኮኖሚያቸውን ለማዳበር የሚያደርጉትን ጥሪት የፋይናንስ ፣ የቴክኖሎጂና ዘመናዊ አሠራር ስልትን ስርጭት በማፈን ከሚፈጥሩባቸው መሰናክሎችም በተጨማሪ የከላሎ ታዊነት ፖሊሲን በመከተል የጓላቀር ሀገሮች የኢንዱስትሪ ውጤቶች ወደዳበሩ ካፒታሊስት ሀገሮች እንዳይገቡ በማድረግ በዕድገት ወደ ጓላ በቀሩ ሀገሮች ውስጥ የኢንዱስትሪው ከፍላ ኢኮኖሚ እንዳያደግ በማድረግ ላይ ይገኛሉ ። ስለዚህ አዲሱን የኢኮኖሚ ሥርዓት ለመመሥረት በሚካሄደው ትግል ጓላቀር ሀገሮች የኢንዱስትሪ ውጤቶቻቸውን አለ ምንም መሰናክል ወደዳበሩ ካፒታሊስት ሀገሮች ገበያዎች ውስጥ ለማስገባት የሚችሉ በት ሁኔታ ይፈጠር የሚለው ጥያቄ አንዱ ነው ።

ከላርክ አንድን አሴት ለመፍጠር የሥራ ኃይልና ካፒታል እኩል አስተዋጽኦ ያደርጋሉ በማለትና ካፒታሊስቱ የሚያገኘው ትርፍ የአስተዋጽኦው ውጤት በመሆኑ ተገቢ ነው በማለት የቡርጂዚውን ጥቅም አራም ደል ። የተጨማሪ ምርታማነት ንድፈ ሐሳብ ሠራተኛውና ካፒታሊስቱ ባለመሪት ከብሔራዊ ገቢ ውስጥ የሚደርሳቸው ድርሻ እንደ አስተዋጽኦቻቸው ነው በማለት ከተጨባጭ ሁኔታው እጅግ የራቀና በካፒታሊስቱ ገብረተ ስብ ውስጥ የሚገኙ ልዩ ልዩ መደቦች ጥቅ ማቸው የማይጋጭና ቅሬታም በመካከላቸው እንደሌለ አድርጎ ለማቅረብ የሚሞክር አስተሳሰብ ነው ።

ክስተታዊነት

(Phenomenalism)

የዕውቀት ቀጥተኛ ተደራጊዎች ሕውስታዎች ብቻ ናቸው የሚል ሐሳባዊ ሥነ ዕውቀት ነው። ይህ አመለካከት በአጠቃላይ የሚያደላው ወደ ኅሊናዊ ሐሳባዊነት ነው። ሕውስታዎችን አልፈን የነሱን ነባራዊ ምንጮች ለመገንዘብ እንችልም የሚል በመሆኑም በኢታዋቂነት ውስጥ የሚመደብ ነው ። በአጠቃላይ ክስተታዊነት ዕውቀትንና እውነታን የሚለያይ በመሆኑ ተቀባይ ነት የለውም ።

(ኅሊናዊ ሐሳባዊነትን ፣ ኢታዋቂነትን ፣ ሕውስታዊነትን ይመለከታል ።)

በአንድ አዳጊ ሀገር ውስጥ የቀላል ኢንዱስትሪና የእደ ጥበብ ሥራ ውጤቶችን ለማዳበር ከውጭ ወደ ሀገር ውስጥ በሚገቡ ተመሳሳይ ዕቃዎች ላይ መንግሥት ታሪፍ ቢጥል ፣ በሀገር ውስጥ ለቀላል ኢንዱስትሪ ማደግ አመች ሁኔታ ሊፈጥር ይችላል ።

ክላርክ ፡ ጆን ቤይትስ
(Clark, John Bates)

ከ1847—1938 የኖረ አሜሪካዊ የኢኮኖሚክስ ሊት ነው ። ከላርክ በ1872 በዚያው ሀገር ካሚገኘው ከአምኸርስት ኮሌጅ ከተመረቀ በኋላ ትምህርቱን በሃይድልበርግና በዙሪክ ዩኒቨርሲቲዎች ቀጠለ ። ከ1877 ጀምሮ በብዙ የአሜሪካ ኮሌጆችና ዩኒቨርሲቲዎች ያስተማረ ሲሆን በተለይ ከ1895—1923 በኮሎምቢያ ዩኒቨርሲቲ በፕሮፌሰርነት ሠርቷል ። ከ1893—1895 ባለው ጊዜም የአሜሪካ የኢኮኖሚክስ ማኅበር ፕሬዚዳንት ሆኖ አገልግሏል ።

ከላርክ የቡርጂዊ ፖለቲካዊ ኢኮኖሚያዊና የፍቅርና ቀናቶች ከሆኑት መካከል አንዱ የሆነውን የተጨማሪ ምርታማነትን ንድፈ ሐሳብ የቀመረ ነው ።

ክስተት

(Phenomenon)

በሰው ሕዋሳት በገሀድ ሊዳሰስ ፣ ሊሸተት ፣ ሊሰማ ወይም ሊታይ የሚችል በዚህም ጊዜ በአእምሮአችን ውስጥ የሚፈጠረውን ምስል የሚያመለክት ነው ። ስለሆነም ክስተት ቁሳዊ ወይም ኅሊናዊ ሊሆን ይችላል ። ኅብረተሰብ ፣ ቤት ፣ ሸቀጥ ፣ ወዘተ... ቁሳዊ ክስተቶች ሲሆኑ የተለያዩት የማኅበራዊ ንቃተ ኅሊና መልካች ፍልስፍና ፣ ርዕዮተዓለም ወዘተ... ደግሞ ኅሊናዊ ክስተቶች ናቸው ።

ክርስቲያን ሶሻሊዝም (Christian Socialism)

የክርስትናን ሃይማኖት በሶሻሊዝም ቀለም ለመቀባትና ክርስትናን የሠርቶ አደሩ ሕዝብ ጥቅም አስከባሪ አድርጎ ለማቅረብ እንዲሁም በኅብረተሰብ ውስጥ ከሚገጥም አደጋ ሲያደን የሚችል ብቸኛ መንገድ ክርስትና ብቻ ነው ብሎ ለመሰበክ የሚጥር አስተምህሮ ነው ። የክርስቲያን ሶሻሊዝም በታሪክ የተከሰተው በ1800 ዎቹና በ1840ዎቹ ሲሆን ዓለማውም አብዮታዊ እንቅስቃሴን መዋጋትና ማክሸፍ፣ በአንገሩም ተፃራሪ መደቦችን ማስማማት ነው ።

ክርስቲያን ሶሻሊዝም በአሁኑ ጊዜ ራሱን ከካፒታሊዝምና ከኮሚኒዝም የተለየ አድርጎ ለመቁጠር ይከፈላል፤ ይሁን እንጂ ቆሚሊታሊህ የሚለው “ክርስቲያን ዲሞክራሲ” ከቡርሂ ማገበራዊ ግንኙነቶች ውጭ ሊሆን አልቻለም ። ክርስቲያን ሶሻሊዝም ከመጋኝነት ጋር የጠበቀ ግንኙነት ያለው ሲሆን ዛሬም ለሠራተኛው መደብ አመራር መከፋፈል አጥብቆ ሲታገል ይታያል ።

ክፍያ ሚዛን (የ—) (Balance of Payments)

አንድ ሀገር በአንድ በተወሰነ የጊዜ ክልል ውስጥ ለምሳሌ በዓመት ከሀገር ውጭ የሚያገኘው ገቢ በተመሳሳይ ጊዜ ውስጥ ከሀገር ውጭ ከሚያደርገው ክፍያ ጋር ሲነፃፀር የሚያሳይ ሚዛን ነው ።

አንድ ሀገር፣ አንድ ድርጅት ወይም አንድ ገለሰብ ወደ ሌላ ሀገር ለገለሰብ ወይም ለድርጅት ሸቀጦችን፣ አገልግሎቶችንና ገንዘብ ሲያስተላልፍ የዚህ ዓይነት የመቀበልና የመስጠት ሁኔታ ይመዘገባል ። እነዚህም ገቢዎችና ክፍያዎች ተብለው በሐሳብ ሠንጠረዥ የሚሰፍሩ ናቸው ። በዚህ ሠንጠረዥ ውስጥ የሚሰፍሩ የገቢና የወጪ ርዕሶች ንግድን፣ መጓጓዣን፣ የመጓጓዣ መድንን፣ ጉዞን፣ የገለሰብ ወይም የድርጅት ሃብት ዝውውሮችን፣ የሙዚሻን፣ ትርጉሞችን፣ የአክሲዮን ክፍያዎችን፣ በመንግሥታት የዲፕሎማቲክ ግንኙነት አማካይነት የሚደረጉ የሀብት

ዝውውሮችን፣ የብድርና የወለድ ክፍያዎችን ወዘተ... ያጠቃልላሉ ።

በክፍያዎች ሚዛን ውስጥ ክፍተኛውን ቦታ ይዞ የሚገኘው የንግድ ሚዛን ሲሆን ይኸውም በክፍያ ሚዛን አንድ ሀገር በዓለም ንግድ ውስጥ ያለውን ቦታና የተሳትፎ ሁኔታ የሚያሳይ መሥረርት ነው ። አንድ ሀገር በአንድ በተወሰነ ጊዜ ውስጥ ከውጭ የሚያገኘው ገቢ በጠቅላላ ወደውጭ ከሚያደርገው ክፍያ በልጠ ሲገኝ የክፍያው ሚዛን ትርፍ አሳየ ወይም ጤናማ ሆነ ይባላል ። በአንገሩ ይህ ሀገር በአንድ በተወሰነ ጊዜ ውስጥ የሚያደርገው ክፍያ መጠን ከውጭ ከሚያገኘው መጠን በልጠ ሲገኝ የክፍያዎች ሚዛን ተዛቦት (ዴፊሲት) አሳየ ይባላል ።

ኋላቀር ሀገሮች በመሠረቱ ካፒታል ተቀባዮች እንደመሆናቸው ሁሉ ከውጭ የሚመጣው ካፒታል ምንም እንኳን በመጠኑም ቢሆን በምርታዊ ሥራ ላይ በመዋል ተጨባጭ ጥቅም ሲያስገኝ ቢችልም የዚህ ካፒታል ላኪ ሀገሮች የሚያገኙትን ክፍተኛ ትርፍ መልሰው በማውጣት በኋላ ቀር ሀገሮች ላይ የውጭ ምንዛሪ አጥረትን በመፍጠር ክፍተኛ የኢኮኖሚ ችግር ያስከትላሉ ። ይህ ሁኔታ የኋላቀር ሀገሮች የክፍያ ሚዛንን በተዛቦት ችግር ውስጥ እንዲወድቅ ከሚያደርጉ ዋና ምክንያቶች አንዱ ነው ። የክፍያዎች ሚዛን በየጊዜው ተዛቦት የሚያሳይ ከሆነ ሀገሪቷ ወደ ክፍያ ሚዛን ቀውስ ታመራለች ማለት ነው ።

አንድ ሀገር በመሠረቱ ያለው የውጭ ምንዛሪ ተዛቦት ይዞታ የስድስት ወር ያህል የገቢ ንግድ ክፍያ ሊሸፍን የሚችል ከሆነ የሀገሪቱ የክፍያ ሚዛን አጭም በነ ነው ማለት ይቻላል ። ይህ ካልሆነና በተለይም የክፍያ ሚዛናቸው ተዛቦት እየተባባሰ ከሄደ በገንዘብና በፋይናንስ ዋናፖል ድርጅቶች ቁጥጥር ሥር ለመውደቅ በር ይከፍታል ።

(የንግድ ሚዛንን፣ ዓለም አቀፍ የገንዘብ ድርጅትን ይመለከታል ።)

ከመንጭህ (Commonwealth)

ይህ ጽንሰሐሳብ ካነጣሡ ያንድ ሀገር ዜጎች በእኩልነት የሚሳተፉበት መንግሥትና

መስተዳድር ወይም ሪፐብሊክ እንደሆነ ተደርጎ ተወስዷል ። ኮመንዌልዝ የሚለው ቃል "Common Weal" (የጋራ ደህንነት፣ ብልጽግና ወይም አስተዳደር) ከሚለው የተወረሰ ነው። ይህን ቃል ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀመበት የእንግሊዙ ፈላጭ ቅራጭ ገዥ አሊቨር ክሮምዌል ሲሆን የሱ አስተዳደር (ከ1649—1660) ዲሞክራሲያዊ እንጂ ፈላጭ ቅራጭ አለመሆኑን ለማስገንዘብ የሀገሪቱን አስተዳደር "ኮመንዌልዝ" ብሎት ነበር ።

ባሁኑ ወቅት ኮመንዌልዝ ቀድሞ በእንግሊዝ ቅኝ ግዛት ሥር የነበሩ ሀገሮች በእኩልነትና በፈቃደኝነት የሚሳተፉበት ዓለም አቀፍ ድርጅት ነው ። ኮመንዌልዝ ዘመናዊ ቅርፁን ያገኘው በ1947 ህንድ፣ ፓኪስታንና ስሪላንካ ነፃነታቸውን ከተቀዳጁ በኋላ ነው ። ሦስቱም ሀገሮች (አሁን ፓኪስታን ወጥታለች) ባንድነት በፈቃደኝነት የኮመንዌልዝ አባል ሆኑ ። ከዚያ በኋላ ከቀጥተኛ ቀኝ አገዛዝ ነፃ የወጡ ሀገሮች ሁሉ (ከበርማ በስተቀር) የድርጅቱ አባላት ሆኑ ። የኮመንዌልዝ አባልነት እንደወትሮው የእንግሊዝን ንጉሥ ወይም ንግሥት የአባል ሀገሩ የክብር መሪ አድርጎ መቀበልን የግዴታ አይጠይቅም ። የቀድሞዎቹ (ነጮች) አባል ሀገሮች ግን ማለትም ከናዳ፣ አውስትራሊያና ኒውዚላንድ የእንግሊዝን ንግሥት አስከህን፣ ድረስ የሀገራቸው ንግሥት አድርገው ይቀበላሉ ። የእንግሊዝ ንግሥት የኮመንዌልዝ መሪ ናት ።

የኮመንዌልዝ ዓላማ በአባል ሀገሮች መካከል የጋራ ትብብርን ማጠናከር፣ ለታዳጊ አባል ሀገሮች የቴክኒክ እርዳታን መስጠት፣ ለዓለም ሰላምና ብልጽግና በጋራ መሥራት የሚል ነው ። ኮመንዌልዝን በአሠራሩ ከሌሎች ዓለም አቀፍ ድርጅቶች የተለየ የሚያደርገው ውሳኔን ሲያሳልፍ በድምፅ ብልጫ ሳይሆን በጋራ ስምምነት ነው ። በየሁለቱ ዓመት በመሪዎች ደረጃ ከሚደረገው ስብሰባ በኋላ የሚወጣው ሰነድ እንደሌሎች ድርጅቶች ውሳኔ ሳይሆን የጋራ መግለጫ ነው ። የኮመንዌልዝ ዋና ጽሕፈት ቤት በለንደን ከተማ የሚገኝ ሲሆን ድርጅቱም የሚመራው በዋና ጸሐፊ ነው ። ኮመንዌልዝ በዕድገት ደረጃቸውና በብሔራዊ ጥቅማቸው የተለያዩ ሀገሮችን የሚያቅፍ በመሆኑ ውስጣዊ ቅራኔው ለሰላምና ለጋራ ብልጽግና ቆሚሊታለሁ የሚለውን ዓላማ አደብዝዞታል ።

ኮሚሳር
(Commissar)

በተለያዩ የሥራ ዘርፎች በከፍተኛ የኃላፊነት ቦታ ተመድበው አመራር የሚሰጡ የመንግሥት ባለሥልጣናት መጠሪያ ነው ። በአብዛኛው ጥቅም ላይ የዋለውም በሶቭዬት ኅብረት ነው ።

ሕዝባዊ ኮሚሳርያት በመባል የሚታወቀው በሶቭዬት ኅብረት ከፍተኛው የመንግሥት አመራር አካል የተቋቋመው ጥቅምት 26 (በአዲሱ አቆጣጠር ታህሣሥ 8)፣ 1917 በተካሄደው ሁለተኛው የመላው ፍሲያ ጉባዔ ሲሆን፣ ምክር ቤቱ በሌሊን መሪነት የተቋቋመ የመጀመሪያው የሶቭዬት መንግሥት ነበር ከ1917 እስከ 1946 በሶቭዬት ኅብረት፣ በኅብረት ሪፐብሊኮችና በራስ ገዝ (አውቶኖመስ) ሪፐብሊኮች ጭምር ከፍተኛው የመንግሥት አካል የኮሚሳርያት ምክር ቤት ነበር

በመጋቢት 1946 የሶቭዬት ኅብረት የሕዝባዊ ኮሚሳርያት ምክር ቤት የሚኒስትሮች ምክር ቤት ተብሎ ሲደራጅ፣ የኅብረት ሪፐብሊኮችና የራስ ገዝ ሪፐብሊኮች ችም ምክር ቤቶች በዚህ መልክ ተደራጁ ።

ኮሚሽን
(Commission)

አንድ የተወሰነ ተግባር ለማከናወን የተቋቋመ መንግሥታዊ፣ ዓለምቀፋዊ ወይም የሁለትና ከሁለት የሚበልጡ መንግሥታት ተወካይ የሆነ አካል ነው ። መንግሥታዊ አካል የሆነ ኮሚሽን ተግባርና ሥልጣን እንደየሀገሩ መንግሥታዊ መዋቅር ይለያያል ። ጊዜያዊም ቋሚም ሊሆን ይችላል ።

በአንዳንድ ሀገሮች የሚቋቋሙ ኮሚሽኖች እንደሌሎች ሚኒስቴር መሥሪያ ቤቶች ዓይነት ሆነው ኢኮኖሚያዊ፣ ግንባራዊና ንግዳዊ ወዘተ... ተግባር የሚያከናውኑ ናቸው፤ በሀገራችንም በዚህ ዓይነት የተቋቋሙ በርካት ያሉ የኮሚሽን መሥሪያ ቤቶች ይገኛሉ ።

በሌሎች ሀገሮች ኮሚሽኖች በተለይ የመንግሥት ደንቦች አፈጻጸምን የሚቆጣጠሩ፣ የመንግሥታዊ አካሎችን አሠራር በቋሚነት ወይም በዘላቂነት የሚመረምሩና የሚያጣሩ ናቸው ። በሀገራችን በፊውዶቡርጂው

አገዛዝ ዘመን በሥልጣን የባለጉትን ፣ በተሰደም በወሎው የረሃብ ዕልቂት ተጠያቂ የሆኑትን ባለሥልጣናት ጉዳይ ለማጣራት ተቋቁሞ የነበረው መርማሪ ኮሚሽን ለዚህ ዓይነት ኮሚሽን አንድ ምሳሌ ነው ።

በዓለም አቀፍ ደረጃ በተለይ የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ለተወሰኑ የሥራ ዘርፎች የተቋቋሙ ኮሚሽኖች ያሉት (ለምሳሌ የተባበሩት መንግሥታት ዓለም አቀፍ የሕግ ኮሚሽን) ሲሆን በየጊዜው ለሚፈጠሩ ጉዳዮች ጠቅላላው ጉባኤ በሚሰጠው ውክልና ጊዜያዊም ሆነ ቋሚ ኮሚሽኖችን ሊያቋቁም ይችላል ።

እንደዚሁም ሁለትና ከሁለት የሚበልጡ ሀገሮች በቋሚነትም ሆነ በጊዜያዊነት የጋራ ጉዳዮቸውን በሚመለከት ረገድ የሚያቋቁሙት ኮሚሽን የጋራ ኮሚሽን ይባላል ። ኢትዮጵያ ከጉረቤትና ከሌሎችም ወዳጅ ሀገሮች ጋር የጋራ ኮሚሽን አቋቁማለች ።

ኮሚኒስት

(Communist)

ግርክሲዝም ሌኒኒዝምን የትግል መሣሪያውና መመሪያው በማድረግ ግንኛውንም ዓይነት ጭቆና ብዝሃነት እንዲሁም ፀረ ግርክሳዊ ርዕዮተ በመቃወም ፣ ሰው በሰው የማይበዘበዝበትን መደብ አልባ የኮሚኒስት ሥርዓተ ግንባር ለመመሥረት በቆራጥነት የሚታገል አብዮተኛ ነው ። ፍጹማዊ እኩልነትና ነፃነት የሰፈነበት አዲስ ሥርዓተ ግንባር ለመመሥረት በሚደረገው ትግል አንድ ኮሚኒስት በፓርቲው መሪነት ሰፊውን ሕዝብ በማጎቃት ፣ በማደራጀትና ኃይሉን አሰባሰብና አቀናጅቶ በመምራት በግንባር ቀደምትነት የሚዋጋ ፣ ሕዝቡን እያስተማረ ከሕዝቡ የሚማር ፣ ምንጊዜም ለሠራተኛው ሕዝብ መብት ፣ ነፃነትና እኩልነት እንዲሁም ሰብላም የቆመና ለዚህም ሁሉ በሚደረገው ትግል ራሱን ለመሥዋዕትነት ያቀረበ ነው ። ኮሚኒስት ለእናት ሀገሩ ነፃነትና አንድነት በግንባር ቀደምትነት የተሰለፈ ለርባኛ የመሆኑን ያህል በዓላማው በሀገር ድንበር ሳይወሰን ለመላው ሠራተኛ ሕዝብ አርነት የቆመ ዓለም አቀፍ ታጋይ ነው ።

(ኮሚኒዝምን ፣ ፓርቲን ይመለከታል ።)

ኮሚኒስት ሊግ

(Communist League)

በ1847 በካርል ግርክሰና በፍሬደሪክ ኤንግልስ መሪነት በላንደን ከተማ ከተለያዩ ሀገሮች ተሰደው በመጡ ታጋይ ምሁራንና ሠራተኞች የተመሠረተ የኮሚኒስቶች ግንባር ነው ። ኮሚኒስት ሊግ ከመቋቋሙ በፊት ሠራተኛው መደብ ከቡርጂዊው ጋር ያደረገው ትግል የተበታተነ ነበር ። ሠራተኛው በተበታተነ ትግል ከብዝሃነትና ከጭቆና ሊላቀቅ ያለመቻሉን እየተረዳና የትግሉንም ዓለም አቀፋዊ ይዘት እየተገነዘበ በመምጣቱ ኃይሉን ለማቀናጀት የተለያዩ የሙያና ፖለቲካ ነዝ ግንባርችን በማቋቋም መታገል ጀመረ ። ከነዚህም ውስጥ በፈረንሳይ “የፍትህ ሊግ” ፣ በእንግሊዝ “የኮሚኒስት የግንኙነት ኮሚቴ” ፣ በቤልጅግ “የዲሞክራቲክ ጎብረት” ፣ ጥቂተኛ ናቸው ። ሆኖም እነዚህም ድርጅቶች ቢሆኑ ሳይንሳዊ ርዕዮተ ዓለም ያልወበጡና የጠራ ድርጅታዊ አመራር ያላገኙ በመሆናቸው የሠራተኛውን መደብ ትግል ለድል የሚያበቁት አልነበሩም ። ግርክሰና ኤንግልስ ግን የሠራተኛው አብዮታዊ ትግል በካርታል ላይ ድልን ለመጉናፀፍ የሚችለው በጠራ ሳይንሳዊ ርዕዮተ ዓለም ሲመራና ጠንካራ ድርጅታዊ አመራር ሲቀዳጅ ብቻ መሆኑን ከመጀመሪያው ተገንዝበው ነበር ። ኮሚኒስት ሊግ የመጀመሪያው የወዝአደሩ ፓርቲ ጥንሰሰ ሲሆን በመተዳደሪያ ደንቡ ላይ በግልጽ አንደተመለከተው ዓላማው የቡርጂዊውን አገዛዝ በመገር ሰስና የወዝአደሩን አገዛዝ በመተካት በመደብ ቅራኔዎች ላይ የተመሠረተውን አሮጌ ሥርዓተ ግንባር በማጥፋት መደብ አልባና የግል ሀብት የሌለበትን አዲስ ጎብረተሰብ መመሥረት ነው ።

የኮሚኒስት ሊግ አባላት ከፈረንሳይ ፣ ከጀርመን ፣ ከእጣሊያ ፣ ከስዊትዘርላንድ ፣ ከሩሲያና ከሌሎችም የአውሮፓ ሀገሮች የተሰደዱ ምሁራንና ሠራተኞች ነበሩ ። ይህ ድርጅት በጭቅቱ በሠራተኛው ላይ ቡርጂዊው ከሚያደርገው ከፍተኛ ተፅዕኖ የተነሣ ይንቀሳቀሰ

የነበረው በጎቡእ ነበር ። ኮሚኒስት ሊግ ሳይንሳዊ ሶሻሊዝምን ጠቅሞ ለመሪያው ያደረገ ፣ በአሠራሩ ዲሞክራሲያዊ ማዕከላዊነትን የተከተለ ፣ የራሱ ደንብና ፕሮግራም የነበረው ነው ።

ኮሚኒስት ሊግ ከ1848—1850 በመላ አውሮፓ በተቀጣጠለው የቡርጂዲያዊ ሲስቴም ያደረገው ደብዳቤ ወቅት የሠራተኛውን አብዮታዊ ትግል ለማሰተባበርና ለመምራት ያደረገው ጥረት በሙሉ ባይሳካም ያደረገው አስተዋጽኦ በቀላሉ የሚገመት አልነበረም ። ኮሚኒስት ሊግ ከትግል ልምድ ማነስ ፣ በውስጡ በተከሰቱት የቀኝና የግራ አዝማሚያዎች ፣ እንዲሁም በቡርጂዲዊው በተቀናጀ ዘመቻ ሳቢያ በ1852 ሊፈርስ ችሏል ።

ኮሚኒስት ማኒፌስት
(Communist Manifesto)

የመጀመሪያው ዓለም አቀፍ ኮሚኒስት ድርጅት በ1847 ከጎሳር 29 እስከ ታህሣሥ 8 ድረስ በለንደን ባደረገው ሁለተኛ ጠቅላላ ጉባኤው የድርጅቱን ፕሮግራም እንዲያረት ጋላፊነቱን ለማርክስ በሰጠው መሠረት ከፍሬደሪክ ኤንግልስ ጋር በመሆን የነደፉትና በየካቲት 1848 የወጣ የመጀመሪያው የኮሚኒስት ፓርቲ ፕሮግራም ነው ።

ኮሚኒስት ማኒፌስት በይዘቱ መሠረታዊ የሳይንሳዊ ኮሚኒዝም መርሆች የሠፈሩበት ሰነድ ነው ። “ቡርጂዲና ወዝአደሮች” በሚሰው የመጀመሪያ ምዕራፍ ክጥንታዊው የጋርኮሽ ሥርዓተ ማኅበር በቀር ኅብረተሰብ በመደብ ከተከፋፈለበት ጊዜ ጀምሮ እስከህሬ ያለው የኅብረተሰብ ታሪክ የመደብ ትግል ታሪክ ነው ከሚለው ሳይንሳዊ ግንዛቤ በመነሣት ማርክስና ኤንግልስ የካፒታሊዝም ሙደቅና የአዲስ ማኅበራዊ ሥርዓት ግለትም የኮሚኒዝም መመሥረት የማይቀር መሆኑን አረጋግጠዋል ። በዚህ ክፍል ወዝአደሩን አርጌውን ሥርዓት በማንከታከት አዲሱ ኅብረተሰብ የሚገነባና ለመላው ጦርቶ አደር ሕዝብ የቀመ መሪ ኃይል መሆኑን በግልጽ አመልክተዋል ።

“ወዝአደሮችና ኮሚኒስቶች” በሚለው ሁለተኛ ምዕራፍ ደግሞ ማርክስና ኤንግልስ የሠራተኛው መደብ አካልና ግንባር ቀደም ኃይል የሆነውን የኮሚኒስት ፓርቲን ታሪካዊ ሚና በግልጽ አሳይተዋል ። በዚህም የኮሚኒስቶች የአጭር ጊዜ ዓላማ የወዝአደሩን መደባዊ አቋም ማጠናከር ፣ የቡርጂዲዊውን የበላይነት መገርሰስና ወዝአደሩ የፖለቲካ ሥልጣን እንዲይዝ ማድረግ መሆኑን አሰረድተዋል ። በተጨማሪም የወዝአደሩን የበላይ ገዥነት ጸንስ ሐሳብ በማንሣት ኮሚኒስቶች ከዜተሰብና ከኅብረት ጋር ስለሚኖራቸው ግንኙነትና እናት ሀገርን አስመልክቶ ሊኖራቸው ስለሚገባው አቋም በማብራራት ወዝአደሩ ሥልጣን ሲጨብጥ መወሰድ ስለሚገባው የኢኮኖሚ ርምጃ ዘርዘረዋል ።

“የሶሻሊስትና የኮሚኒስት ጽሑፎች” በሚለው ሦስተኛ ምዕራፍ አንጋፋዎቹ የወዝአደር መሪዎች በሶሻሊዝም ስም ቡርጂዲዊውና ንዑስ ከበርቴው በሚያራምዷቸው የተሳሳቱ አዝማሚያዎች ላይ ጠንካራ ትችት በማቅረብና በማውገዝ በተምኔታዊ ሶሻሊዝምና በኮሚኒዝም ላይ ያሳቸውን አቋም ግልጽ አድርገዋል ። የመጽሐፉ የመጨረሻ ክፍል በሆነው “እሁን ባሉ የተሰደዩ የተቃውሞ ፓርቲዎች ላይ የኮሚኒስቶች አቋም” በተሰኘው ርዕስ ሥርም እንደዚሁ የተቃውሞ ፓርቲዎችን አስመልክቶ ኮሚኒስቶች ሊከተሉት ስለሚገባው ታክቲክ ትክክለኛውን መንገድ ቀይሰዋል ። ኮሚኒስት ማኒፌስት በመደምደሚያው ላይ ቀድሞ “ሰዎች ሁሉ ወንድማማች ናቸው” የሚለውንና መደባዊ ይዘት የሌለውን የተምኔታዊ ሶሻሊስቶችን መፈክር “የሁሉም ሀገር ሠራተኞች ተባብሩ” በሚለው አብዮታዊ ጥሪ በመተካት ለወዝአደራዊ ዓለም አቀፋዊነት መሠረት ጥሏል ።

ባጠቃላይ ማርክሲዝም ለመጀመሪያ ጊዜ በተቀናባበረና በተዋሀደ መልክ የሠፈረው በኮሚኒስት ማኒፌስቱ ውስጥ ሲሆን ሠራተኛው መደብ ለሶሻሊዝም በሚያደርገው ረዥምና ውስብስብ ትግል ሊከተለው ስለሚገባው ስትራቴጂና ታክቲክ እንዲሁም ሊወሰዱ ስለሚገባቸው እርምጃዎች መሠረቱ የተጣለው በዚህ ሰነድ ነው ። በዚህ

ሆም ሠራተኛው መደብ በፓርቲው መሪነት ክፍተት ሊዘገምን የሚያጠፋበትንና ፍትህ ፣ ነፃነት ፣ እኩልነትና ብልጽግና የስፈነበት የኮሚኒስት ኅብረተሰብ የሚገነባበትን መንገድ በግልጽ ያመለከተ መመሪያ ነው ። በውስጡም የሠፈሩት ሳይንሳዊ መርሆች ለእያሌ ዓመታት በተግባር የተፈተኑና ዛሬም ለዓለም አቀፉ የሠራተኛው መደብና የኮሚኒስት ንቅናቄ ሳይንሳዊ የተግባር መመሪያነታቸው የተረጋገጠላቸው ናቸው ።

ኮሚኒስት ክፍፍል መርህ (የ—)

(Principle of Communist Distribution)

የኮሚኒስት ክፍፍል መርህ “ከእያንዳንዱ እንደችሎታው ለእያንዳንዱ እንደፍላጎቱ” የሚል ነው ። ወደዚህ የኮሚኒስት ክፍፍል መርህ ለመድረስ በተቀዳሚ የምርት ኃይሎች እጅግ ከፍተኛ የሆነ የዕድገት ደረጃ ላይ መድረስና የኅብረተሰቡን ቁሳዊና ባህላዊ ፍላጎት ለማሟላት የሚያስችል የተትረፈረፈ ምርት መኖር አለበት ። ይህ ወቅት ሥራ እንደ ችሎታ መሥራት በግዳጅና የተወሰነ ጥቅምን ለማግኘት ሳይሆን እንደባህል የሚወሰድና የኅብረተሰቡ አባሎች ሥራን መሥራት የሕይወት ተቀዳሚ ፍላጎት እንደሆነ አድርገው የሚቆጥሩበት የዕድገት ደረጃ ነው ።

“ከእያንዳንዱ እንደችሎታው ለእያንዳንዱ እንደ ፍላጎቱ” የሚለው መርህ ተፈጻሚነት የሚኖረው በኮሚኒስት የዕድገት ደረጃ ቢሆንም ከሶሻሊስት የክፍፍል መርህ ጋር ጎን ለጎን በመሄድ ቀስ በቀስ ሥራ ላይ የሚውል ነው ። ይህም የሚሆነው ከሶሻሊዝም ወደ ኮሚኒዝም በሚደረገው ዕድገት እብዛኛው ቁሳዊና ባህላዊ ሀብት ለኅብረተሰቡ እባላት የሚከፋፈለው በሥራ መጠንና ጥራት ብቻ ሳይሆን ከዚህም ባሻገር እንደ ቤት ፣ እንደ ሕክምና ፣ እንደ ትምህርት ፣ እንደ ሕፃናት መንከባከቢያ ተቋሞችና እንደ መዝናኛ በመሳሰሉት በነፃ የመጠቀም መብት በመኖሩ ነው ።

(የሶሻሊስት ክፍፍል መርህን ይመለከቱልል ።)

ኮሚኒዝም

(Communism)

የሶሻሊዝም ከፍተኛው ደረጃ ፣ የምርት ማከናወኛዎች በሙሉ በሕዝብ ይዘታ ሥር የሚገኙበት ፣ የኅብረተሰቡ እባላት በሙሉ ማህበራዊ እኩልነት የሚቀዳጁበት መደብ እልባ ማህበራዊ ሥርዓት ነው ። በታሪክ ከታዩት ዋና ዋና ማህበራዊ ሥርዓቶች ውስጥ በጣም ያደገና የዳበረ ፣ ከማህበራዊ ቅራኔዎች በተለይም ከተፃራሪ ቅራኔዎች ነፃ የሆነ ፣ በሰዎች መሀከል የሚፈጠሩት ግንኙነቶች ከብዝሃነትና ከወቅትና የተለዩቁበት ፣ በትብብርና በጋራ ጥቅም ላይ የሚመሠረት ሥርዓተ ማህበር ነው ።

እንደ ሶሻሊዝም የኅብረት ይዘታ በመንግሥትና በኅብረት እርሻ የተከፋፈለ ሳይሆን ኅብረት በሙሉ በሕዝብ ይዘታ ሥር የሚገኝበት በመሆኑ በሠራተኛው መደብ ፣ በኅብረት እራሹና በምሁሩ መሀከል ያሉት ማህበራዊ ክፍፍሎች የሚያከትሙበት ነው ። ይህ የኅብረተሰቡ ክፍፍል የሚከሰምበት ምክንያት የምርት ኃይሎች በጣም ከፍተኛ ደረጃ ላይ በመድረሳቸውና ሥራም የፍጆታ መለኪያነቱ አብቅቶ “ከእያንዳንዱ እንደ ችሎታው ለእያንዳንዱ እንደ ፍላጎቱ” የሚለው መርህ ተግባራዊ ስለሚሆን ነው ። እያንዳንዱ ዜጋ ከፍተኛና የተሟላ ዕውቀት የቀሰመና የአእምሮአዊ ችሎታው የዳበረ በመሆኑ የኅብረተሰቡ የምርት ደረጃ ከዕለት ፍጆታ በማሰፍ ማናቸውንም የሰው ፍላጎት በተሟላ መንገድ የሚያረካ ነው ። የምርት ኃይሎች ከፍተኛ ደረጃ ላይ ከመድረሳቸው የተነሣ በሶሻሊዝም የነበሩት የሸቀጥና የገንዘብ ግንኙነቶች ጠፍተው ማህበራዊ ሀብት በቀጥታ እንዲከፋፈል ይደረጋል ።

ኮሚኒዝም የዳበሩ የምርት ኃይሎች የሚገኙበት ሳይንስ ፣ ቴክኖሎጂ ፣ ባህልና ኮሚኒስታዊ የራስ በራስ እስተዳደር የሚስፍንበት በመሆኑ ከፍተኛ ማህበራዊ ሥርዓት ነው ። ሥራ የደስታ ምንጭ በመሆኑ እያንዳንዱ ለሁሉም ፣ ሁሉም ለእያንዳንዱ ጥቅምና ዕድገት በሚሰብ በከፍተኛ ፍላጎት ፣ በንቁ ተሳትፎና ሥነ ምግባር ሁሉም ያመርታል ። ሥራም የሕይወት ዋናኛና ከፍተኛ መርህ ይሆናል ። እያንዳንዱ ዜጋ ነፃና ንቁ እምራች

የሚሆንበት ፣ ችሎታውንም ለሕዝቡ ከፍተኛ ግልጋሎት የሚያውልበት ሥርዓት ነው ።

የካፒታሊስቲ ሥርዓት በግል ይዞታ ላይ የተዋቀረ በመሆኑ የአምራቹ የሥራ ውጤት የሆኑት የማምረቻ መሣሪያዎች መልኩው በአምራቹ ላይ ከፍተኛ ተፅዕኖና ቁጥጥር ያሳድራሉ ። አምራቹ የማሸት ተቀጥሎ በመሆኑ ስብእናውን እንዲያጣ ከመደረጉም በላይ ከማሸት ፍጥነት ጋር እኩል እንዲንቀሳቀስ ስለሚገደድ የማሸት ተገዥ ነው ። በኮሚኒዝም ፣ ውስጥ ግን ማሸት አምራቹን የሚታዘዝ ፣ በአምራቹ ቁጥጥር ሥር የሚሆንና አርሱንም የሚያገለግል በመሆኑ አምራቹ ከፍተኛ ስብእናን ይጎናፀፋል ። የማምረት ብቃቱም የዳበረ በመሆኑ በሥራ ላይ የሚያሳልፈው ጊዜ ስለሚያንስ የመዝናኛ ጊዜው ከፍተኛ ይሆናል ። ይህም ችሎታውንና ልምዱን ፣ አእምሮታዊ ደረጃውን ይበልጥ ለማዳበር በቂ ዕድል ይከፍትላታል ።

ከላይ የተዘረዘሩት በኢኮኖሚ ዘርፍ የሚታዩ ለውጦች በላዕላይ መዋቅሩም ውስጥ ለውጥ ያስከትላሉ ። በኮሚኒስት ሥርዓት ውስጥ ፖለቲካዊና ሕጋዊ ተቋሞች እንዲሁም ከነርሱ ጋር ተዛምደው የሚገኙት ፖለቲካዊና ርዕዮተባለማዊ ክስተቶች ይከሰጣሉ ። በዚህ ጊዜ ሰዎች አንድ ወጥነትና ተቀባይነት ባላቸው በኮሚኒስታዊ የሥነ ምግባርና የአድጋር ደንቦችና መርሆች ይመራሉ ። መንግሥትና ፓርቲም ታሪካዊ ተልዕኮአቸውን በመፈጸማቸውና አስፈላጊ የሚያደርጓቸው ማኅበራዊና ታሪካዊ የመደብ ሁኔታዎች በመጥፋታቸው ይከሰጣሉ ።

ኮሚኒዝም የጉልበትንና የአእምሮን ማኅበራዊ የሥራ ክፍፍል ፣ በገጠርና በከተማ መሀከል ያሉትን ልዩነቶች ያጠፋል ። በብሔሮችም መሀከል የሚታዩ ልዩነቶች እየጠፋ ስለሚሄዱ የልዩ ልዩ ሀገሮች ብሔራዊ ወሰን የሚጠፋበት ፣ እያንዳንዱ ግለሰብም የዳበረና የተግላ ስብእና የሚያገኝበት ፣ ማገፈገፈ ሀብትን ከሥነ ምግባራዊ ጥራት ጋር ያቀናጀ በመሆኑ በኅብረተሰቡና በግለሰቡ መሀከል የተጣጣሙ ግንኙነቶች የሚፈጠርበት ሥርዓት ነው ። በተጨማሪም ማኅበራዊ የሥራ ክፍፍልና ክርሱም ጋር ተዛምደው የሚገኙት መደቦች በመከሰጣቸው የኮሚኒስት ሥርዓት የዕድገት መሠረት በስው (በኅብ

ረተሰብ) እና በተፈጥሮ መሀከል ያለውን ቅራኔ ለመፍታት የሚደረገው በዕቅድ ላይ የተመሠረተ ትግል ይሆናል ።

(ሶሻሊዝምን ይመለከታል ።)

ኮሚንፎርም (Comminform)

የኮሚኒስቶችና የሠራተኞች ፓርቲዎች የመረጃ ቢሮ በመባል ይታወቃል ። ድርጅቱ ከ1947-1956 የብዙዎች የኮሚኒስትና የሠራተኛ ፓርቲዎች ማዕከል በመሆን አገልግሏል ። ዓላማውም በኮሚኒስት ፓርቲዎች መካከል የልምድ ልውውጥን ማደራጀትና አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝም እንቅስቃሴያቸውን ማቀናጀት ነበር ።

የመረጃ ቢሮው የተቋቋመውም በ1947 መስከረም ወር መጨረሻ በፖላንድ ውስጥ በተደረገው የኮሚኒስቶችና የሠራተኞች ፓርቲዎች ስብሰባ ነበር ። ከ1948-1949 በተከታታይ በተለያዩ ሀገሮች ባካሄዳቸው ስብሰባዎች ስለመረጃ ልውውጥንና የፓርቲዎችን እንቅስቃሴ ስለማቀናጀት ፣ ሰላምን ስለመጠበቅና በጦርነት ቆስቋሾች ላይ ትግልን ስለማካሄድ እንዲሁም ስለሠራተኛው መደብ ኅብረትና የኮሚኒስትና የሠራተኛ ፓርቲዎች ተግባራትን በሚመለከት ብዙ ውሳኔዎችን አስተላልፏል ።

ጽሕፈት ቤቱ (ከ1947-48) በቤልግሬጅ ፣ ቀጥሎም በቡካራስት (ከ1947-1956) ነበር ። በሚያዝያ ወር 1956 እንቅስቃሴውን አቆመ ።

(ሦስተኛው ኢንተርናሽናልን ይመለከታል ።)

ኮሚዩናርድ (Communard)

በ1871 በፓሪስ ተቋቁሞ ለነበረው ለፓሪስ ኮሚዩን መሪዎችና ተከታዮች የተሰጠ መጠሪያ ነው ። የሠራተኛው ትክክለኛ አመፅ በሆነው በፓሪስ ኮሚዩን ንቅናቄ የተካፈሉት የፈረንሳይ ዜጎች ብቻ ሳይሆኑ የአንደኛው ኢንተርናሽናል መሪዎችና የብዙ የአውሮፓ

ሀገሮች ሠራተኞች ነበሩ ። የፓሪስ ኮሚዩን ከወደቀ በኋላ በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ ኮሚዩናርዶች ተይዘው ታሥረዋል ። ብዙዎችም በአድጋሪው የቡርጂ መንግሥት የሞት ቅጣት ተፈጽሞባቸዋል ። የቀሩት በልዩ ልዩ የአውሮፓ ሀገሮችና በሌሎችም የዓለም አካባቢዎች በሰደት ተንከራትተዋል ።

(የፓሪስ ኮሚዩንን ፣ አንደኛው ኢንተርናሽናልን ይመለከቷል ።)

ኮምሶሞል

(Komsomol)

የሶቭዬት ኅብረት ሌኒናዊ የወጣት ኮሚኒስቶች ድርጅት ነው ። በሶቭዬት ኅብረት ኮሚኒስት ፓርቲ መመሪያና ዓላማ ሥር ፣ በመላው ሶቭዬት ኅብረት ውስጥ ያሉትን ወጣቶች የሚያስባስበው ይህ ድርጅት በሌኒን አነሣሽነትና በወጣት ሠርቶ አደሮች ቀስቃሽነት ጥቅምት 29 ቀን 1918 በተደረገው የመጀመሪያው ጉባኤ ተመሠረተ ። በሐምሌ ወር 1926 ለሶቭዬት ኅብረት ወጣቶች በማኅበር መደራጀት ከፍተኛ ጥረት ያደረገውን የቭላዲሚር ኢሊዪኖች ሌኒንን ስም በመውረስ የመላው ሌኒኒስት የወጣት ኮሚኒስቶች ሲግ (ኮምሶሞል) ተባለ ።

ኮምሶሞል የሶቭዬት ኅብረት ወጣቶች ማርክሲዝም ሌኒኒዝምን የሚያጠኑበት ፣ ንድፈ ሐሳብን ከተግባር የሚያዋህዱበትና በአጠቃላይ በኮሚኒስታዊ ሥነ ምግባር የሚታነፁበት ድርጅት ሲሆን ፣ አባል ለመሆን የሚችሉትም ዕድሜአቸው ከ14-28 ዓመት የሆናቸው ወጣቶች ናቸው ።

የኮምሶሞል አባል የሚሆን ማንኛውም የሶቭዬት ኅብረት ወጣት የሩሲያ የወጣት ኮሚኒስት ሲግ ፌዴሬሽን ስድስተኛው ጠቅላላ ጉባኤ ያስተላለፈውን መግለጫ (ማኒፌስቶ) የተቀበለ መሆን አለበት ። በማኒፌስቶው ውስጥ የሰፈረው ዓላማ በሶቭዬት ኅብረት ውስጥ ሠራተኛውን በጠቅላላው ከወጣቱ ግንባር ቀደም መሪ ከኮምሶሞል ጋር በአንድ ፍላጎትና በጸኑ ቆራጥነት ማስተባበር ፣ መኖር ፣ መሥራት ፣ መማርና በሌኒንስት መሥመር በመታገል የሌኒንን መመሪያዎች በሥራ ማዋል ነው ።

በዚህ መሠረት ኮምሶሞል በማንኛውም ጉዳይ የኮሚኒስት ፓርቲው ተቀዳሚ ደጋፊና የፓርቲው የወደፊት አባላት መሠልጠኛና መገኛ ነው ።

የኮምሶሞል አሠራር አንደፓርቲ ሁሉ የዲሞክራሲያዊ ማዕከላዊነትን መርህ የተከተለ ሲሆን በድርጅታዊ መዋቅር የመጨረሻው የበላይ አካል ጠቅላላው ጉባኤ ነው ።

ኮምሶሞል አብዮታዊና ኮሚኒስታዊ ተግባሩን በሶቭዬት ኅብረት ውስጥ ብቻ ሳይወስን ከሶሻሊስትና ከካፒታሊስት ሀገሮች ታጋይ ወጣቶች ጋር የቅርብ ግንኙነት በመፍጠር በፀረ ኢምፒሪያሊስት ፣ በፀረ ቅኝ አገዛዝና በፀረ ዘረኝነት አቋም ለጭቁን ሕዝቦች አርነት ይታገላል ። ከዓለም የወጣት ዲሞክራሲያዊ ኅብረትና ከዓለም አቀፍ የተማሪዎች ፌዴሬሽን ጋር የትግል አንድነት በመመሥረት ዓለም አቀፍ ግዴታውን በመወጣት ላይ ይገኛል ።

ኮሰሞፖሊታኒዝም

(Cosmopolitanism)

ብሔራዊ ባህልንና ልምዶችን ፣ ሀገር ወዳድነትን ፣ የመንግሥታዊና የብሔራዊ ልዕልናን አስፈላጊነት የማይቀበልና የዓለምን መንግሥት ወይም ዜግነት የሚሰበክ አድጋሪ የቡርጂ ርዕዮተዓለም ገጽታ ነው ።

በታሪክ እንደታየው የኮሰሞፖሊታኒዝም ባሕርይ በተለያዩ መልኩ ሲንፀባረቅ ቆይቷል ። በባሪያ አሳዳሪው ሥርዓት ውስጥ በጥንታዊት ግሪክ የትልቁ እስከንድርን መንግሥትና ከዚያ በኋላ የሮማን ግዛት አደ በማመልከት መላው የዓለም ሕዝብ በአንድ ተመሳሳይ በሆነ ሕግ መገዛት አለበት የሚል ይዘት ነበረው ። በፊውዳሊዝም ወቅት ደግሞ የነበረውን የፊውዳል ከፍፍል አስወግዶ የዓለም መንግሥትና ዜግነት የመፍጠር ዓላማ ይዞ ተነሥቷል ። የቡርጂ ኮሰሞፖሊታኒዝም ደግሞ ከካፒታል ባሕርይ ጋር የተያያዘና ቡርጂዚውም የበለጠ ትርፍ ለማግኘት ካለው ዓላማ የመነጨ ነው ። የቡርጂ ኮሰሞፖሊታኒዝም የጨቋኝ ብሔርን ተፅዕኖ የሚያወግዝ ሳይሆን እንዲያውም ከጨቋኝነት ፍላጎት የሚመነጭ ነው ። በኢምፔሪ

ያሊዝም ወቅት ካፒታል የበለጠ ዓለም አቀፍ ቆይታ ባሕርይ እየያዘ ስለሚሄድ የኮሰምፖሊታኒዝም አስተሳሰብም ይህንን ተጨባጭ ሁኔታ ያንጸባርቃል ።

በአሁኑ ጊዜ የኮሰምፖሊታኒዝም አስተሳሰብ ለሰው ልጅ ደኅንነት ቆመናል የሚሉ ሰላም አክራሪዎችም እያራመዱት ነው ። አንድ የዓለም መንግሥት ወይም በዓለም አቀፍ ደረጃ የተቋቋመ ፌደሬሽን ይመሥረት ከሚል ዓላማ በመነሳት የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ወደዓለም መንግሥትነት ይለወጥ ይላሉ ። ዛሬ በዓለም የተለለያዩ ሥርዓተ ማኅበሮች የሚከተሉ መንግሥታት እያሉና ለብሔራዊና ለማኅበራዊ ነፃነት በየቦታው ሕዝቦች በመታገል ላይ እያሉ አንድ የዓለም መንግሥት ይቋቋም የሚለው ሐሳብ ተምኔታዊ ነው ።

ወዝአደራዊ ዓለምአቀፍነትና የቡርጂኮሰምፖሊታኒዝም ተፃራሪ ናቸው ። ኮሰምፖሊታኒዝም የሀገሮችን ማኅበራዊና ፖለቲካዊ ሁኔታ ሳያጠን የግድ መዋሃድ አለባቸው ሲል ማርክሲዝም ግን ይህ ሊሆን የሚችለው የኮሚኒስት ሥርዓት ማለትም ጭቆናና ብዝሃነት የሌለበት ሥርዓት በመላው ዓለም ቀስ በቀስ ሲመሠረት ነው በማለት ያስተምራል ።

(ወዝአደራዊ ዓለም አቀፍነትን ይመለከታል።)

ኮርፖሬሽን

(Corporation)

የተወሰኑ ግለሰቦች ወይም ቡድኖች በአንድ ላይ በመሆንና በአንድ ስም ሥር በመደራጀት ከአንድ በላይ የሆኑ የኢኮኖሚ ድርጅቶችን የሥራ አንቅስቃሴ የሚመሩበትና ከሥራ አንቅስቃሴውም አንፃር የሚገኘውን ጥቅም በተወሰነ ደንብ መሠረት የሚከፈሉበት ሕጋዊ ሰውነት ያለው ድርጅት ነው ። ከዚህም የተነሳ ለመክሰስና ለመከሰስ ፣ ንብረት ለመያዝ ፣ ለመበደር ፣ ለማበደርና ለመዋብ ይችላል ። በአንድ ኮርፖሬሽን ሥር ያሉ ድርጅቶች ያላቸውን ካፒታልና የሰው ኃይል በማቀናበር ሰፊ ሙከራ ገደቦችን ሥራ ላይ በማዋል የተለያዩና የተያያዙ የኢኮኖሚ የሥራ አንቅስቃሴዎችን

ያከናውናሉ ። ለምሳሌ አንድ ኮርፖሬሽን የንግድ ፣ የምርትና የአገልግሎት ሥራ አንቅስቃሴዎችን በማቀናጀት ሊያከናውን ይችላል ።

በአውሮፓ ውስጥ በመካከለኛው ዘመን ኮርፖሬሽኖች የነጋዴዎችና የአደገብ ባለሙያዎች ድርጅት በመሆን አገልግለዋል ። በዚህ ሁኔታም በተለይ በወቅቱ ለምናፖሊያዊ የንግድ ሥራ ጠቃሚ መሣሪያ ነበሩ ። በካፒታሊዝም በተሰይም በምናፖል ካፒታሊዝም ወቅት ኮርፖሬሽኖች በጋራ አክሲዮን ማኅበር መልክ በመዋቀር ለካፒታሊስት ኢኮኖሚ መዳበር ፣ ለካፒታል መማከልና መከማቸት ከፍተኛ መሣሪያ ሆነዋል ። በአሁኑ ጊዜም ድንበር ዘለል ኩባንያዎችና ባለብዙ ብሔር ኩባንያዎች በኮርፖሬሽን መልክ ተደራጅተው ከፍተኛ የትርፍ ማጋበስ አንቅስቃሴ በካፒታሊስቱ ዓለም ውስጥ በማካሄድ ላይ ይገኛሉ ። እነዚህ ኮርፖሬሽኖች ትልቅ የካፒታል ይዘታ ፣ የብዙ የምርትና የአገልግሎት ድርጅቶች ባለቤትነት ስላላቸው እነዚህን የጥቅም ማግኛ አውታሮች በመዘርጋት በተለይ የካፒታሊስት የዕድገት ጉዳዩን በሚከተሉ ጋላቀር ሀገሮች ውስጥ ከፍተኛ ትርፍ በየቀኑ ያገኛሉ ። የኢኮኖሚ ጥቅሞቻቸውንም ለማሰከበር ልዩ ልዩ የፖለቲካ ተፅዕኖዎች ያደርጋሉ ።

በሀገራችን ኮርፖሬሽኖች በመባል የሚታወቁት ተቋሞች በሥራቸው የተወሰኑ የምርትና የአገልግሎት ሰጪ ድርጅቶችን በአንድ ላይ በማቀፍ የተመሠረቱ ተቋሞች ናቸው ። በዚህም ሁኔታ በአንድ ኮርፖሬሽን ሥር የታቀፉት ድርጅቶች በውስጣቸው አንድ ዓይነት የሥራ አመራርና ቅልጥፍና አንዲኖራቸው ከማስቻሉም በላይ በተቀራራቢ የምርትና የአገልግሎት ሥራ መስኮች የተሰማሩትና በአንድ ኮርፖሬሽን ሥር የተዋቀሩት ድርጅቶች በጋራ የሚያስፈልጋቸውን ጥሬ ዕቃ እንዲያገኙ ፣ የገበያ ቅንጅት እንዲኖራቸውና በአንድ ወጥ ማዕከላዊ አመራር ሥር እንዲተዳደሩ ያስችላል ። በተጨማሪም የዚህ ዓይነቱ አወቃቀር ለምርታማነት ዕድገት ተስማሚ ሁኔታን የሚፈጥር ከመሆኑም በላይ ለማዕከላዊ ዕቅድ አፈጻጸም ለሚደረግ ክትትልና ቁጥጥር አመች ነው ።

በዕቅሊስት ሀገሮች ውስጥ ኮርፖሬሽኖች ኢንተርፕራይዥ በመባል ይጠራሉ ።

እነዚህም ሕጋዊ ሰውነት ያላቸው የመንግሥትና የኅብረት ኢንተርፕራይዞች ናቸው ። የመንግሥት ኢንተርፕራይዞች የሰሻሊስት መንግሥት የሚያቀርብላቸውን የቁሳዊና የፋይናንስ ንብረት ምርታማና ትርፋማ በሆነ መንገድ ሥራ ላይ እንዲያውሉ ግዴታ ያለባቸው ድርጅቶች ናቸው ። የመንግሥትም ሆኑ የኅብረት ይዘታ ኢንተርፕራይዞች እርስ በርሳቸው ሕጋዊ ውልና ስምምነት የማድረግ መብት ያላቸው ሲሆን ፣ ግዴታቸውንም የማሟላት ኃላፊነት አለባቸው ።

(የኅብረት ሥራ ግንባራትን ይመለከታል።)

ኮርፖሬት መንግሥት (የ—)
(Corporate State)

ከአንደኛው የዓለም ጦርነት በኋላ በአጠቃላይ በካፒታሊዝም ቀውስ መካከል ያደገ እጅግ ፋሺስታዊና አድጋሪ የሆነ የቡርጂዊው የበላይ ገዥነት አንዱ መልክ ነው። ቀደም ያለ ምንጩ ግን የኢንዱስትሪ አብዮትን ለመግታት ሲባል ከሃይማኖት ወገኖችና ከወግ አጥባቂዎች የታየ ዝንባሌ መሆኑ ይታመናል ። በሮማው ሊቀ ጳጳስ በሊዮ አሥራ ሦስተኛ በ1891ና በፒዩስ አሥራ አንደኛ በ1931 የወጡት ሃይማኖታዊ መመሪያዎች ይህንን ይጠቁማሉ ።

የኮርፖሬት መንግሥት የሠራተኛና የሙያ ማኅበራትን በማፈረርስ ሕዝቡን ካፒታሊስቶች ፣ ሠርቶ አደሮች ፣ የቢሮ ሠራተኞች ወዘተ ... በሚባሉ ኮርፖሬሽኖች ይከፋፍላል ። እንደዚሁም በሕዝብ የሚሰየመውን ፖርላማ በመበተን “የኮርፖሬት ውክልና” በሚል ይተካዋል ። የዚህም ውጤት ሠርቶ አደሩ የሲቪል መብቱን ማጣት ሲሆን በኮርፖሬሽኖች መሣሪያነት በሞኖፖሎች የሚፈጸምበት ብዝበዛ ከወትሮው የከፋ ይሆናል ። ፋሺስት ኢጣሊያና የሳላሃር ፖርቱጋል ኮርፖሬት መንግሥታት መሆናቸው ታውጆ ነበር ። የጀርመን ብሔራዊ ሰሻሊዝም ሌላው ኮርፖሬት መንግሥት ነበር ።

የኮርፖሬት መንግሥት ዋና ዓላማ በፋሺስት መንግሥት ሥርና በኮርፖሬት መዋቅር ውስጥ “የመደበኞች ሽርክና ወይም

የጥቅም ስምምነት” ያለ በማስመሰል የሞኖፖል ካፒታል የበላይ ገዥነትን በመሸፋፈን ማሰንበት ነው ። ከዚህ ጋር ካፒታል በጉልበት ላይ ያለውን ፍጹም ተቆጣጣሪነት ማጠናከር ነው ። ይህንንም ከኮርፖሬት መንግሥት ደንቦች በቀላሉ መገንዘብ ይቻላል ። ለምሳሌ በ1927 በወጣው የፋሺስት ኢጣሊያ ቻርተር ውስጥ “የግላዊ የምርት ድርጅት ተግባር ብሔራዊ ጉዳይ ስለሆነ የሥራ ድርጅት ባለቤት የምርትን አቅጣጫ በሚመለከት ከመንግሥት መመሪያ የመቀበል ኃላፊነት አለበት ። ተቀጣሪው በንቁ ተሳትፎ ከድርጅቱ ጋር መተባበር ሲኖርበት ድርጅቱን የመምራት ሙሉ ኃላፊነት ያሰው አሠራር ነው” የሚል አንቀጽ ይገኛበታል።

በሌላ አገላለጽ በኮርፖሬት መንግሥት አሠራር ወይም ካፒታሊስቱ ሠርቶ አደሩን በሙሉ በቁጥጥሩ ሥር አውሎ እንደፈለገ የሚበዘብዘበት ሕጋዊ ሥልጣንና መሣሪያ አለው ማለት ነው ። ስለዚህም ነው ኮርፖሬት መንግሥት የሞኖፖል ካፒታል የበላይ ገዥነት የመጨረሻው አስከፊ ገጽታ ነው የሚባለው ።

(ፋሺዝምን ፣ መንግሥታዊ ሞኖፖል ካፒታሊዝምን ይመለከታል ።)

ኮንሰርን

(Concern)

በልዩ ልዩ የኢኮኖሚ መስኮች የተሰማሩ የካፒታሊስት ድርጅቶች በከፍተኛ ደረጃ ኅብረት በመፍጠር የሚመሠርቱት የሞኖፖል ቅርፅ ነው። የኮንሰርን አመሠራረት ልዩ ልዩ ገጽታ ሊኖረው ይችላል ። አንደኛ አንድን ሸቀጥ በማምረት አልፎም በማሰራጨት ሂደት ውስጥ በልዩ ልዩ ደረጃዎች ማለትም በመጀመሪያ ደረጃ የሚያሰፈልጉ ጥሬ ዕቃዎችን ከማምረት ጀምሮ ለፍጆታ ዝግጁ የሆነውን የሸቀጥ ዓይነት እስከማምረትና ለፍጆታ እስከ ማቅረብ ድረስ ባሉ ደረጃዎች የተሰማሩ የኢኮኖሚ ድርጅቶች ኅብረት ሊፈጥሩ ይችላሉ ። ለምሳሌ በነዳጅ ማውጣት በነዳጅ ማጣራት ሰው ሠራሽ

ጉማ፣ ፕላስቲክና ማዳበሪያ እንዲሁም ሌሎች ከነዳጅ ማጣራት ጋር የተያያዙ የምርት ዓይነቶችን በማምረትና በማሰራጨት ተግባር የተሰማሩ ድርጅቶች በማበር ኮንሰርን ሊመሠርቱ ይችላሉ ። ሁለተኛ በምርት ሂደት ውስጥ ቀጥተኛ ግንኙነት የሌላቸውን ወይንም ቀጥተኛ ግንኙነት ያላቸውንና የሌላቸውን ሸቀጦች የሚያመርቱና ግልጋሎቶችን የሚሰጡ ልዩ ልዩ የኢኮኖሚ ድርጅቶች እንደዚሁ ኅብረት በመፍጠር ኮንሰርን የሚመሠርቱበት ሁኔታ አለ ። ለምሳሌ በልዩ ልዩ የኢንዱስትሪ ክፍሎች በባንክ፣ በመድን፣ በንግድና በመገናኛ የተሰማሩ ልዩ ልዩ የኢኮኖሚ ድርጅቶችን ያቀፈ ኮንሰርን ለመመሥረት ይቻላል ።

ኮንሰርን በመጀመሪያ ጊዜ የተመሠረተው ከእንደኛው የዓለም ጦርነት በኋላ ጀርመን ውስጥ ነው ። ጎረቤቶቹ ሀገሮች በብረታ ብረት ኢንዱስትሪዎች፣ ድንጋይ ከሰልገና ነጻጅን በሚያመርቱ ኢንዱስትሪዎችና በሌሎችም ኢንዱስትሪዎች የምርት መሰባሰብ እያደገ ከመምጣቱ ጋር ኮንሰርንም እየዳበረ መጣ ። ባሁኑ ጊዜ የአንድ ኮንሰርን አባል ድርጅቶች የሚሰማሩባቸው የኢኮኖሚ መዕከች እጅግ በርካታ ሊሆኑ ከመቻላቸውም በላይ ኮንሰርን በኢምፐሪያሊስት ሀገሮች ዋነኛው የሞናፖል ቅርፅ ሊሆን ቻሏል ።

አንድ ወይንም ጥቂት ትላልቅ የፋይናንስ ካፒታሊስቶች የኮንሰርን አመራርን ይይዙና አባል ድርጅቶችን በቁጥጥራቸው ሥር ያደርጓቸዋል ። እንዳንዴም በልዩ ልዩ አባል ድርጅቶች ውስጥ ባለው የአክሲዮን መጠን አማካይነት ድርጅቶችን በቁጥጥሩ ሥር ለማዋል ለየት ያለ ኩባንያ (ሆልዲንግ ካምፓኒ) ተቋቁሞ እነዚህ ጥቂት ትላልቅ የፋይናንስ ካፒታሊስቶች በዚህ ኩባንያ አማካይነት የኮንሰርኑን እንቅስቃሴ መራሉ ። ያም ሆነ ይህ በኮንሰርን አማካይነት አንድ ትልቅ ካፒታሊስት ወይንም ቁጥራቸው ጥቂት የሆኑ ትላልቅ ካፒታሊስቶች በክሬል ብቻ በባለቤትነት ከያዙት ካፒታል በብዙ እጥፍ የሚበልጥ ካፒታል በቁጥጥራቸው ሥር ያውላሉ ።

ኮንሰርን ልዩ ልዩ ሸቀጦችን በሰፋትና በተቀናባበረ መንገድ ማምረትን፣ አዳዲስ

ቴክኖሎጂዎችን በሥራ ላይ ማዋልን፣ አዳዲስ የምርት ዓይነቶችን አምርቶ በገበያ ላይ ማሰራጨትንና የመሳሰሉትን በመሥራት ለካፒታሊስቶች ትርፍ ለመሰብሰብ አመች ሁኔታን ይፈጥራል ።

ኮንት ፡ አጉስት
(Comte, Auguste)

ከ1798-1857 የኖረ ፣ የፈረንሳይ ሐሳባዊ ፈላጎት ሲሆን የተጨባጭነት ፍልስፍና መሥራች በመሆን የታወቀ ነው ። ይህንን ፍልስፍና የሚመለከት “ፖዘቲቭ ፊሎሶፊ” በሚል ርዕስ አምስት ተከታታይ መጻሕፍት ደርሷል ።

ኮንት ከተፈጥሮ ጥናት ይልቅ ለሰው ልጅ በይበልጥ ጠቃሚነት ያለው የገብረተሰብ ጥናት መሆኑን የሚያምን ሰልገበር ካሉት ሳይንሶች የበላይ አድርጎ የሚመለከተው ሥነ ኅብረተሰብን ነበር ። ፍልስፍናንም የሳይንሶች ውጤት አጠቃላይ ጥናት በማለት ሰይሞታል ።

በሕይወቱ መጨረሻ አካባቢ ኮንት “የሰው ልጅ ሃይማኖት” የሚል የሰው ዘር የሚመለከበት አዲስ ሃይማኖት ለመመሥረትና ለማሰራጨት ጥር ነበር ።

(ተጨባጭነትን ይመለከታል ።)

ኮንዲያክ ፡ ኤትየን ቦኖ ደ
(Condillac, Etienne Bonnot de)

ከ1715-1780 የኖረ ፣ የካቶሊክን ቤተክርስቲያን በቅስና ያገለገሉበትም በአጠቃላይ ዕውቀት ባደረገው በርካታ ምርምር ሃይማኖትን ከሚቃወሙ መደምደማዎች ላይ የደረሰ ፈረንሳዊ ሐሳባዊ ፈላጎት ነው ።

የዕውቀትን ንድፈ ሐሳብ በሚመለከት የሉክ ተከታይ ነበር ፤ ነገር ግን በሕዋሳት ከሚገኘው ዕውቀት በተጨማሪ ነፃ ብራቅ የዕውቀት ምንጭ መሆኑን አይቀበልም ። በሰው ሕውስታና በውጫዊ ነገሮች መካከል ያለውን ግንኙነት ባለመረዳቱና ፣ የነገሮችን መኖር ከወደቀው ገሊና ግንዛቤ አንገር ብቻ በመመልከቱ የገሊናዊ ሐሳባዊ ነትን አመለካከት አራምዷል ።

ኮንፌዴራሽን እንደሚያምነው ሕውስታዎች በውጫዊ ነገሮች ይፈጠራሉ፣ ነገር ግን በእነዚህ ሕውስቶችና በሕውስት ፈጣሪ ውጫዊ ነገሮች መካከል የጋራ የሆነ ባሕርይ የለም። በኮንፌዴራሽን አስተሳሰብ አእምሮን ከውጫዊ ዓለም የሚያገናኘው ሕውስታ ብቻ እንደመሆኑ የአእምሮ ተደራጊ ሕውስታዎች ጠቅላላ ድምር ነባራዊው ዓለም አይደለም። የኮንፌዴራሽን ሕውስታዊነት በ18ኛው ምዕት ዓመት ለነበረው የፈረንሳይ ቁስአካልነት ሰፊ አስተዋጽኦ ነበረው። ከዋና ዋና ድርሰቶቹ መካከል “ለ ትሬቲ ደ ሲስተም”፣ (1749) “ለ ትሬቲ ደ ሳን ሳሊዎን» (1754) የተባሉት ይገኙ በታል።

(ሉከን፣ ሕዋሳታዊነትን ይመለከቷል)

ኮንፍሺያኒዝም
(Confucianism)

በኮንፌሺስ (ከክርስቶስ ልደት በፊት 551-479) ተቀምሮ በጥንታዊት ቻይና ውስጥ ከነበሩት በርካታ የፍልስፍና አዝማሚያዎች አንዱ የነበረና በጨውዳል ቻይናም ለረጅም ጊዜ የመሪነቱን በታ ይዞ የቆየ ሐሳባዊ አስተሳሰብ ነው።

በኮንፌሺያኒዝም አስተሳሰብ መሠረት የሰው ዕድል (ዕጣ) በፈጣሪ የሚወሰን ሲሆን ሰዎች በሙሉ “ጨዋ” ወይም “ተራ” ናቸው። ወጣቱ ለአዛውንቱ ወይም ለአንጋፋዎቹ፣ የበታች ለበላይ መገዛትና አራሱን አሳልፎ መስጠት አለበት። ከዕውቅ ተከታዮቹ ውስጥ አንዱ ሚንግ ዙ ሲሆን በርሱም አስተሳሰብ መሠረት በኅብረተሰብ ውስጥ ማኅበራዊ እኩልነት ያለመኖሩ ጉዳይ “በፈጣሪ ፈቃድ” የተነሣ ነው የሚል ነው። ሌላው ዕውቅ ተከታይ ደግሞ ሁሉን ዙ ሲሆን በርሱም አመለካከት መንግሥተ ሰማይ የተፈጥሮ አካል እንጂ የራሱ ኅሊና የለውም የሚል ቁስአካላዊ አስተምህሮ ለመቅረፅ ሞክሯል። በእርሱም አስተሳሰብ የነገሮችን ሕግጋት ያወቀ ሰው የራሱን ጥቅም

ለማስከበር በእነዚህ ሕግጋት መጠቀም ይኖርበታል።

ባጠቃላይ ሲታይ የኮንፌሺያኒዝም ዋና ሐሳብ በፈጣሪ ፈቃድ ስም የበዝባኸ መደቦችን ጥቅም ማስከበርና ኅብረተሰብን ለአገዛዝ እንዲያመች ማድረግ ነው።

ኮንፌዴሬሽን
(Confederation)

ሁለት ወይም ከሁለት በላይ የሆኑ መንግሥታት እርስ በርስ ለመረዳዳትና የጋራ መከላከያ ለመፍጠር የሚመሠርቱት ኅብረት ነው። በኮንፌዴሬሽን እያንዳንዱ አባል መንግሥት በራሱ የውስጥ ሆነ የውጭ ፖሊሲ ላይ የማዘዝ ሥልጣን አለው። በዚህም ኮንፌዴሬሽን የፖለቲካ አስተዳደር አንድነት በመፍጠር ከሚመሠረተው ፈደሬሽን ይለያል። ፈደሬሽን የጠበቀ የፖለቲካ አንድነት ያለውና በውስጡ ባሉት አባል መንግሥታት ላይ ቀጥተኛ የሆነ ሥልጣን ሲኖረው ኮንፌዴሬሽን ግን የዚህ ዓይነት ሥልጣን የለውም።

በታሪክ በተለያዩ አካባቢዎችና ጊዜያት ኮንፌዴሬሽኖች ተመሥርተዋል። ለምሳሌ ከ1778 ጀምሮ አሜሪካ (ዩ.ኤስ.ኤ) ፌደሬሽን እስከሆነችበት እስከ1787 ድረስ በኮንፌዴሬሽን ስትተዳደር ቆይታለች። በጀርመንም ከ1815 እስከ 1866 የጀርመን ኮንፌዴሬሽን ተመሥርቶ ነበር። ኔዘርላንድም እንዲሁ ከ1580 እስከ 1795 በኮንፌዴሬሽን ሥር ነበረች። ስዊትዘርላንድ ግን ምንም እንኳ ዛሬም ኮንፌዴሬሽን ብትባልም ወደ ፈደሬሽን የምትጠጋ ናት። በኮንፌዴሬሽን የተጠቃ ለሱ መንግሥታት የሚተባበሩና የጋራ መከላከያ በመፍጠር እርስ በርስ የማይዋጉ ቢሆንም እያንዳንዳቸው ነፃ ሕጋዊ ህልውናና ዓለም አቀፋዊ ተወውቆ አሳቸው። ኮንፌዴሬሽን ከፌደራላዊ ግንኙነት የሚሰይበት አንዱም መንገድ ይህ ነው።

(ፈደሬሽንን ይመለከቷል።)